

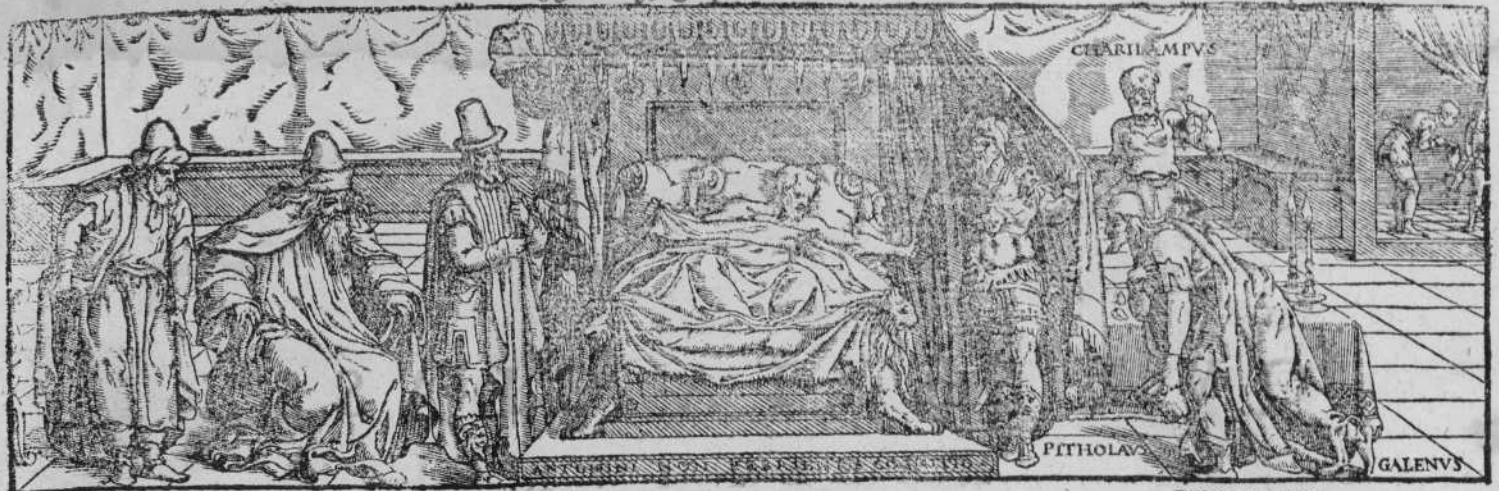
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
*
BIBLIOTECA
DEL REAL MONASTERIO
DE HUERTA.
Núm. 301.
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Signt.^a Top.^a

Est. 47

Tab. 8

Núm. 5

PATRIS INSOMNIUM G

GALENI DOCTORES C

HEPATICI COGNITIO C

GALENI

LIBRORVM
SEXTA CLASSIS
DE CUCURBITVLIS, SCARIFICA-
tionibus, Hirudinibus, & Phlebotomia
præcipuo artis remedio tradit.

SEPTIMA HAC NOSTRA EDITIONE,
*non parum ornamenti adepta: locis pluribus
quàm in alijs superioribus editionibus,
ad græcorum librorum fidem
emendatis.*

Locis Hippocratis in margine signatis.

Et alijs etiam Annotationibus additis.

Librorum index versa pagina continetur.

Ὁργανα εἰς κλιτικὴν.

Venetijs, Apud Iuntas. M D XCVII.

CRISIS PRÆCOGNITIO C

AMANTIS DIGNOTIO C

PALESTRITE CVRATIO C

DISCEPTATIO CVM ALEXANDRO HABITA

QVÆ SEXTA CLASSE

HABENTVR.

GALENI De Hirudinibus, Reuulsione, Cucurbitula, cutis Concisione, sius Scarificatione, Ferdinando Balamio Siculo interprete.

ORIBASII De Cucurbitulis, Scarificatione, Hirudinibus, Deriuatione, & Reuulsione sermo ex septimo & octauo Medicinalium collectionum ad Iulianum Imperatorem libro. Augustino Gadaldino Mutinense interprete. 3

De Venę sectione aduersus Erasistratum liber, Iosepho Tectandro Cracouiensi interprete.

De Venę sectione aduersus Erasistrateos, qui Romę degebant, eodem Iosepho Tectandro interprete.

De Curandi ratione per sanguinis missionem liber, Theodorico Gaudano interprete.

Hos libros omnes multis in locis expurgauit Augustinus Gadaldinus mox sunt à Ioanne Costæo recogniti. Nunc postremum septima hac editione Fabius Paulinus Medicus, & Græcarum litterarum professor publicus Venetijs cum Græcis codicibus, tum impressis, tum manuscriptis collatos emendauit.

GALENI

DE HIRVDINIBVS, REVVLSIONE, CVCVRBITVLA, CVTIS CONCISIONE, SIVE SCARIFICATIONE

Ferdinando Balamio Siculo interprete

De Hirudinibus.

CAP. I.

Non nulli captas hirudines includunt, eaq; ad multiplicem usum accommo-
dant. Vbi enim mitescunt, carni facile admoventur. Quæ uerò modo ca-
ptæ fuerint, per diem adseruandæ, exiguoque sanguine alendæ sunt: atq;
ita fit, ut quicquid uirulentum in se continent, exprimatur. Quando autem
ijs uti opus est, ea pars, cui hirudines admoendæ sunt, nitro prius frican-
da, inungendaque, unguibusve ipsis scalpenda est, hoc enim pacto aui-
dius adhærescunt. Oportet etiam eas ipsas in tepidam aquam, quæ uale-
lato & mundo contineatur, infundere, mox spongia comprehensas mucos
re & sordibus manu purgare, atq; ita admouere. Vbi uerò admotæ fuerint, ne ea pars, cui inhæ-
serint, frigeat, oleum tepidum superinfundes. Si autem manibus aut pedibus affigendæ sunt, in
aquam, in quam hirudines iniectæ sint, manus, aut pedes immergantur. Si uerò non firmiter hæ-
serint, earum caudæ forcipe incidendæ sunt: nanque ita, ubi sanguis effluerit, ab attrahendo
non desistunt, donec cinere aut sale osearum aspergatur. Postquam autem exciderint, quod re-
linqui ab eis uenenosum solet, cucurbitula exhauriendū est: uel si id minime fiet, fomu per spon-
giam adhibito utendum est. Quod si inde cruentæ lacrimulæ adhuc effluerint, farinam cymi-
numq; admoueto, lanamq; subinde modico madentem oleo alligato. Cæterum si manare san-
guis nõ desinat, linteolum aceto madefactum, gallamve combustam, uel spongiam in liquidam
ante picem immisam mox crematam, imposito. Illud quoq; compertum habere oportet, hi-
rudines ipsas sanguinẽ illum attrahere, qui carni adiunctus est non, qui in imo corpore cõtine-
tur earum uero usus pro cucurbitulis esse solet. Præterea remouendæ tunc sunt, cum dimidiam
sanguinis partem extraxerint. Quin etiam prohibendum, nec permittendum est, ut sanguis eo us-

Dque effluat, quousque sit satis: siquidem pars ipsa frigeat, tum ob ipsas hirudines, quæ natura
frigidæ sunt, tum etiam ob aerem ambientem.

De Reuulsione.

CAP. 2.

Vehementes humorum fluxiones reuulsione cohibendæ sunt, ne nimium cõfertæ alioquin
prorumpant. Sunt autem remedia, quæ per reuulsionem adhibentur, huiusmodi. In pectus
uidelicet, aut uentrẽ, si quid defluerit, ad manus retrahendū est: uomitus uerò ad partes inferio-
res: ueluti quæ ex acribus clysteribus fluxiones proueniunt, uomitus contra præsidio auertuntur.
His uerò ambabus fluxionibus, cū superior atq; vnà inferior uenter urgetur, eas ad urinã sudo-
remq; reuocabimus: urinæ autem fluxum ad sudorem, aluiq; deiectiones. Est quoque auxilium,
quod ex diuersis contrarijs partibus reuellit cucurbitula, si mammis proxima apponatur. Itẽ ad
iumento est, si ubi nimium sanguinis fluit è naribus, aut per loca muliebria immodici effluxus la-
bütur, præcordijs (hypochondria Græci dicunt) affigatur. Acria quoq; medicameta* sinibus ad
mota, eas fluxiones retrahunt, quibus caput aut uiscera uexantur. Atq; ut summa rem cõplectar
ita reuulsio efficit. In humoribus uidelicet partes superiores petentibus, ad inferiores: & cõtra, si
inferiores petant partes ad superiores: & contra, ad dexteram similiter partem aut læuam, item
in anteriorem aut posteriorem, siquid defluerit, ad appositas partes reuulsio facienda est.

Sexta Classis.

aaaaa 2 De

* κόλποι. i. si-
nibus, sed legen-
dum est κόποις
i. artibus.

ORIBASII

DE CUCURBITVLIS SCARIFICATIONE

*Hirudinibus, Derivatione, & Reuulsione sermo, in septimo & octauo
Medicinalium collectionum ad Iulianum
Imperatorem libro.*

Augustino Gadaldino Mutinensi interprete

EX LIBRO SEPTIMO.

De Cucurbitula ex libris Galeni.

CAP. 15.

Cucurbitulæ euacuatis prius corporibus utiles sunt: nam ubi ea plethorica sunt, cucurbitulis non utimur. Eadem etiam ratione, ubi cerebrum eiusq; membranæ phlegmone uexantur, cucurbitulis in affectum principijs non utimur, quemadmodum sanè nec in ulla alia particula phlegmone laborante: sed ubi tum nihil amplius influxerit, tum totum corpus ante uacuauerimus, vsusq; postularit, ut aliquid eorum quæ in parte phlegmone laborante continentur, moueamus, eruamusq;ue, vel ad exteriora extrahamus. Dum uerò affectus etiamnum fiunt, cucurbitula minime membris laborare incipientibus, sed ijs quæ his continuata sunt, reuulsionis causa imponenda est: in principio uerò repellentibus est utendum,

De cucurbitula ex libris Antylli, ex secundo sermone de euacuantibus remedijs. CAP. 16.

CIN mediocri dolore & in*similibus, leuibis utimur cucurbitulis, q̄ scilicet sine incisione aptantur. At in quibus roborare uolumus, uehementibus est utendum. In oppletis uerò particulis, quemadmodum & in ijs quæ à corrupta uexatur materia, cum incisione admouemus. Oportet autem, antequam eas adhibeamus, uentrem iam emollitum fuisse, aut omnino nullā instantiū excrementorū adesse suspicionem: ac prius comedisse omnino, uel aquā prius bibisse à leui nutrimento & iā subducto. Maxime uerò oportet, si sanguinem detrahare uolumus, ut primo pars parum fricetur: Postea si ruborem sufficientē, tumoremq; à cucurbitula acquisierit, scarificetur: si minus, tertio cucurbitula affigi debet, quousq; pars tū tumefacta, tum rubefacta fuerit. Quòd si ne tunc quidē tumor, nec rubor effectus fuerit, spongijs partes fouendæ sunt, quousq; coloris euadant phœnicei, & ita deinceps scarificandæ. At si quis præcognouerit corpora nō rubefactū iri, ueluti in ijs, q̄ pingue habent abdomen, uel in refrigeratis, & in mulieribus, quæ pepererint ante cucurbitularum applicationē cataplasma illis partibus imponendum est. Aliquando uerò tumor ualidius à leuibis cucurbitulis fit, & colore liuidior: ac postquā scarificatus fuerit, parum uel nihil effluit: cum sanguis crassior existat, & quod antestat, sit carnosius. Itaq; in his, spongijs præcipue fouendus est locus, ac tenuis, beneq; fluxilis reddendus est sanguis. Cauendū porrò est **D**ne prope mammæ cucurbitulæ ponantur: incidētes. n. interdum in ipsas mammæ, & admodū tumescentes, difficilem reddunt auulsionem. Sanè applicandæ sunt cucurbitulæ cum modico igne: nam si uehementius apponantur, uapore inflāmantēs cōtendentesq; corpora, nihil effatu dignum attrahunt. Notū autem est ita figurandas esse partes, ut sanguis in ipsis non immoretur, crassescēsq; impedimento sit effluxioni: sed ut pronus ad inferiora effluat. Post ablationē uerò cucurbitularū, si quod extractum fuerit, satis sit, partes postea curabimus: si nō satis, cucurbitulas denuo apponemus. In capite cum multo igne haud sunt infingendæ: uehementē. n. attrahunt, difficulterq; auelluntur. Quæ uerò cum mediocri igne affiguntur, id qđ opus est, perficiunt. Quando autem non possunt nisi difficulter auelli, spōgijs ex calida eas circumplecti oportet: sic enim remittuntur: quòd si ne ita quoq; remittantur, perforare ipsas oportet.

De Cucurbitularum differentia à materia & à figura sumpta.

Cucurbitularum differentia à materia sumpta tres sunt, vitreæ, corneæ, & æneæ. Nam argenteas, quia uehementius igniuntur, reijcimus. Aenearum frequentior est vsus. Vti etiam vitreis possemus, in quibus sanguinis uacuationē considerare opus est. Corneis item in capite uti

Sexta Classis.

aaaaa 3

possemus.

ORIBASII DE CUCURB.

possemus, ubi en eas difficulter auulsum iri existimaremus: & in timidis quoque, qui ob flammam E perterrefiunt. Quod ad figuram spectat, differentia precipue in aeneis est. Sanè elatiores, humilioribus magis attrahunt. Humiliores in capite magis accommodantur: propterea què haud uehementer trahunt. Quæ plana habent labra, corporibus latitudinè habentibus: quæ reuoluta, curuis & gracilibus commodius affiguntur. Quæ acutè os habent, illis competunt, in quibus scarificatione quidem non utimur, sed per leuium cucurbitularum, applicationè, uehementer attrahere uolumus, labrorum acuitate ad attractionis uolentiã conferente. Quæ obtusa habent labra, tū in alijs membris tum precipue in capite utiliter applicantur. Aenearum cucurbitularū tractus, quemadmodum etiam uitrearum, per ignem fit: Cornearum, sine igne: quippe in extremo sunt perforatæ, cumquæ aptantur, uehementer per foramen exuctæ, attrahunt: statim uerò foramen digito, cerave clauditur.

De Cucurbitulis ex libris Herodoti, ex sermonibus de euacuantibus remedijs. CAP. 17.

Cucurbitula uerò potest * capitis materiam uacuare, dolorè soluere, phlegmonè minuere, inflationes discutere, appetètiã reuocare, imbecillū, exolutumquè; stomachū roborare, animi defectiones remouere, quæ in profundo sunt ad superficiè trãsserre, fluxiones exiccare, sanguinis eruptiones cohibere, mensium circuitus suggerere, φθοροποιούς συνάμειν, id est facultates corruptionem inducentes (leu medicamèta mortifera) attrahere, rigoribus finè imponere, circuitus soluere, à cathaphora id est inclinatione in somnum excitare, somnos conciliare, grauitates alleuare. Hæ & his similes sunt cucurbitularum facultates.

De scarificatione ex Antyllo, ex sermonibus de euacuantibus remedijs. CAP. 18.

Scarificamus partes corporis aut phlegmone laborãtes, aut iduratas, aut distinctas, aut dolore affectas, aut fluxionibus uexatas, nimirū ubi iã fluxio constiterit, aut acri materia imbutas, aut ubi uirulenta facultas extrinsecus inciderit: aut cum ex alijs partibus in aliã, traducere materiam studemus, sicuti crura affecto capite scarificamus: aut ubi materiã in corpore reduadantè minuere uolumus, precipuequè; cū redūdãtia fiat ob materiã, quæ de more expelli sit solita, suppressionè, sicuti suppressis hæmorrhoidibus, crura scarificamus. Sanè pars quæ scarificari debet prius, si fieri potest, lauanda est: sin minus, aqua tepida quousquè; rubefiat, est perfundèda, aut spōgijs fouèda, aut Soli, igniue exponèda, ac postèa scarificanda. Infigèdæ uerò sunt incisiones, in cruribus quidem & abdomine, κατ' ἐπιθωρίαν, id est per rectitudinè, seu longitudinem: in thorace item & dorso ac ceruice, eodem modo: in capite uerò secundum capillorum positionem: in fronte autè per transuersum. Magnitudine porrò inter sese sint æquales incisiones: & quæ inter eas sunt interualla, inter sese æqualia sint. Scarificationisquè; initiū ab infernis partibus sumatur: ita enim sanguis ad superficiarias partes decurrens, eam quæ scarificari deinceps debet, non obscurabit. Incisionū situs per æquales inter se ordines fiat. Scarificatio autem non κατὰ πλῆγην, id est per percussionem, sed κατὰ σφῆρον, id est per tractum, est faciendã: hoc enim pacto citra dolorem fiet.

De scarificatione ex libris Apollonijs. CAP. 19.

Cum ad corroborationem & ad quancumquè; corporis conseruationem, plurimam etiã haberi utilitatem ex sanguine cōpererim, qui sepiissime quidè quantitate abundat, aliquãdo uerò secundum qualitatem in deterius uertitur: opinatus sum ubi ipse abundat, imminutionem: ubi corruptus est, alterationem conuenire. Ac uenas quidem sepius eodem anno secare, nō esse idoneum arbitratus sum: considerans quod una cum sanguine multus etiã spiritus uitalis excernitur: dum autè hic absumitur frequentius, uniuersa corporis moles refrigeratur, & omnia naturalia opera deteriora euadūt. Iudicauit ergo ab ignobilissimis particulis, sicuti à cruribus, sanguinis extractionem per scarificationè fieri debere: quantitate habitu hominis usquè mensurata: Optimum uerò præsidium est tum ad conseruationè sanitatis, tum ad eiusdem recuperationem, ubi ipsa ab aliquibus eiusmodi causis euerfa fuerit, Nemo tamen me phlebotomiã explodere suspicetur. Ego enim illam in maximis periculosissimisque affectibus non omitto: in quibus sanè abunde affatimque sanguinem effundere est opus: nam proinde ut affectus sunt uehemètes, ita quoquè; affatim uacuationes faciendæ sunt. Plethoram autem commoderatam, quæ aliqd mali factura sit, ac iam euerfionem in morbosum statū attingat, tibia quæ scarificationibus uexata fuerit, innoxiamquè; totam, quam uolumus sanguinis illigationem reddiderit, citra ualidã totius molis commotionem, soluit: sepius enim plus quàm par sit, congregatur. Quare tardandū non est, ut, quotiescunque plenitudinis signa inciderint, ipsam eo quo ostendimus pacto, tollamus. Præstat enim tum uiscera, tum quæ in toto corpore sunt uasa, intemperate non repleri, neque distendi, sed potius in terminata quadam relaxatione esse, ut naturalis spiritus expedite permeare possit.

Scarifi-

A Scarificationem mulieribus, quæ probe non purgantur, alijsq; multis affectibus prodesse. CAP. 20.

Mulieribus, quibus purgatio prospere non succedit scarificatio mire auxiliatur: nam quod illic ad debitam purgationem deerat, id hac uia uacuatur. Statutum autem purgationibus tempus expectare oportet: tuncque cum nihil uel parum sponte fluxerit, eatenus detrahente hoc auxilio uti debemus, quatenus usus postularit. Quibusdam et mulieribus, ut de more menstruæ purgationes iterum redirent, hoc auxilium maxime contulit: nam continua in inferiores partes sanguiniseductio, inclinationem uiamque ipsi præbet. Ego sane etiam ualde ætate prouectas, quibus iam pridem nihil menstrui ferebatur, ubi aliqua corporea molestia conflictarent, hac curatione subleuo. Hæc enim mulierum propria est, multumque habet efficaciam: quippe quæ naturalis excretionis modum imitetur. Porro uacuare interdum soleo scalpello, idest similio: interdum autem per hircinum applicationem. Oculos etiam cum quidam ex longo tempore ab incessabili fluxione infectos haberet, hoc præsidio sanatus est: cum nos alijs etiam localibus circa oculos auxilijs usi fuissimus, totiusque corporis curam gessimus. Senex etiam quidam, cum prius quidem longis, postea uero breuioribus interiectis interuallis, a strangulosa circa pulmonem angustia uexaretur, simili modo curatus est. Ea autem quantitas, quæ conueniens esse uidebitur, uacuanda est, refrigeratioque est uitanda: ac nutrimentum deinceps comoderatum, tribus quatuorue diebus est, exhibendum. Et sanè dum pestilentia uehemens Asiam deprehendisset, multosque perdidisset, meque etiam morbus attingisset, secunda morbi die, remissione febris facta, crus scarificauit, duasque ferè sanguinis libras detraxi: hacque de causa periculum uitauit. Plerique igitur etiam alij hoc præsidio usi, superstites euasere, erant enim plenitudinis signa. Illique præcipue seruabantur, qui sanguinem copiosum exhauriebant. Igitur capitis etiam dolores moderatos, tonsillarum phlegmonas, ac dolores circa latera recentestollit: nam diuturniora eiusmodi symptomata localibus scarificationibus dissoluimus. Quin & qui à morbo resumuntur, difficulterque in naturalem sibi ipsis habitudinem redeunt, nihil æque sanè ad conuenientem bonamque renutritionem ducit, ut sanguinis per scarificationem exhauritio.

De Hirudinibus ex libris Antylli, ex sermonibus de Euacuantibus remedijs. CAP. 21.

Quidam captas hircines diu includunt, eisque ad multa utuntur. Ipsæ nam si mitescunt, carnem facile apprehendunt: cum aliam non nunquam peregrine sese gerant. Oportet autem has quidem cum primum eas experti fuerimus, applicare: quæ uero nuper captæ sunt, per dies seruari, exiguum sanguinis pro nutrimento iniicientis: ita enim earum uirulentia exprimitur. Sanè cum eis uti uolumus, locus cui hircines applicandæ sunt, nitro prius fricandus, ac sanguine alicuius animalis, uel argilla liquida inungendus, uel fouendus, uel unguibus scalpendus: promptius enim apprehendent. Oportet autem ipsas in aquam tepidam & puram, in uas elato magnoque contentam, iniicere, ut commotæ uirus abiciant: mox ubi eas spongia comprehenderit, ac mucorem letoremque purgauerimus, manu admovebimus. Atque ubi omnes in hæserint, oleum tepidum particulam, ne refrigescat, infundemus. At si manibus pedibusue affigendæ sunt, pars ipsa in aquam, ubi hircines sunt, iniicienda est. Quod si etiam eis ubi repletæ fuerint, uti oportuerit, uel quia paucæ hircines præsto adfuerint, uel quia paucæ apprehenderit, earum caudas forpice incidere oportet: nam effluente sanguine trahere nunquam desinunt, quousque nos saltem uel nitrum uel cinerem, earum osculis inspergamus. Vbi uero exciderint, si locus cucurbitulam capere potuerit, per eius appositionem, uirus extrahere debemus: ualide nimirum ipsam apponentes, celeriterque uel lentas: si uero cucurbitulæ capax non fuerit, spongiis fouendus is est. Cæterum si corpora uel oscula sublachryment, mannam, uel cuminum, uel farinam inspergito, ac postea lanam pauco madentem oleo couoluito: si sanguis etiam inde erumpat, linteola, uel aranearum telas ex aceto iniicito: aut gallam ustam, aut spongiam nouam pice liquida intinctam, ac ustam, imponito: deinde cartula aceto irrigata imponenda, ac illiganda est. Hæc autem in partibus quæ in medio corpore habentur, sunt peragenda. Nam in artubus (quæ græce κῶλα, i. membra longa hoc est brachia & crura appellantur) solū etiam uinculum pro cohibendo sanguine satis est: quod postero die soluendum est: sique sanguis constitit, abiiciendum, si uero non constitit, eidem utendum est. Scire autem oportet hircines non ex profundo sanguinem trahere, sed eum, qui carnibus adiacet, exugere. Eas autem in illis usurpamus hominibus, qui scarificationum incisiones pertimescunt: uel in illis partibus, in quibus cucurbitula ob earum paruitatem, uel gibbositatem & inæqualitatem, aptari non potest. Hircines auellimus, quando eius sanguinis, quem arbitrantur exhauriri oportere, dimidiam partem attractam fuisse coiecerimus: & postea tandiu affluere permittimus, quoad qui satis sit, excretus fuerit. Cum uero particula tum ab hircinibus, quæ natura frigida sunt, tum ab aere refrigeratur: fouenda ipsa est, ac recalfacienda: sanguinisque fluxus non per refrigerantia, sed per adstringentia & emplastica, ut diximus, est cohibendus.

De Hirudinibus ex Menemacho.

CAP. 22.

Hircines locis affectis applicantur, uel eis, qui proximi non pinguibus sunt: nam oleum earum appetentiam subuertit. Porro in angustiam stricti calami ab utraque parte haud perforati, uel operculum parui calami, uel quidpiam simile, cum aptandæ sunt, dimitti debent. Earum numerus à duabus magnitudini-

† Non oportet
ru, legeam pu-
tamus. quomodo
n. incisa can-
da rursus an-
im usum pos-
sunt.

ORIB. DE CVCVR. SCAR. ETC.

gnitudinibus loci nimitum & affectionis, sumendus est. Auferantur, oleo calido earum labiis infuso. Mordacitas autem satis in partibus ulceratis exoluenda est. Quod post earum ablationem effluit, digitus impositus cohibet. Excretionis quantitas ab hirudinum erectione conspicitur: sed euidentius ea etiam apparet, si congregata fuerit, quando hirudines a corporibus diuisæ sanguinem euomuerint. Sanè si hirudines ægre adhærescant, loci, quibus aptandæ sunt, superficialiter sunt scarificandi: ubi enim illæ sanguinem gustauerint, auidius ipsum appetunt.

EX LIBRO OCTAVO

De deriuatione ex libris Galeni.

CAP. 18.

Deriatio (græce *parocheteusis*) eiusdem est generis cum euacuatione facta per particulâ, quæ fluxionem suscipit. Fit autem per aliquam uicinarum partium: exempli causa: quando per gurgulionem uel palatum fertur fluxio, per nares certe ipsius deriuatio cõgruenter fiet, irritatione à nobis facta uel prouocatione per acria medicamenta. Quando uerò ad oculos uel aures succi uergunt, deriuare ipsos non in nares tantum, sed & in ipsum etiam os debemus, medicamentum id quod ex origano & sapa confectum est, idq; etiam quod ex synapi constat, diluenda gargarizandaq; exhibentes. Scimus etiã quòd staphisagria, idest pedicularis herba, cõmanducata, pyrethrum, omniaq; id genus acria, succorum abundantiam, quæ in oculos uel aures ex capite fertur, ad os traducunt. Deriuatio etiam fit, si id quod per asperam arteriam in pulmonem defluit, ad stomachum diuertamus, hoc enim magis eligendum: nec secus etiam si mulieri per sedis uenas sanguis irrumpat, eum quoque ad uteri uenas traducamus. Riuare igitur (græce *ὄχεσις*) est per riuos ducere: deriuare uero (id est *παροχέσις*) est à riuis ad latera diuertere.

De reuulsione ex libris Galeni.

CAP. 19.

Vehementissimos succorum influxus reuulsoriis præfidiis cõfertim ingruere prohibemus. Reuulsoria autem præfidia sunt, uincula quidem artuum, ubi succi in thoracem & uentrè inclinant: vomitus autem, ubi ad inferiora declinât: quemadmodum etiam acres clysteres, ubi ad uomitum uergunt. Has uerò ambas succorum inclinationes, eam inquam, quæ per superiorem, & eam quæ per inferiorem uêtram fit, ad urinas ac sudores retrahes. Quin & urinas quoq; tum ad sudores, tum ad alui quoq; deiectiones reuelles. Reuulsorium etiã præfidium est, quæ iuxta mammas apponitur cucurbitula. Quæ uerò hypochondriis affiguntur, sepe numero sanguinis ad nares impetum potenter reuulsisse conspexistis: quemadmodum etiam sanè immodicas per uterum irruptiones. Acria etiã medicaméta artubus imposita, succos ad caput, uisceraq; uergêtes, reueliunt. In summa, reuulsio faciendâ est, deorsum quidè, ubi succi ad superiora: sursum, ubi ad inferiora uergunt: & ubi introrsum, ad exteriora: ubi extrorsum, ad interiora: ita quoq; si dextrorsum inclinât, in sinistra: si sinisterorsum, ad dextram reuulsio faciendâ est: sic sanè fluxiones quæ retro inclinant, in priora reuellendæ: quæ in priora, in posteriorem regionem abducendæ sunt.

DE VENAE SECTIONE

ut ne rationem quidē ullam illius in enarrando habuerit? Etenim & quòd illud nō improbaue rit ad certos affectus reliquorum præfidiorū more, ipsum referēdo indicare, & causam, ob quā id probauerit, præscribere eum oportebat. Atq; hic in huius præfidii uiribus enarrandis tātōpe re inops fuit, ut neque id significauerit, recipiendus ne sit an posthabendus usus illius, neque un quā quid de illo sentiret proferre ausus fuerit, nisi in uno tantum, ut superius dictum est, affectu. Quanquā uel ex iis, quæ ipse reticet, opinionis suæ summam manifestam facere uidetur: nequa quam enim, si usum illius probasset, silentio præterisset. Neq; èt, cum minima quæuis, quæ ad le uandos affectus accommoda erant, describenda putaret, hæc utpote tam magna, aliquem etiā si ab eo non didicisset, propria opera consequi posse persuasum habebat.

Quibus rationibus Erasistrati sectatores dogma de non secanda uena tuerentur. CAP. 2.

CAusa uero, ob quam uenæ sectione ipse non sit usus, fortassis diuinatione opus habere cui- quam uidebitur. Qui enim quis rescire possit, quòd ea ipsa Erasistratus cognita habuerit, quorum nulla diffusa oratione ille mentionem fecerit? Nihilominus fuisse non nulli, qui in explicanda illius sententia, quæuis uaticinari conati sunt; uerum hidum inter se ipsos discrepāt, in maximis erroribus uersari, manifeste sunt deprehensi. Nā nemini ex illis eadē stat sententia: & quod multo grauissimū est, neq; ab ipsis Erasistrati cōmilitationibus, discipulisq; Arysippi An- didii, quo primum auctore de explodendo uenæ sectionis usu dogma suscitatum est, de illius sen- tentia quicquam certi constitutum est. Hæc autē, quæ Apcæmantes, Stratoq; protulerunt, planè ridicula sunt: uterq; enim dicit perdifficile esse uenā secare, uel ob internotionem uasis, uel ob arteriæ incisionē: nocumentum quippe illico ingens imminere, siquādo loco uenæ arteria diui datur. His addunt, q̄ quandoq; aliquis præ timore mortuus sit: & alter etiā ante uasis sectionē, alter uerò eo iā ffecto referari nunq̄ potuerit, tū quòd quidam irreparabili sanguinis fluxu de- fecerit. Sed prætereo illa quoque, quæ à reliquis dicuntur, nā alii quidē eorū afferunt, uacuatio nis mensurā cōiectura assequi multo esse difficillimum, ideoq; necesse esse, ut aut diminute eua- cuāti nihil plus cōtingat: aut mediocritatē excedenti maxima impēdeat noxa: quid enim (aiūt illi) uenæ sectio modum exuperans, à cæde differt? Alii uerò dicunt, q̄ cum transfultus spirituum (græce paremptosis) ex arteriis in uenas fiat, necessario inanitionem sanguis per osculorum re- ferationem ipse spiritus sequatur. Sunt & alii, qui affirmant, uenarum euacuationem, inflamma- tionis affectu in arteriis iam cōstituto, planè superuacaneā esse. Atqui uniuersa talia quanquā credibilia alicui appareant, sunt tamē re uera falsa indignaque, quibus adhiberi fides debeat: q̄ his omnibus longe facilius habenda fuisset, si hæc in medium protulissent, quæ dicta fuerāt à cæ- teris quibusdam, qui ex succorum natura disputandi initium deprompserunt. Et quanquam vel aduersus hos longiore sermone alicui conueniret instare, huius tamen rei in præsentiarum ea propter nulla est occasio, quia orationem sic in immensam prolixitatem excrescere oportet: præterea nihil obstat quo minus ea, quæ tum ab Erasistrato, tum à quouis alio ex Chrysi- pi discipulis dicta sunt, reprehendere aggrediamur.

Quæ fuerit Erasistrati opinio de ortu febris, & inflammationis, ac de ipsarum medela. CAP. 3.

Commodissime igitur sermonē mihi instruxisse uidebor, si prætermisissis aliis, ab ipius Erafi strati placitis initiū fecero, orationemq; ipsam, quātū eius fieri pōt, breuissime absoluero. Cæterū ille arteriam spūs, uenā autē sanguinis, receptaculum esse asserit: deinde uerò ubi gran- diora receptacula diuisa fuerint, magnitudine quidē illa diminui, numero autē effici plura: ac cū nullus locus detur ubi circa terminū unius, uas aliud non existat, illa undequaq; per corpus de- lata in tam minutos fines desinere, ut contentus in illis sanguis præ extremorum osculorū cōni- uentia intus retineat: ob idq; et si oscula uenarum arteriarumq; inter se uicina sint, sanguinē tñ propriis terminis circumseptum, ac nullibi in uasa spiritalia insiliētē pmanere: & eouq; sanè animal legibus naturæ dirigi: simulatq; uerò cā quædam uiolenta, irruerit, tum sanguinē ipsum in arterias trāsferri, & animal iam necessario ægrotare: causas item huius rei aliquas, p̄cipuāq; illarū sanguinis multitudinē esse, à quo & uenæ unicā distendi, referariq; fines, qui prius clausi fuerāt, trāsfun di èt in arterias sanguinē: q̄ postea spūm à corde delatū pturbās, eiq; motū suum alteranti resistens, si quidē è directio atq; p̄pe principē partē cōstiterit, iā id febrim esse: si autē ab ipso retro*repellat, ac in finibus arteriarū cōdēsēt, inflammationē tū existere. Et talibus ille ra- tionibus inflammationem ex plenitudine adstruit. Verum, quæ ex vulneribus cōtingit, eam quo que sanguinis ex uenis in arterias transfultu causari ait, cuius rursus trāsultus causam illā, quæ ad euacuationem fit, successionem esse putat cum enim scissis arteriis, post inflictum uulnus spiri- tus uniuersus ex læsa parte effusus fuerit, & periculum instet ne uacuus fiat locus, sanguinem illo tempore, spiritus euacuat, quiq; locum illum prius replebat, gressum per osculorum referatio- nes consequi solere: si ergo spiritus foras emissus fuerit, hunc quoque effundi: ocluso autē illo atque obserato, etiā hunc uis spiritus à corde demādati impulsus, in locis uulneri uicinis cūctū coaceruari, & ea ratione inflammationē efficere. Sed concedamus age ipsi quæcunq; hoc tem- pore de febris, & inflammationibus dixit, uera omnia esse: nā alibi demonstrauimus ea nihil in se ueri continere: doceat igitur ipse nos iam medicaminum seriem. Ait etenim cum in multis

alijs

f. v. v. d. v. x. x. p. i.
 o. d. n. Non si re-
 speramus.

Alijs locis, tum, in primis in tertio de febribus tractatus sic verbatim: Circa ægritudinum igitur in
 "tia ac inflammationum generationes omnē sorbitionū oblationē auferre oportet: inflammationes
 "enim, q̄ febres faciunt, vt plurimum ex repletionē fiunt. Si itaque hoc ipso tempore oblationes
 "cōcessæ fuerint, & concoctione distributione q̄; suas actiones perficientibus, vasa alimento re-
 "pleta fuerint, inflammationes multo vehementiores sæpe fieri contingit. Hęc quidē ille de in-
 "flammationibus protulit, q̄ citra vulnus ex plenitudine eueniunt. De illis verò, q̄ ex vulnere sub-
 "oriuntur, in primo de febribus libro denuo in hanc sententiam recenſuit: Istis aut̄ subsequuntur
 "medēdi rationes, quo vulnera oīa ab inflammatione libera efficiant. Medicamenta enim, cum
 "sanis partibus illinuntur, claudendo atq; obturādo prohibent, ne sanguis desuper fusus in loca
 "dissecta irruat: quandoquidem in illa, quæ affectu carent, eo q̄ multæ arteriæ illic, venæq; reclu-
 "dantur, sanguis, qui in arterias transilierat, facile in venas quoq; transfumetur. Quamobrem cō-
 "sequens rursus est, ut vulneratis nihil prorsus inflammationis tēpore offeratur: venę nanque, cum
 "alimento vacuæ existunt, longe facilius sanguinem qui in arterias infilierit, suscipiēt: quod vbi
 "contigerit, inflammationes minus contingent. Proinde, q̄ multitudo euacuanda sit, quodq; venæ
 "distentæ ac repletæ, in se ipsas iterato sanguinem recipere non possint, assentire ipsi Erasistrato
 B nos fatemur: verum, quonam pacto hæ euacuandæ sint, in dubium à nobis vocatur.

*Præstantiorem ex venæ sectione, quàm ex inedia fore vacationem, quodq; Erasistratus negligens
 fuerit in imitanda natura, ac scriptis Hippocratis legendis.* CAP. 4.

Postquam itaque euacuationem faciendam esse confessum iam semel sit, ego eam omniū fa-
 cillimam atq; expeditissimam, venæ sectione perfici arbitror, utpote per quam ipsas etiā in-
 flammationes solas celerrime euacuare possimus: cum è diuerso inedia, præterquam q̄ longum
 tempus requirant, etiam vniuersum habitum æqualiter euacuent. Atqui istud nequaquam con-
 uenit. cur enim quid id euacuet, quod euacuatione opus non habet? Aut cur eliquet carnes, cum
 sanguinem subtrahere liceat? Vt interim noxas reticeam, quæ ex longis inedijs necessario eue-
 nire solent, ac virtutem defatigatam, & succos bilioſiores, amarulentioresq; redditos, frequen-
 tes item cordis morsus atque inquietudinem, tum deiectionum alui retentionem, & omnia deniq;
 excrementa acriora malignioraq; effecta. Quorum Erasistratus nihil animaduertens, ceco-
 rum more, quā amplam compendiosamq; & planam viam in propinquo habentes, sæpe nume-
 ro angustam, ac asperam, prolixamq; errabundi ineunt, & ipse tam propinquam satisq; expedi-
 tam & amœnam semitam spernens, ad impeditam illam ac longā sese contulit: quippe qui hoc
 C tantum considerauerit, num, quo ipse contendit, via eò vergat, nō autem an compendiose, & si-
 ne noxa ducat. Nam, q̄ vel inedia ob plenitudinis euacuationem conferat, ego quoque consen-
 ſio, uerum longo tempore, magnoq; cum nocumento eam efficere id dico. At tamen sapientem
 Erasistratum, qui quorundam iudicio Hippocrati par esse uidetur, non puduit, q̄ neglecto tam
 insigni præſidio, nihil credibile, aut rationi cōsentaneum attulerit, quin potius, uelut de re abie-
 ctissima penitusq; nullius precij, verba fecerit. At Hippocrates ille medicus te, ò Erasistrate, nul-
 la ex parte inferior, non sic de venę sectione pronunciauit, sed, quæ tu verbis saltem admiraris,
 ea ille opere palam est executus. Admiraris tu siquidem naturam ipsam, vt artificiosam, simulq;
 prouidam animalis gubernatricem, nullibi tamen eam imitaris. Aut, cum illam plurimis mor-
 bis sanguinis euacuatione medētem frequēter animaduertes, cur ne in vno quidem vnquam
 "hoc idem tu ipse fecisti? Cur etiam naturæ, quam laudas, opera silentio suppressis? Cur præte-
 "rea, quando apud Hippocratem reperisti multa huiusmodi scripta: Muleri sanguinem vomē
 "ti menstruis erumpentibus solutio: &, || Ab atra bile habitis similem effectum hæmorrhoides
 "præstant. Sanguinis item fluxus copiosi, per nares soluuntur: apud te nihil tale, sed unico solum
 verbo laudata natura, opus autem illius nullibi scriptum reperitur. Porrò mihi sufficiebat, vt
 D opera illius antea ad perfectum addiscerem, à quibus postea initio sumpto ad inuestigandum
 reperiendumq; id, quod æquum putabam, idoneus euasi: Liceat ergo mihi venia eorum, qui te
 admirantur, dicere, quod in conspicuo est, q̄ scilicet mihi aut modis omnibus demens, aut in na-
 turę operibus quam minime versatus esse videaris. Alteri enim ex his duobus, vel quia illa nun-
 quam cognouisti, vel quia cognita iam dudum non sis imitatus, obnoxius existis. Aut fortassis
 in cubiculo aliquo perpetuo delitescens, neque aliquando ægrotum aliquem contēplatus, hæc
 scribebas: hincq; adeo nō iniuria naturæ opera ignoras, quæ alioqui pro extrema demētia tua
 semper es præpostere admiratus & imitatus: nec non, postq̄ scribēdi prouinciam inijsisti, legem
 scribēdo es transgressus. Oportebat enim primum, te opera naturæ mihi describere, deinde de-
 clarare: & quæ illa integrè ac perfecte proprijs conatibus incitata, & quæ morboſis causis præ-
 pedita diminute agat: nam huiusmodi ratio viam ad inueniēda medicamina nobis suppeditat.
 Cū etenim didicero, quæ probe ab illa perficiuntur, superaddito eo, in quo illa deficit, facile ei
 adiumento esse potero: rursus, si ipsa nihil penitus mouet, id quod quandoque morboſarum
 causarum vehementia superata patitur, tum ego illud omne suggerere enitar. Tu vero nihil ho-
 rum indicans, domiq; te continens, vt qui forte ægrotorum visitationem, vt fertur, paruipēdas,
 quod tibi videbatur, scripsisti. Cæterum si tu ipse non perspexeras, Hippocratis monumenta re-
 legenti

5. Aph. 32. Ex.
 ord. 40. d
 6. Aph. 21. Ex.
 ord. 48. d

DE VENAE SECTIONE

legenti tibi addiscere integrū erat, & q̄ perfecte, integreque, ac ut ille loqui consuevit, ἀπρίως, i. E absolute natura mouente iudicentur, & qua ratione illam quis iudicium non aggredientē, pulcherrime imitari possit: quo ē pacto aggredientem quidē eam, verum debiliter mouentē adiuuare oporteat. Si enim in his exercitatus fuisses, talia te consulente audirē, qualia apud Hippocratem quoq; inaudito: Quæ iudicantur, & iudicata sunt, ἀπρίως, id est integre, neq; mouere, neq; nouare, siue medicamentis, siue alijs irritationibus, sed finire. Istud quidem habes propriū naturæ integre mouētis præceptum. Quod verò huic succedit, naturæ, & ipsum, verū diminute ad iudicium mouenti congruit, eamq; ob rem illi auxilio esse iubens, dicit. Quæ ducere oportet hæc, quò maxime natura vergit, per loca conferentia ducenda. Natura siquidem tunc temporis expellere conatur id, quod eā infestat: cum aut præ imbecillitate finē operi imponere nō possit, nostris auxilijs indiget. Propterea ēt lateris inflammatione laborantes curans, iuxta humorum vergentiam inanire eos consuevit. Quid enim ait? Cum ergo dolor ad iugulum extenditur, aut grauitas in brachio, vel circa mammam, aut supra præcordia existit, interna cubiti vena secanda est. Neq; dubites copiosum detrahere sanguinē, donec rubicundior multo, aut pro puro, rubidoq; liuidus effluerit, vtrunq; enim contingit. At, si dolor sub septo tranuerso fuerit, neq; ad iugulum ascenderit, tum aluus, uel nigro ueratro, uel peplio subducenda est. Rursus uerò in F quopiā renalium affectionum concursu præfatus: ^a Et in rene dolor grauis ^b † per ilia usq; ad coxas tendens ē directo † infert poplitem secare, hoc est, uenam, quæ in poplite est, incidere.

7. Aph. 20. Ex. ord. 9. g

7. Aph. 21. Ex. ord. 10. a

de Vi& rat in mor. acu. comm. 2. t. 10. & 11. 72.

A 6. Epid. con. 1. t. 6. 3^a. 155. g

B † Legendum est græce. *váp xñ μνποῦ τοῦ κατ' ἰξίον, i. sturpor femoris ē directo positi. vide. 6. Epid. sect. 1^a. 1. 6.*

C 2. Epide. sect. 4. D † ad coxam, & crus.

† puer perij.

De usu sectionis uenæ in frigidis, ac reliquis ex multitudine affectibus, medicorum rationalium, Empiricorum, ipsiusq; naturæ testimonio. G. A. P. 5.

Illud uerò quo modo dictum est? Ex Margei famula ne sanguis quidem prodijt, nam, ^c ut filiolum hæc peperit, ilico os ^d † ad uertebras coxarum † detortū est. Porro dolor ex uena prope talum secta cessauit, quamuis tremores corpus iam occupassent. Atqui nunc ad occasionem ipsam, eiusq; fomitem transeundum est. Hippocrates siquidem te, & occasionē morbi, & generationem occasionis perpendere iubet, id quod tu mea quidem sentētia multitudine sanguinis præsertim molestiā inferente, non de alio quoquam, præterquam de uenæ sectione dictū affirmare possis. Ergo præfata mulieri, licet iam tremore correpta esset, ille secare uenam non distulit, cum ē diuerso nemo aliter in tremoribus eque, atq; hydropisi, aliove frigido affectu vlllo, sanguinē detrahere vnquā ausus fuerit. In talibus. n. ex calidi succi euacuatione adhuc multo magis corpus necessario refrigeratur, & innatus calor, qui per affectū antea quoq; frige factus fuerat, extinguitur. Hippocrates uerò, ut ipsemet fateretur, multitudinem sanguinis ante ipsum affectum G accumulata considerauit: muliercula. n. à purgamentis, † quas secundas uocant † non fuerat expurgata. Fomes aut, seu nutrimentum occasionis, hoc est generatio, primaq; causa, ob quam non sit probè expurgata, est ipsa contorsio uteri, qui ad coxam contortus fuerat. Pronde, cum retentio euacuationem, situs uerò uteri locum, per quē euacuatio instituenda est, illi indicaret, uenā talo proximam incidit: talemq; Hippocrates sese in cunctis præstitit. Sed ne laudibus virū hunc extollentes Erasistrata: os tristitia afficiamus, ut, qui ipsi, ante eosq; Erasistratus, aduersus illum inimico animo esse mihi uisi sint, missa faciamus nunc Hippocratis monumēta: alio enim tempore totam illius de euacuatione artem declarare constituimus: quin potius transferamus nos ad illos, quorū aliqui empiricam, rationalemq; sectam vnā sunt amplexi, quando quidē ex his à uenæ sectione abstinere inuenio neminem. Nam inter dogmaticos, Dioclem, ac Plistonium, Dieuchēque, & Praxagoram, vnā cum Philotimo, atq; Herophilo, & Asclepiade, uenæ sectione vfos fuisse compertum habeo: quanquā Asclepiades contentionis adeo studiosus fuit, ut omnia fermè priora dogmata laceffuerit, neq; alicui prioris seculi homini, immo ne Hippocrati quidē pepercerit, hincq; adeo veterū medendi rationē, mortis meditationē nominare nō sit veritus. Atqui neq; hic eo impudētiæ uenerat, ut uenæ sectionem ē medicinalium auxiliorū H numero explodere auderet. Quin ēt, neq; inter recentiores, aut uetustiores aliquis, non Athenæus, non Archigenes, neq; Agathinus, tū denique, neq; ex empiricorum cœtu quisquam: hi. n. cum nihil eorum obseruent, quæ rationi consentanea sunt, omniaq; experientia sola decernāt, tñ ex his neminem mihi proferre poteris. Quando autem isti in omnibus alijs rebus ferè dissentientes, in hac sola conueniat, mihi planè concordia suspicione vacante nihil magis fide dignū esse videtur. Sed, ne prætestium multitudine, opera naturæ, quam tu. s. laudas, obscuriora reddamus, mittamus hos, si lubet. Nonne ipsas mulieres cunctas singulo mense euacuat, sanguine superfluo foras effuso? Muliebre. n. genus, ut quod domi ageret, neq; uehementibus laboribus exerceretur, aut sub claro sole uiueret, ac ob utraque hæc multitudinem humorum coaceruaret, ipsam euacuationē plenitudinis, tanq̄ remedium naturale, obtinere opus habebat. Et vnū quidē istud naturæ opus est: alterū uero purgatio post partum contingens existit: licet & fœtura ipsa, species sit euacuationis. Nā ex sanguine uteri cōceptus nutriri solet. Tum uerò, postq̄ editus est fœtus, generatio lactis in māmillis, uacuatio hæc quoq; est quātitate sua nō parua: vna siquidē, & lactis, & menstruorū substantia est, amborumque, ut quisq; dixerit, riuorum fontes cōmunes, uenæ sunt. Quamobrè, quibuscunq; per etatē menses fluere cessarunt, his neq; in mammillis lac amplius

Amplius colligitur: quæcunq; et purgandi tēpora adhuc habent, ac interea lactant, hæc non purgantur. Præterea cū mulieri lactanti sanguis per locos eruperit, illico lac huic euanescit. Ad hæc quæcunq; animantia utero nō gerunt, his neq; lac unquā adest: rursus quibus id suppetit, illa et ad concipiendum à natura idonea sunt. At si iā addidicisti quot cōmoda: ex hmōi euacuatione muliebri genus maneāt, quotq; nocumenta iisdem suppressis sequantur, haud uideo qui suffe-
ras, quo minus sanguinem superabundantem modis oībus euacuare acceleres. || Mulier. n. Hippocrate teste, podagra non laborat, nisi menstrua defecerint. Sed cur ego cōtra hominē Hippocrati inimicum, uerbis Hippocratis utor? Velim itaq; audias iam ueritatem ipsam me præcone tibi denūciātem, q̄ mulier, si probe expurgetur, neq; podagris, neq; articulorū doloribus, neq; lateris inflammationibus, neq; peripneumonij capiāt: sed neq; epilepsia, neq; apoplexia obnoxia sit, aut spirationis uel uocis ablatione rite purgata ullo tpe infestetur. Num uerō mensuris fluentibus, aut phrenitide, aut lethargis, aut cōuulsionibus, uel tremoribus, rigoribusue mulier aliquā correpta est? Num et uel melancholia laborantem, aut mania uexatā, aut quæ ex thorace spueret, uel uomeret ex uentre sanguinem, aut *capite laborantem, aut synāche præfocatā, aut
B quāq; conspexisti? Verum his retentis eā cuilibet malo implicari facile est, huicq; rursus euacuationes medentur. Sed posthabitis mulieribus, te ad mares iā confer, ut discas. Iq; quibuscūq; p̄ consuetudine, superflua per hæmorrhoides euacuantur, hi oēs uitam morbis minime impeditam agunt: quibus itē inanitiones supprimuntur, hi in perniciosissima quæq; labunt. Vtrū igitur neq; horum, ubi uel synāchen, uel peripneumoniā incurrerint, sanguinē euacuabis, aut potius, ne desciscere uidearis ab ijs, q̄ p̄perā didicisti, tot hoīum interitum paruipendes? Tu fortassis hoc facies: ego autem non hæc solum, sed et spasmus, hydropemq; sanguinis euacuatione sæpius sum medicatus: in hunc. n. modum erudiuit me tum longa experientia, tum ratio ipsa, quæ mihi suggestit, ut occasionem ipsam, eiusq; momentum sic inuestigarem. Quod autem experientia quoque istud me docuerit, si empiricorum commentaria legeris, scire poteris.

Communi hominum natura, ac brutorum quoque animalium consensu, Erasistratum, ac omnes, qui uenæ sectionem paruipendunt, aduersari. CAP. 6.

NE igitur in posterum cum Hippocrate solo (q̄ euacuationem sanguinis laudauerit, cū uel in tremorem, uel in hydropem, uel in alium quemuis frigidum affectum, mas quidem ob hæmorrhoidum, mulier uerō ob mensium retentionem inciderit) tibi controuersiam futurā recres, sed & cum uniuersis medicis, qui experientiā sectantur, uel potius cum uniuersa hoīum uita. Videris. n. tu cōem oīum subuertere sententiam, præfertimq; si neges, quod a natura cuiq; insitua sit, ut considerare possit sanguinem ob nimiam multitudinem euacuandum esse. || Quis. n. contraria contrariorum esse remedia ignorat, ut q̄ sententia hæc non Hippocratis tm̄, sed oīum hominum communis sit? Tu uero præ odio, quod aduersus Hippocratem concepisti, mea quidem sententia, etiam alijs multo es dementior, idq; cum habeas naturā te ad hæc ipsa quotidie manu ducentem: nam hæc in ediam adiectione, ac repletiones euacuationibus, & frigus calefactionibus, caloresq; refrigerationibus curat. Quid. n. aliud est offerre cibum, q̄ plenitudinem suppeditare? quid rursus excernere fæces, q̄ intestina repleta exinanire? quid item meiere, q̄ repletioni uescicæ mederi? Pleraque. n. aiantia frigore laceffita, latebras ac calidos specus in penetralibus terræ sibi inuestigant. Aliqua et æstatis tpe calore anhela, sese in aquā frigidā conijciūt, & in umbrosis locis, uentoq; peruijs immorantur. Ego præterea frequenter uidi canem uomitū sibimet studiose prouocantem: auem quoq; ægyptiam clystere imitatam: quæ omnia ab hominibus, ut qui ratione compotes sint, multo faciliore conatu perficiūtur. Accerse ergo hominem quempiam rei medicæ expertem, ad egrotum, qui bona sit habitudine, iuuenis, multo abūdans sanguine, quiq; præ synanche, aut peripneumonia suffocetur, postea hominem interroga, si qd cognoscat quod huic affectui succurrere possit. Quis adeo demens est, ut sanguinis euacuationē non pronunciet: cæterum Erasistratus ob contentionem, quam aduersus Hippocratem præ se fert, ne id quidem, quod communi omnium hominum suffragio receptum est, probare uideatur, & ea propter reperitur uel gruibus ipsis insipientior: has siquidem. æque atque aquilas, præ lōgo usq; ad ultimos terrarum terminos uolatu, partim frigus, partimq; æsum euitantes, quod cōtraria cōtrarijs semper propulsent, uidere licet. Atque, ut & antea dictum est, perspectū habere q̄ ijs euacuandus sit sanguis, quibus ex eius multitudine periculum imminet, id præstantiā artis Hippocraticæ nondum æquat: ego. n. tum qua ratione, tum quo tēpore, quæ quantitate euacuatio instituenda sit, nihil declarari malle. Scire nanq; qn̄ uel uenā, quæ in fronte est, uel illas quæ in hircis oculorum, seu sub lingua existunt, uel quæ humeraria uocatur, uel subalarē, uel quæ per poplitem penetrat, quæ uel prope talum adest, incidere oporteat (prout de his omnibus Hippocrates docuit) hoc ipsum ego ratiocinationem medicorum arbitror esse. Verū quod contraria contrarijs medicanda sint, quodq; euacuatio repletioni opponat, tm̄ abest ut admiret, ut et huiusmodi cogitatione bruta animantia participare dicam. Si aut auribus apertis, aut animo potius, ac deposita erga Hippocratem similitate, uerā rationem amplecti uolueris, aliquid iam

6. Aph. 29. Ext. ord. 49. b.

* Cephalaa.

In libro de Flatibus paulo post principium.

DE VENAE SECTIONE

quod illius arte dignū esset, dicere tibi possem. Eoufque; n. Diocles, Pliftonicusque; ac Herophilus, E & Praxagoras, atque; Philotimus, nec nō alij medici permulti inter se cōsentiunt, quod ipsi quidē nō per sese, uerum diuinū Hippocratē secuti repperint, quo tpe quaelibet uenae, quas supra cōmemorauī, incidendae essent. Ceterū quod ab atra bile habitis similiter hēmorrhoides conferant, & si istud Hippocrates perspicue docuerit, nō tū oēs sciunt, sed quicumque; syncere in illius scriptis uersati sunt: hi soli, n. quō hēmorrhoides, dysenteria, ac uarices fiunt, ab ipso perdidicerunt. Itē quod non semper horum unum quodque; si existat, prohibendum est, sed quod quandoque; coadiuuandū. uel natura quiescente (quā sic confert) ei totum committendum: adeo ignorant illi qui dysenteriam, uaricesque; & hēmorrhoides immature praeproperēque; medicari discunt, ut & ea moliat, quae facere nequaquam debebant. Porro ego quoque; uidi non paucos ob huiusmodi euacuationes, quae medicorum imperitia cohibite fuerant, aut atra bile, aut infania uexatos: ipsorum quoque; aliqui tum intercostali inflammatione, tū renali morbo correpti sunt: non nulli uero ex uentriculo sanguinem uomebant, aut eūdem tussiendo ex thorace spuebāt, * aut s̄attonito morbo aqua uel intercutanea interibant. Hae illa sunt, quae mea quidem sententia medicus unā cum praecleara euacuationis arte cognoscere debet.

*paraplegijs.

Sanguinis missionem non modo non prohiberi, quia uacuandi sanguinis quantitas ignoratur, sed ceteris uacuationibus omnibus certiore mensuram, ac tutius auxilium praebere. CAP. 7.

Quantum autem de sanguine exuperate euacuandum, idque; cum non sit magni momenti, cur Erasistratus tanquam ex magnis quoddam contempserit? Aut cur homines illi aduersus oēs obstrepere paratissimi nugantur, cum illum incusent, dicantque; euacuationis perinde atque; aliorum auxiliorum rationem ignorasse? Aut cuius nam, per deos immortales, illum adeo exquisite tenere mensuram arbitrantur, ut neque; excedat in quantitate, neque; deficiat unquam? num clysteris, aut purgantium medicamentorum alicuius, aut urinam cientium, uel cibi ullius potusue? Tps itaque; esset ipsis, utpote oia suspitione infecta redderet, quiescere oino. Aut cur ergo Erasistratus purgantibus medicamentis utitur, ac uinum aqua frigida dilutum, tum alijs quibusdam, tum maxime cholericis exhibet: Chrysippumque; praecceptorem suum, ut qui inuenit praesidium nulli ueterum cognitum, quodque; & solum cholericos iam morti proximos restituere possit, his uerbis satis inuidiose laudat? Non etenim quouis tempore id praebet, sed usum auxilij huius ad occasionē uehementer praecipitem traduxit. Ego uero hac in re ipsum nō accuso, praesertim cum tā absolute oia quae ad occasionem spectant, disquirat. Illud tamen in eo quis demirari possit, quod si quā Crisippicum quicumque; doceat, tum, ut ex uerbis eius colligere licet, uehementer sit audax, nihilque; ipsum prorsus neque; momentum occasionis, neque; mensurae difficilis coniectura, neque; affectus periculum pertreffat, sed putet adeo exquisite simul, clareque; illum & mensurae & occasionis rationem docuisse, ut de creta sua non medicis solum, uerū & popularibus usui futura arbitretur: at rursus cum ex ueteribus medicis aliquem ob rerum inuenta laudare opus habeat, illic undequaque; tergier setur. Age ergo declarem illis, quod mensura in uenae sectione multo facilius deprehendat, quam in ceteris quibusuis auxilijs, Nam & coloris mutationē saepenumero dispicere licet, hocque; duobus modis fieri potest, interdum quidem sanguinem ipsum fluentē, interdum autem aegrotum considerando. Ad haec animi quoque; defectio in plurimis affectibus uacuationis terminum obtinet: sanguinis item fluentis uigor labascēs, & pulsus mutati. Adde quod & medicus huius solius euacuationis liberam habeat facultatem sustēdi quicumque; illi placuerit, aliorum autem nullius. Nam ubi dandum sit aliquod medicamentum siue deiectorium, seu uomitorium, seu urinarum euacuatium, aut thoracis uel capitis purgatorium, bonum. s. oium prima exhibitio in tua potestate sita est, cetera autem fortuna administratrice obtingunt. Ingens praeterea in p̄pinationibus pharmacorum purgantium periculum est, cum uel non commouetur purgatio, uel quod in aluum attractum est, non facile excernitur; uel cum dolore, morfibus, torminibus, refrigeratione, pulsuū euanescentia, ac animi defectu exprimit, uel cum corpus uehementer perturbatur: interimque; paululum admodum euacuat: aut euacuatio modum excedit, hoc, n. ipsum tanquam oium malorum extremum in hac parte frequenter contingere solet: neque; n. ut uenae incisae fluxum, quae superimposito digito mox sistes, sic profluuium alui tibi sistere licebit. Veruntamen nemo ex medicis superuenientium symptomatum metu perculsus a p̄pinatione pharmacorum abstinet, sed postquam errorem commiserit, tum demum cauendum sibi ab illorum usu p̄ponit. Sed quid ego purgatoria refero, ac in enarratione fortium medicamentorum tps tero, cum & cibi cuiusque; in mensura erratum maxima afferat nocumenta? quorum magnitudinem in extenuatis & imbecilibus hominibus, quicumque; celeri nutritione egent, considerare facile possumus. In his, n. siquid minus aequo nutriat, uirtutē tabidam reddet: contra, ubi quid in modum exuperans naturae oneri potius, quam nutrimento fuerit, illam penitus suffocabit, extinguetque;. An igitur a cibi exhibitione abstinere, eo quod mensuram illius non sine negotio assequi possis? Atqui ea quoque; ratione a medendi p̄uincia penitus abstinere, nihil, n. in medica arte reperias, quod nisi certa mensura usurpatum p̄desse possit. Ceterum in sola uenae sectione ne hoc quidem culpae queas. Proinde errata: quae utrinque; circa mediocritatem contingunt, non paruae noxae sequunt, maximeque; quia excessus perni-

Aperniciosissimos esse nemo neget: uerum in quo minus periculum est, in eo excedere modum non fuerit necesse. Sit. n. si ita fors ferat, mediocris detractio trium heminarum: ubi si quatuor detraxeris, noxam maximam inferes: duas rursum si euacuaueris, commodabit quidem id satis, lationis uero nihil afferet: licebit namque tibi unam illam heminam uel clysteribus, uel inedia, uel frictionibus uel sudoribus exhaurire, propter quam quod & denuo detrahere si uoles, non uetaberis. Sed qua ratione ego tam multa in medium affero, contendere cupiens cum hominibus infulsis, qui ad hoc, quod nihil rationi conformum loquantur, et ea ipsa non agnoscunt, quae ipsi et laudibus efferre solent? Admirantur enim dicta Erasistrati, ac nomen sibi ab illo uendicant, Erasistratos se se appellantes: uerum documentorum illius adeo ignari sunt, ut quiduis potius, quam finem illorum enodare ualeat. De uene ergo sectione tam prolixa, tamque absurda nugatur, ut iure optimo quis non solum imperitiam illorum, uerum et impudentiam detestari possit: quippe cum Erasistratus in libro de sanguinis reiectione, in quo solo uenae sectionis meminit, aperte dixerit, quod Chrysippus ob id non utatur detractio sanguinis, quo aeger, qui propter inflammationes necessario in inediis continetur, perdurare possit: ipsi tamen nihil minus quam hoc dicunt. Aut uisne ea gratia ut homines hos Erasistrato obtractantes in posterum quoque audiamus, idque cum uerba Erasistrati in propectu nobis adsint? atqui hoc

Bnequaquam aequum est. Audiamus ergo dicta ipsius, ubi ait: Multo consultius agebat Chrysippus: non solum quod praesens erat inspiciens, sed & impendentis periculi curam agens. † Hæret. n. illi, quod in reiectione contingit, ex inflammatione periculum, in quo offerre non facile est: Ei uero qui post uenae incisionem longo tempore sine cibo permanserit, periculum est ne dissoluatur. Aperte. n. illum a periculo, quod ex inedia accidit, cauere dicit, illudque necessario secuturum putat, quia aeger ob inflammationem fame longo tempore sit excruciat.

† Vide supra p. 5. d. quomodo locus hic legatur.

Perperam Erasistratum in euacuatione, ac reuulsione, quae inflammationibus medentur, inediam uenae sectioni praetulisse. CAP. 8.

Hic quoque nihil moror Erasistratos blatterantes cur ille hominibus inflammatione laborantibus nihil offerre iusserit: uerum ipsum Erasistratum per uerba: quorum antea mentionem feci, semet interpretatem habeo, ex tertio nimirum de febribus, ubi de inflammationibus, quae ex plenitudine fiunt, differit: & ex primo de uulneribus. In utrisque, n. commentarijs non semel, sed saepe, uenas quae inediis exinanitae sunt, ut sanguinem affluentem denuo recipiant, aptiores fieri dicit. Quid. n. ait? His uero consequens est, ut uulneratis inflammationis tempore nihil offeramus: uenae. n. cum a nutrimento exinanitae fuerint, sanguinem, qui in arterias transiit, facilius suscipient. Inedia ergo tamquam euacuatorium auxiliu quoddam inflammationes discutit, eamque neque alia de causa inflammatione laborantibus iniungi dicit, quam quod uenae euacuatae sanguinem in arterias infundunt sic facilius suscipiant. Deinceps uero cum uenas euacuare uelit, possitque id (ita me diu ament) sine molestia ulla, celeriterque perficere, longos ille infumit labores. Verum ego non uideo quo pacto se ipsum quis implicando magis proderet: Non fecabo, inquit, uenam, ut aeger ad sustinendas inedias sufficiat. Porro cuius rei gratia inflammatione correptos fame excrucias? ut, inquit, uenas exinaniam. Cur ergo eas a principio non euacuasti? Proinde pudet me iam hominis, qui in tam graui errata inci derit, qui, praeter haec, quibus tamen perspicuis ipsius artis decretis, tamen suis proprijs rationibus repugnat, et hoc ipsum ignorare deprehensus sit, qua de causa inedia suscipiatur: quanquam de usu illarum multo antea Praxagoras satis copiose clareque scripserit: tamen Hippocrates, & Diocles quantum ad hoc spectat, nihil praetermiserint. Hic uero ita rudis est, ut inedias solas ad uenarum euacuationem assumendas, eaque sola ratione laborantibus succurrendum putet; deinde, per Iouem, euacuatorio remedio opus habens, neglectis efficacibus illis, quae uocumque quis uelit, celerrime ducere possint, ad omnium leuissimum transeat. Verum aegre concedatur tibi & hoc, quod inflammationes ex uulneribus medicari eodem modo possint, quo & illae, quae ex multitudine pendent, quid tandem faciemus cum multitudine ipsa, quae in uenis etiamnum manens eas extendit? aut et cum eadem in arterijs impacta fuerit, quo nam pacto illi succurrendum erit? Ego sane in hominibus omnibus uenae inanitionem summe idoneam esse arbitror. Incumbat ergo in thoracem tanta multitudo, ut periculum sit, ne aliquod uas in eo rumpatur, num uel sic uenam non incidemus, aut membra potius laneis uinculis excipiemus? Illud quidem istud medium fidius succerit, quoniam quidem cum his loco reuulsiui praesidij utendum censeret, non intellexit, uene sectionem in reuellendo multo esse efficaciorum: plurimis. n. irrefringibili sanguinis profluuio laborantibus, uena secta fluxum sistimus. At Erasistratum hoc quoque ignorasse existimo, nam non cuiusuis hominis est scire quae uenae, cum ex aliqua corporis parte sanguis profuit, incidende sint. Postquam igitur uenae sectio efficere quae maxime ea omnia potest, quibus hoc tempore indigemus, illum sane euacuationem unam cum reuulsione praetermisisse certum est. Quid ergo tu amplius cessas, tempusque inaniter infumis, & hominem conficis, cum possis illum uindicare & a uasorum ruptura, & quae illam insequitur inflammationem, & a famis cruciatibus, qui inter remedia inflammationis a te instituuntur? Si. n. multitudo rupturam efficit, tu illa euacuata, id quod futurum erat prohibebis: quod quidem si feceris, et ex ruptura inflammationem de medio tolles: hac rursum sublata, non amplius inedarum usus nobis erit amplexandus. Tu autem eod quod inedia cuique consulere cupis, ui

DE VENAE SECTIONE

deris mihi ipsemet affectuum, qui famis cruciatibus opus habeant, author existere. Quid graue **E**rat re, quæ lædebat euacuata, nihil negotii deinceps præstolari?

Inter remedia, quæ multitudinem emendant, nihil uenæ sectione præstantius: Quæ omissa Erasistratum neque inedia, neque reliquis euacuatorijs præsidijs uti potuisse. CAP. 9.

Sed frustra ego forte tantum laboris in sumo, quo præsentem huc sermonem tibi in memoriã redigã. Sanè enim tu ipse nos docuisti in primo de salutaribus libro, ubi de multitudinis generatione, quæ in uenis cõsistit præfatus, illius quoque remedia ordine scribis, euacuatione scõpum quidem omnium ipsorum statuens: aliud uero illius genus, alij affectui conferre inquis. Præterea quæ exinaniant plethoram. i. repletionem (sic enim alimenti multitudinem in uenis cõgestam appellãdam censēs) tum exercitia, tum lauacra copiosa, tum ipsam tenuem uictus rōnem esse iubes. Neque idem euacuatorium auxilium cunētis conferre dicis, ut quod neque oēs omnium illorum usui simul assuefacti sint: sed alii lauacra, alij rursus exercitia, non nulli itē uomitiones à cibo magis usurpent. Ad hæc, quæ non ipsdem morbis omnes obnoxij sint: uerū hic epilepsia, ille sãguinis sputo, alter etiã uel hepatis, uel lienis affectibus, facile corripitur. Nullo igitur pacto epilepticum quenquam balneis euacuare attentabimus, id quod tu quoque cauendū recte putas. Etiã uero neque si cui de uasis in thorace ruptura timor instet, huic exercitia iniungemus: periculum enim est ne illorum uehementia, etiã si non adsit multitudo, ob uirū tamen imbecillitatem ipsius exercentis uena aliqua circa thoracem rumpatur. Qua ergo rōne illi succurre re debeamus: quæso nos edoce: siquidē quæ euacuandū sit uel tu ipse fateris, hincquæ; adeo euacuatoria illa præsidia, hoc est exercitia, lauacraquæ; frequentia, & tenuem uictus rationem abs te habemus. Cæterum exercitiis ne tu ipse quidem uti putaueris. Quod autē ad lauacra attinet, ut edum ne his in rebus sic affectis, an nequaquam utēdū sit, tu plane nihil pronunciaisti. Ego uero illud, quod euidenter apparet experientia corroboratum, aperte dicã: tū si de re quoque uaticinari mihi licuerit, quod tibi forte uisum fuit, aperiam. Tu enim ipse in tractatu de sanguinis reiectione deligationibus, inediis uteris, tanquam quibus solis plenitudinem reuellere, non autē balneis euacuare, oporteat. Arbitror nanque te, ubi uena iam rupta sit, lauacra inhibiturum, cū interim reticueris, si, ubi futuræ rupturæ suspicio adsit, uti illo uelis. Porro ut tu aliter sentias, mihi nihilo minus euidenter illud satis facit, quæ uniuerfis sanguinis fluxionibus ex balneo maxima noxa cõtingat: & causa huius perspicua est: Sanguis siquidē calido lauacro in uapores resoluitur, ac in spiritus redigitur, proptereaquæ; ad motum incitatur & in tumorem attollitur, ad hæc corpora calidis lotionibus, mollia debiliaquæ; efficiuntur. Qui igitur fieri posset, ut cum ipsa iam molliora effecta sint, **G**isquæ; qui ea rupit, motum simul tumoremquæ; nactus sit, non facile afficerentur? Proinde haudquaquam per balnea illos euacuare conabimur, quibus ne propter multitudinem sanguinis uenæ rumpantur, periculum impendet. Reliquum itaque est, ut ad tertium euacuatorum auxiliorum genus, puta tenuem diætã, confugiamus. Age sanè postquã hanc quoque tribus modis operatus fueris, nepe tenues, paucosue, aut nihil nutriētes cibos offerēs, uel nequaquam offerēs, uel à cena uomitum iniungens, uideamus in primis quomodo tenuiter cibabimus: nūquid sumpta cena uomitum prouocãtes? Atqui si modo quadãtenus ipsis uomitionibus intrepide uti uolumus, sic exercitiorum uehementiam nos euitare oportebit: hoc enim neque plebeium quenquam latet. Superest ergo ut uel in diætã præcipiamus, aut pauca, nutritionisquæ; expertia alimēta exhibeamus. Verū hæc quamuis non insigniter, nutriunt tamen & ipsa: nos uero non addere aliquid, sed auferre potius cupimus. Ultimo igitur laboriosam illam ac re uera perniciosam, eque atque sacrã aliquã anchorã, quæquæ; oibus affectibus opitulari possit, famem accersemus, ac deinceps, & Apollonium & Dexippum ea gratia maledictis incessemus? At hic te recordari percuperē illorū quæ **H** ipse de hac re docueris: nã tu ipse de inedia sic uideris sētere, tanquã ea ex numero euacuatorum auxiliorum nequaquam sit. Verū simul ac prius quod uolo demonstrarero, tum & testimoniorum quæ adducis faciam mentionem. Nam inedia inter res existētes nullū obtinet locum, nihiloquæ; magis subsistit, quã uel cæcitas, uel surditas, quæ oia rerum existentium priuationes sunt. Ipsa. n. ciborum adiectio ex rebus cõsistentibus est, unde & hæc opusquæ; eius, corporis nutritionem esse inuenies: rursus subtractio eorundem, non eadem cum rebus existentibus est. Neque est proferre poteris aliquod opus illius, qualis. s. illa est, quæ in sudoribus uenæquæ; sectione ac clysteribus contingit euacuatio, nec nõ in edulij nutritio. Media igitur amborum, hoc est euacuationis & nutritionis. inedia est, ut quæ neque nutriat, neque euacuet. Quamobrē ergo ille multos ob inopiã ciborum famis tempore interiisse dixit? Non mehercule ob inopiam ciborum rñdebimus, nã eadē quoquæ; rōne animãtia in latebris degentia sine ciborum copia perdurare nequaquam possēt. Perdurãt uerò hæc, idquæ; ipsomet Erasistrato asserente, quæ & causã huius rei affert: Vniuersa nanquæ; aialia per exteriorem cutis superficiem, secundū quod magis uel minus de raritate participant, transpirare ait: quã aut uel magis uel minus rara superficies cõtingat, tum multas alias causas esse, tum illas nõ minimas, quæ secundum caliditatem & frigiditatem, ac quietem motumquæ; corporum permutationes fiunt. Si. n. qui nos ambit aer calidus existit, & aians exercitijs uacauerit, plurimū tunc ex eo defluere contingit: At in contrario rerum statu, ubi uidelicet ambiens nos frigidus, in superquæ; animal

Animal sine motu degat, defari illico exteriorē superficiē, defluereq; nihil prorsus, aut unde qua que parum: & ob id feræ, quæcunq; latibula incolunt, alimentis opus nō hnt. Cum. n. hæ sub hy bernū frigus, quo tpe in cauernis cōmoratur, toto corpore frigida segnesq;, ac densa, ob quietem redditæ sint, & exterior superficies iam adstricta fuerit, nihil tunc defluere par est, neq; etiā quod euacuatum est, repletionē indigere: alioqui nutrimento opus haberent: ad qđ inuestigandum ea p p incitantur, quō defectui, quem ex inanitione perceperunt, opem ferant. Patet ergo hinc qđ & euacuatio, qđ in tota superficie cōtingit, defectus sit cā: & indigentia ciborū ideo incubat, quia qđ inanitū est, repleri denuo desideret. Atqui postea qđ causa defecerit, ob quam solā animalia cibus indigebant, necessarium oīno est, ut & indigētia ipsa una deficiat: atq; ea de causa animalia latebras incolentia sine cibus degere pnt, si quidem neq; adiectione indigent. Manifeste itaq; didicimus, qđ nō inedia, sed potius raritas cutis euacuet, quā si frigore, atq; quiete densaueris, quid cōmodi amplius ex famis cruciatu expectabis? Præterea cui de sanguinis sputo periculum imminet, necessario tū exercitia, tū oēs supercalfactiones euitandæ erunt: ex uehementia etenim horum uenæ rumpi plerunq; possunt. Supercalfactiones itē iisdē modis, quibus & la uacra, obsunt. Corpus ergo citra ullam calfactionē euacuabis: si. n. id uel lauacris, uel exercitijs

B calfeceris, ipsas uenas ad ruptionē dudum inclinatas maiorē in modum lædes. Quæ ergo sic affectis cōsulendi ratio nobis superest? Inediæ nanq;, nisi hominē exercitari, aut quouis modo cal fieri contigerit, euacuare nō possunt: uenæ uerō seditionē ueluti & alia fortiter purgātia medica menta, quæ admodū manifeste apparet, summe arbitror fugimus. Hæc est illa admirabilis sanē euacuantium præsidiorum opulentia, qua abundant hi, qui ad inediā confugerunt, quāq; sola si utemur, *iā nobis nihil reliqui fecimus, ut quōd sola euacuare nullo modo possit: rursum quibus adiuncta euacuat, ea ipsa maiores longe noxas quā commoda ex euacuatione habent.

GAL. DE VENÆ SECTIONE ADVERSVS ERASISTRATAEOS QUI ROMAE DEGEbant LIBER

Iosepho Tectandro Cracouiensi interprete.

*Ab Augustino Gadaldino ad uetustissimorum exemplarium Græcorum
fidem diligenti cura emendatus.*

ARGVMENTVM LIBRI.

Ostendit nunquā usum fuisse Erasistratum Venæ sectione: & quōd cum id non intellexissent eius Sectatores, tum inuicem sunt aduersati, tum in grauissimos errores inciderunt.

Quibus de causis Galenus Erasistratæos Romæ coactus est redarguere.

CAP. I.

M Romam initio uenisē, incidi in medicos quosdā, qui a uenæ sectione tantopere abhorrebant, ut cū aliqñ æger quispiā propter plenitudinem iā prefocaretur, ne tū quidē hoc auxilio uti uellent. Præterea mulierculā quādā, qđ uiginti uniusq; annorū ætatē agebat, ac ex mēstruæ purgationis retētionē faciē rubicūdā obtinebat, tussiebatq; paululū, & difficulter spirabat, illi curare adorti, primū qđ mēbra illius laneis uinculis leniter excipiebāt, & in inedia exigere iubebāt, uenā autē secare nolēbant, nosq; id facere uolētes, prohibebāt. Quia uero domesticis ipsius mulieris familiariter utebātur, & ætate me erāt multo superiores, facile ipsis est habita fides. Ego qđ de illis uenæ sectionē tū tps suadere nō conatus sū, sed interrogauī nū mihi per eos liceret sanguinē ad uias uteri, remedijs, qđ hoc efficere possēt, puocare: quod cum illi prōpte concessissent, ad iū familiarem ipsius ægroræ obstetricem, quam & exhortatus, ut usum illorum experiretur. Verū illa remedijs huiusmodi, tempore quo factum id oportebat, usam fuisse se affirmabat, quādo. s. mēstrua purgatio futura in expectatione erat: recitabatq; remedia ordine, quæ mulieri obtulisset: & hæc quidem commoda alioqui erant, eāq; ob rē quo minus efficacia fuissent, nequaquā

*De hac re uide
s. metho. c. 15.*

Sexta Classis.

bbbbbb 3 illorum

DE VENAE SECTIONE

illorū imbecillitate factū esse uidebat. Postq̄ igit̄ ego ista percepissē, simulq; à retentione sāguinis quartū iā mēse p̄terisse aīaduēterem, denuo cū medicis illis cōgressus, ut ad uenę sectionē sese conuerterent persuadere eis conabar. Cum aut̄ id facere noluisent, illorum aīum demirabar, maximeq; si eniterentur, ut oī conatu apertis circa uterū uenis q̄ plurimis sanguinem superfluū illinc euacuarent: si uerò alia quāpiam uena secaretur, noxiā ex eo euacuationē euenturā arbitraretur. At ijs r̄ndentibus, q̄ uel * absq; talis auxiliij p̄ntia sanguis exuperās sola in edia euacuari posset, taciturnus discedebā, nihil bonę sp̄ci de muliere p̄p̄ tussim, ac spirandi difficultatē concipiens. Aut. n. rupto uase ipsam ex thorace, pulmone uel sanguinē sputo eiectionem, aut synanche, uel laterali inflāmatione, uel peripneumonia, correptam iri p̄meditabar: optabamq; uotis oībus, ueluti in delectu malorum fieri contingit, ut mulier laterali saltē inflāmatione corripere, Incuriebat quippe mihi terrorē, tū acuitas periculi, qđ ex synanche, peripneumoniaq; subitura esset: tū ex ruptione uasis in pulmone lethale nocuentū, id qđ postea re ipsā est subsecutum. Dum. n. illa uehementius tussiret, sanguis ēt unā extrorsum ferebatur. Atqui iā uel uulgo nō pauci medicos obiurgabāt, qđ illi mulierculę uenā incidere ueruisent: sperabantq; oīno futurum, ut ēt si id prius non fecerint, hoc tñ tpe uerecūdia ducti, usū p̄fati auxiliij concederent. Ceterū cū hi, neq; tū quicq; cōmouerentur, sed potius uincula mēbrorū fortius adstringerēt: iuberētque uterum remedijs irritare, ac mulierē in edias sustinere, ego & ob aratē, & celebre nomen uirorū, nihil me amplius profecturū credens, illinc discessi. Mulier quoq; ipsa nō ita multo tpe interiecto, in sanabili spirationis difficultate coercita interijt. Synachici p̄terea nō nulli, ubi eis à uenę sectione interdictū esset, istorū opera pierunt q̄ celerrime. Fuit & alter qđ spiā, qđ ueris tpe, cū p̄ totā hyemē magnopere repletus sine exercitijs degeret, ac totā faciem una cum ipsis oculis adeo rubicundā h̄ret, quē admodum si q̄s pronus capite in terrā defixo, cruribusq; in altum protēsis sub hmōi figura p̄seueret, quinto tandē die repente prę anhelitus difficultate suffocatus est. Hos ēt insecuta est mulier, numero quarta, quā illi uenę sectionis hostes, retentionē menstruę purgationis non pauco tpe grauata, eodē pacto ad interitum ferē p̄traxerant. Nā primis tribus diebus ipsam in inedia conseruabant, febri. n. continua laborabat. Quarta uerò luce pauxillum quid forbitionis exhibentes, quintā sine cibis transigere iusserunt: in qua illa grauissime exacerbata desipiēs proficiebat, & clamore iā extra fores ab illa sublato, uix tandē ab ijs, qui eo confluerant, retineri potuit. Verū hanc natura copioso sanguine ex naribus effuso seruanit. & dabatur occasio, qua non sine admiratione discere poteramus, quātā h̄eat facultatem ad hmōi affectuum medelā ipsa sanguinis subtractio: mox. n. post sanguinis ē naribus proruptionē mulier ab oībus symptomatis libera euasit. Ego uero, quanquā antea sermonē cum medicis instituere ueritus fueram, qđ ea considerarem, qđ illi pro non admittendo uenę sectionis usu dicturi fuissent: cum tñ oēs aīaduēterent mulierem manifeste ex sanguinis euacuatione seruatam esse: saltem mortuos illos ad memoriam eis reuocādos duxi, qđbus si quis uenā secuisset, forte fuisset & ipsis seruati: * afferebantq; ad hęc rōnes quasdam. Hi uerò uerba ultro citroq; inuoluentes se ipsos implicabant, nihilque prorsus certi statuebant, ac postremo ad Erasistratū confugiebant, quē utpote primo de reiectione sanguinis libro dicebant declarasse, qđ uincire ipsa membra, qđ uenam secare longe p̄staret. Aiebant p̄terea illū in opere quod de febribus inscriptum, uenę sectionis, neq; a principio meminisse, † cū alioqui ea oīa recensuerit, qđ de sanguinis reiectione indicauerat. Ridendus. n. modis oībus esset, si uenę sectione in eo affectu, qui ea maxime indigere uidebatur omissa, de alijs uerba facere nō destitisset. Asserebāt quoq; qđ Erasistratus ipse nō solum in opere de febribus, uerū & in reliquis tractatibus omnibus, uenę sectionem reticuerit: neq; etenim uel in quo de affectibus alui tractat, uel in quo de resolutionibus, uel ubi de podagricis morbis differit, aut cū de salutaribus agit, uenę sectionis auxilio usus est unquā, idq; cū ille in de salutaribus tractatu multitudinē sanguinis p̄cipuam morborum causam esse arbitratus sit. Porro ego ea, quę dicebant, iterum demiratus, illos de hac saltē re interrogabā, num prorsus uenę sectione non utendū censerent, uel cū quis pulmonis * ulceratione laboraret, uel synanches more p̄focaretur, uel ubi mēstrua purgatione, hēmorrhoidibus uel suppressis, sanguis redundans ad partes thoracis propelleretur. Illi aut̄ ad hęc r̄ndebant, & grotos, qđ ab Erasistrato in commentarijs De diuisionibus descripti fuerāt, nobis in mediū adducētes: inter quos in primis Critonem quendā, ac puellam ex Chio oriundam, proferebant. Et qđ illum qui dem à principio synachicis cruciatibus correptum, atq; uehementer repletum, hanc uerò mēstruis retentis sanguinisq; multitudine uersus pulmonem impetu delato, Erasistratus (quem ad modum ipsemet in scriptis testatur) per uenę sectionem nunquam curasset. Cæterum cum illi hęc adhuc loquerentur, superueniens Teuthras, quispiam ciuis, & commilito meus, ut erat moribus planē ingenuis, Non flectes istos unquam, inquit, ut qui eo usq; stoliditatis processerint, ut & illos in memoriam reuocent, qui Erasistrati opera interiere. Quid enim, inquit, aliud in causa esse potuit, quod illi, quos nobis isti proponunt, perierint, nisi quod in eis p̄termisum sit uenę sectionis auxilium? Cur item alij permulti interierunt, qui per tempus euacuari ab his prohibiti sunt? Et eos deinceps omnes una cum ipsis affectibus, quos perpeffi fuerant,

Al. sanii.

* afferebamq;.

† ut qui esset eorum omnium memor, quæ in libro de sanguinis &c.

* inflammatione.

quo-

A quorumq; ego nō multo antea memini, nominatim ordineq; recensuit: ibiq; in cachinum effusus; manu me comprehendit, attrahensq; inuitum à medicis abduxit. Quin etiam in sequēti die Erasistrati de diuisionibus commentaria in publicum producta coram uniuerso philosophorū cœtu relegebat, partim ut indicaret Erasistrati culpa & Critonē & puellulam illam Chiensem perijisse, partim uerò ut medicos natu grandiores ad colloquium puocaret: uerum illi, quia de certare cum adolescente infra dignitatem illorū putabant, tum non cōparuerūt: mos enim illo tempore erat, ut aliquis quotidie palam ad publicas quæstiones responsa daret. Quæsitū ergo à quopiā fuerat, num Erasistratus recte fecerit, quæ uenæ sectione nunq̄ sit usus. Hoc pblema, quando ita uisum erat ijs, qui eò audiendi causa cōuenerant, ego explicauī: p̄pterea q; Teuthras hortabatur me, ut ea, quæ illis locutus fuisset, puero quē se ad me missurum receperat, dictare non grauarer: quia breui in Ioniā abnauigaturus erat, ardentiorēq; animo uelle se ea p̄fusus habere dicebat. Ego itaq; amicis cōsilijs acquiescens, sermonem illum scriptis mādauī. Porro accidit ut liber per illū passim diuulgatus, per multorum manus præter sententiā meam uagaretur. Atq; oratio*† familiari doctrinæ magis, q̄ b† publico cuiq̄ operi? quadrans, contexta erat: amicus. n. ille, ut p̄fatus sum, eā dictari uñ cupiebat. Quanq̄ aut̄ liber c† tam humili stylo conscriptus esset, & multisq; defectib⁹ respectu p̄fectæ orationis, scateret, tñ eo ipso ille multo maiora effecisse uidebatur, q̄ sperare quis potuisset. Omnes etenim ij, qui sese hoc tēpore Erasistrataeos uocant, cōtrariā priori rationem ineuntes, iam inde uenam secare consulunt, non solum cunctis iis, quos paulo antea commemorauī, uerū etiam quauis febre correptis, qua propter iuxta Stesichori dictū arbitror me apud illos palinodiam aliquā emeruisse, in qua eos cum primis admonēdos cēseo, ut in sermonū commercio quantūcunq; uelint contentiose se gerant, deposita tñ in utrāq; partem propensionis temeritate, ægrotis parcere discāt, Neq; enim uenæ sectio inhibēda est p̄ omnia, neq; rursus illos, quibus Erasistratus inediā iniungit, oēs (id quod huius temporis Erasistratæi uniuersi asserunt) uenæ sectione egere arbitrandū est. Huc accedit q̄ non facile cognitu sit, quibus oibus huius auxiliij usus conferat: tum uel mensura, uel uena quæ secari debet, uel sectionis tēpus, non sine negotio reperiatur: propterea q; illam in quouis morbo Erasistratum puto a deo neglexisse, ut & in illis, q̄ eā magnopere req̄rere uidebatur, ille ipsa uti uetuerit. Et hinc sanè per inflammationis tempus in inedia, ut aiunt, ægrotos degere iubens, hæc ad uerbū scribit: Venæ enim posteaquam euacuatae fuerint, sanguinē, qui in arterias insilijt, facile suscipient: quod ubi contigerit, inflammationes minus accident. Si ergo inediam, inquit illi, uelut euacuatorium auxilium præcipit, multo sanè commodius ad uenæ sectionem sese contulisset. Et q̄ quidem ipse, ubi celeriter euacuare cupit, multo commodius ad uenæ sectionem transijisset, pro be illi dicunt: nihilo minus tamen hoc loco scopos, qui illius usum aliquando impediunt, præter miserunt: quos ego processu sermonis recensere conabor.

Quam dissentiant Erasistrati. ei de ipsa Erasistrati de uenæ sectione sententia percipienda. CAP. 2.

Q Væritur uerò * nunc quid absolute factū p̄stantius sit, uerum an Erasistratus p̄sidium hoc aliquñ usurpasse reperiatur. Hoc autē cum ego Romā primam appulisset, omnes qui ex Erasistrati discipulis erant, antea negabant: nunc uerò probatissimi, quos ego noui, ab his tanquam in re minima discrepare manifeste aīaduertūtur. Ut enim cæteros p̄teream, Stratonem ipsum tibi in memoriā redigam, qui Erasistrato erat summa necessitudine iunctus, ac eam ob rē cum in patriā scriberet, & seruiuisse se illi hæc tunc diceret, inter alia hæc subiungit, Erasistratus iure optimo laudibus extollēdus est, præcipueq; q̄ ea oīa, quæ ueteres per uenæ sectionē curare conati sunt, ille citra illius usū medicatus est. * Quanquā uel Strato ipse, curā di rationes b* se absq; uenæ sectione instituisse in cōmentarijs suis aperte* fatetur. Neque uerò nimirū est q̄ Erasistratus Chrysiippū Cnidiū in omnibus sequatur, q̄ppe qui statuerit se uenæ sectione (id qd̄ & ille fecit) non usurum. Idē quoq; & Aristogenes, & Medius cæteri q; oēs, q̄ Chrysiippi sententiæ subscribunt, fecisse uidentur. Quantū ergo ad ægrotantiū salutē attinet, multo melius est si credere longe præstiterit. Extremæ enim dementiæ esset, si quis Erasistratū eapropter in affectibus paulo ante enumeratis uenæ sectionē silētio præterijisse putaret, quia ille alioqui uenas euacuādas palā censeat, hūc q; totius curationis scopum statuisse alicui uideatur, eò q̄ illum in quibusdā affectibus sanē consulere animaduertit: nanq; aperte cōstat istud euenire iis qui uenæ sectionis auxilium, parem ipsis inedijs facultatē obtinere dicunt, quod litātundē non ualeat, & quāsdam distinctiones necessario postulet: quas inuestigare poterit is, qui exacte p̄didicerit, quādo ipsam euacuationē uel per uenæ sectionem, uel per inediam solam, uel per utraq; cōmodius facere liceat: iā euidenter rō eos conuincit. Scripsisset etenim Erasistratus distinctiones has, si modo, ut isti uolunt, uenæ sectioni tribuēdū quicquā putasset. Eo q; pacto oīo iustorū in utranq; partē inclinando se ipsam prodit, si nāq; hæc eadem facultate pollet, Erasistratus & in tractatu de febribus, & in alijs pleriq; quorū superius cōmemini, de uenæ sectione aliquid scribere nō temere posthabuit. Si uerò uenæ sectionis p̄sidium eandem cum inedia dignitatem non obtinet, non recte illi sentiunt, qui nos ex iis, quæ de inedia scripta sunt, de uenæ sectione quoq; coniecturam

A† ἀκούσθησαν.
B† συγγράμμα
C† τρισυῶτος ὄν

* nūc non quid

A* Et sane uel
C. c.
B* semper
C* uidetur

At Forte legem in grecis codicibus, ἢ τις ἄν, αὐτὸς ἐν ἀρχῇ τῆς ἑλκῆς διγνώσκων ἐπιπλάσσει. quae sane erat (ut ipse in principio totius narrationis dicebat) repletio. Bt Hunc locum clarius ita uertentem. Hae igitur si euacuasset, id quod ad ligulam fluxerat, nequaquam ad infernas partes permutatio fecisset, nec rursus illic ad caput ascendisset. Scias autem ubi in impressis legitur ἐκείνο in antiquis esse ἐκεῖθεν. C + Clarus. Quid n. ait? huic uidentur causa iterius fuisse ea, quae in pulmone irruerunt. D* Al. Ἐπαίνοια. i. exiccantia. E* ἰπτόν. i. modum, sed forte legendum τῶν. i. locum, ut ipse etiam inferius manifestus declarabit. F + Antiqui cod. graeci bene οὐδέ τις γούνη τῶν ἰσπῶν, ἀθροῦσ οὐτός τραπεῖτο, χαρὶ ἕσται. Etc. ut sic uertatur, Nullus igitur medicus, qui dixerit, hoc hic nutriatur, rē gratam facit, qui occasionem et non addat, qua nutriendū esse laborantem iubet: neque cibū ipsū praefinat, neque quantitatem, neque parandi modum, uel ipm utendi ordinē. G + Clarus ex antiquis. Proinde et oēs in auxilijs qua administrari iubēt, oia haec ex ordine in libris scribunt.

partes permutari incepisse nemo dicere possit, ita neque ipsos affectus. Arbitror enim, multo E cōsultius diceret, quicuisse quidem priores affectus, alios uerò cā pmutata exortos esse, a + quae in principio totius narrationis eadē rōne, qua & repletio ipsa, aderat: b + quā si ipse euacuasset, neq; unquā morbus earū rerū, q̄ circa ligulā impactae erat, pmutationē ad infernas partes motus fuisset, neq; è diuerso illae deinceps uersus caput ferri potuissent. Quapropter Critonē hūc eodē pacto, quo & ancillula Chiēsis iterierat, quia illi uena secta nō fuisset, mortuū esse constat. Sed istud quoq; Erasistratus ipse persensisse animaduertitur: c + neq; n. aliā ob causam ait, quod huic interitus causa fuerint ea, q̄ ad pulmonē delabebantur: & quanquam statim ab initio hominē plethorico affectu implicitum esse cognouisset, tñ maximo ductus errore haec euacuare non praue nit. Si igitur adstruere quisquā uelit, Erasistratū, & quod peritissimus medicus esset, & affectus illos tum Critoni ex repletione, tum puellae Chiēsi ob menstruorū retentionē, contigisse cōpertum haberet: subtractionē sanguinis nequaquam ptermisisse, quin potius utriusq; sanguinē subduxisset, uerum id in enarratione consulto pteriisse: quid uetat & me dicere, qualecunq; illud ex euacuatorijs remedijs sit, applicatū quidē aegrotis id esse, in enarratione nihilo minus nō esse recitatum? Ecquis n. sanae mētis medicus ferre me posset, si dicerem symptomata illa, quae usq; ad mortem apparebant, propter plenitudinē illis accidisse, interitū autem ipsum non alia F de cā infecutum, nisi quod plenitudo euacuata non fuisset? Quis ēt ferret istos, qui dicunt, quod ex iis q̄ Erasistratus egisset, minuta tantum perscripserit: at de uenae sectione, ea q; quae per elleborum, scammoniam uel fit purgatione, quia haec auxilia per se clara sint, nullam mentionem fecerit? Atqui si quis sola communi sententia, qua repletionē euacuandam esse indicatur, uenae sectionē significari asserat, ut quae etiam inter euacuatoria remedia annumeretur, quid inhibet eadem lege, alia cuncta euacuatoria praesidia intelligi? Ne ergo amplius ab Erasistrato solam uenae sectionē aegrotis adhibitam esse dicant, uerum reliqua quoq; cuncta, puta clysteres, vomitiones, purgationes, lauacra, exercitia, frictiones, gestationes, inunctiones, d* calefactoria cataplasmata, caeteraq; id genus, quibus oibus ille aliquā uti potuerat. Si uerò nō hoc solum sufficit, quod euacuandus aeger sit, neq; istorum auxiliorum is finis existit: sed in primis e* modum euacuationis aduicere, postea q; quibus rebus haec adamussim indagetur declarare, ac his occasionē, & mensuram, & utēdi* rationē addere opus sit: sequitur sanē quod qui saltē de scopo auxiliorū cōmuni uerba fecerit, is nō dum ulla ex parte particularium meminisse potuerit. Si enim cōmune quid protulisse suffecerit, frustra ille cataplasmata, inedia, * calfactionisq; p spongas factae, mentionem habuit. Siquidem neq; cataplasmata, neq; inediam, nisi ab eo didicerimus, nostra opera in G uenire possumus, uenae autem sectio, Erasistrato quoque tacente, unicuique manifesta est.

Ex ijs quae in sanguinis detractione considerari solent, cum ab Erasistrato in minimis alioquin curioso ommissa sint, conuinci illum ab ea prorsus abstinuisse. CAP. 4.

Sed quamuis illis istud quis cōcesserit, absurdum cū sit, tñ ei qui auxilio hoc cōmodo usus est multae etiamnum, eadēq; pergrandes considerationes supererunt. Inter has aut, Prima est, an, quemadmodum aliqui sentiunt, quamlibet uenam semper secare, nihil differat, aut proprie uenae in singulis affectis partibus cōtineantur, quae ipsarum plenitudinē quam celerrime euacuare possint. Secūda uerò, utrum semel aut saepius subtrahere cōueniat. Tertia itē, qua rōne in his intētionibus inuestigandae sint, quas ubi quis exquisitē cōsiderauerit, mensuram euacuationis cōiectura assequi possit. Quarta in qua de occasiōe, ad quam in primis uenae sectio fiēda est, nū .f. ea eligibilis sit, p demonstrationem docetur. Qui igitur a uenae sectione prorsus abstinet, apud hunc harū rerum omnium cōsiderō perit, è medioq; tollitur: eam autem adhibēti, ut omnia ista sequantur necesse est. Quanquam & in reliquis omnibus praesidijs eadē est ratio, ueluti ueratri, scammonii, uini, lauacrorū, cibi q; . Si n. in aegrotis curandis aliquo dictorū nobis uti nequaquam H cōceditur, tñ neq; occasio amplius, neq; quantitas, neq; utēdi modus, neq; quicquā aliud ad inuestigandum reliquū fiet: At ille, qui vsum istorum probat, haec omnia discutere necesse hēt, id q; non solum in efficacibus auxilijs, in quibus si uel parui momenti quid praetermittatur, confestim maxima noxa aegrotis imminet, uerum etiam in minimis quibusq; ita quotidie euenire uidemus. f + Proinde si quis medicus homini egroto gratificaturus auxilium aliquō describit, is neq; omittit occasionem, qua nutrire ipsum iubet, neq; cibum, facultatesq; ipsius non determinat: neque uel quantitatem, uel parandi modum, uel utēdi ordinē reticet: quin potius nūquodq; horū illis qui tum ibi adsunt, quo pacto id fieri debeat, singulatim explicat. g + Quin etiam pleriq; in libris passim describunt, qua ope, quibus uel auxilijs omnia haec administrari soleant: quorum non nulli, quibus alioqui prolixitas sermonum cordi nō est, in huiusmodi enarratione orationē protrahunt, idq; genus discipline nō multiloquium, uerum diligētē solertiam, esse putant. Hippocrates ēt cū in plurimis suis operibus breuitati summo opere studeret, tñ qd̄ ad uenae sectionē attinet, nō est grauius scribere, tñ partē corporis, in qua uas secari oporteat, tñ euacuationis mēsurā, unā cū occasiōe ipsa. Erasistratus aut, quae asseclē nūc sui uenae sectione usū fuisse praedicant, multiloquus fuerit licet, tñ, ut ego paulo post indicauero, p̄ncipio uenae sectionis nomē alijs p̄fidijs

Afidij ne adscribere quidē dignatus est: deinde etiā omnia quæ iam recitata sunt, utpote tempus mensurā, uasis situm, utendiq; rationē prætermisit, E contra uerò qua ratione & offa insperfa, & cataplasmata ægroto offerenda sint, perscribere non est ueritus: immo neq; olerū decoquendi modum silentio prætereundum putauit. Audi itaq; quæ ille in opere de alui curatione scribat. Prima quidē adiectione farina crassiuscula, tosta ac probe quassata, offerenda est. Cū autē illā offerre nolueris, in uasculo aliquo frigido infusam, ac aq̄ cōmistā exhibeto, nō una uice uersum id, quod daturus es, uerū bis aut ter cōmiscens, ne offa arida effecta, ac solutioni inepta, multum humiditatis suscipiat: nullū enim horum confert. Ad edendum uerò danda sunt affatim cichoria in aceto nō acri infusa, ac inter cibos cōsumenda, solidaq; ea decoquēda, duas oleras præparando: & in prima quidē iniecta illa decoquere oportet: postquam autem pbe admōdum cocta fuerint, ac in altera olla, qua iā bullierit, transponere ipsa in eam conuenit. Verū cichoria reuincta sint, ut facile quouis trāsferri possint. At ubi ad perfectū cocta erunt, tum aqua effusa, sale oleoq; condienda sunt, exhibendaq; ut offerantur. Nū ergo putas: quicq̄ adhuc scribi posse curiosius, ab hoc præsertim qui adeo tenui considerauit, ut & admonere operæ pretiū duxerit, q̄ cichoria, quò facilius hinc inde trāsferri possint, uincire oporteat? Patet enim cuique **B** q̄ ea, quæ soluta sunt, nō facile trāsferri quouis possint, ob idq; non solum nos, qui medicam artē profitemur, uerum & coquos olera elixantes curæ habens, ipsos quo pacto illa liganda sint, edocuit. Eodemq; animo est præditus, sicubi uel cataplasmatibus alicuius cōficiendi modū tradit, uel tot stadia in ambulare, uel toties perfricari, aut aliud aliquid huiusmodi iubet. Ob quæ oīa pleriq; illius superfluā curiositatē non solum non laudant, & uerum & uituperijs incessunt, tantam quam qui modum terminosque constituerit, quantitate in infinitum sese extendentes. Quis ergo credat hūc, qui tantopere alioqui curiosus sit, ut aliis auxiliis, sic & uenæ sectione usum fuisse, cū de illa non alibi, nisi semel, ubi de sanguinis reiectione agit, mentionē fecerit? Atqui illi neque tum ea usus est, sed oīno è contra, Chryssippū, eò q̄ uenæ sectionē ne utiquā usurpauerit, summo opere laudauit, & in superq; demonstrationes qualdā attulit, quibus Chryssippi de uenæ sectione dogma modis omnibus asserere conatur. * Nā hic illā magis sanguinē spuentibus, q̄ ijs, quibus aliqua corporis pars inflammationi obnoxia est, quadrare dicit. Cæterum de hac quoq; re alio loco dicitur: nūc uerò qd̄ antea eloqui exorsus erā, repetēdū est, q̄ Erasistratus, f. quasi alioq̄ uersos suos sermones in immensum extrahere non consueuisset, & bis terq; interdū in diuersis operibus eandem sententiā replicaasset, illis tamē uel semel quinq; syllabas adscribere cōtēpsit, quibus interpositū cæteris auxilijs phlebotomiæ, i. uenæ sectionis nomē enunciare sibi integrū erat. Taceo hic, quòd & quantitatē illius, ut in alijs fecit, & tempus, reliquaq; eiufmodi, prout superius significatum est, indicare oīno debuerit. Proinde non nulli medici fuere, qui quantitatē euacuationis, signis * quibusdam definierunt, ueluti si uel color, uel tenor, uel sanguinis fluxio mutetur, aut pulsus tempore subtractionis ex debilitate collabantur, ac sudores prorumpāt, aut ea, quæ aliqui labores uocant, aut deniq; uomitus uehementiores, exuperantes uel alui deiectiones appareant. Alii etiā usq; ad animi defectionē, euacuationē producendam putāt, præsertim quæ siquid in illa pro euacuationis portione cōtingat. Nā & ob bilem, pituitam uel cum ea in os uentris influxerint, persæpe animi defectionē manifeste fieri uidemus. Aliqui item tum coloris in toto corpore permutatione, tum pulsu alteratione, cōmoderatam subtractionem coniectantur: eamq; ob rē modis omnibus illos improbant, qui arbitrantur multo consultius esse, ut cōsiderata ex certis idicijs noxi humoris natura, denuo redeatur ad illi^o euacuationē, q̄ si eadē semel copiosa fiat. Nec defuerunt quidā, qui èt cōstitutā quandā mensurā illius pponere auderēt, p̄inde quasi duabus heminis atticis, aut paulo plus minusue moderata subtractio circumscriberetur: quippe cum ex cōmoderata proportione, adhibitis ad id & ætate hominū, & natura, & tempore anni, & regione, nos ipsi maius minusue cuique quadrans inuenire possimus. Quare & Erasistratus certū nobis numerū frictionis tradit: quo, èt si ab exq̄sita illa mediocritate aberrauerimus, nullam tamen notabilem noxiā incurramus. Mensuram autē de uenæ sectione nullā planè protulit: nam, sat scio, de uenis quæ incidi solēt, nō pauca scripsisset, maximeq; cū & Hippocrates tum eius, quæ infra poplitem propeq; talos est: tum illius, quæ uel in frōte recta est: uel earum, quæ sub lingua existunt, frequenter meminerit. Præterea hoc loco referre non est opus, quantum ad uenas circa cubitum attinet, quòd neq; Erasistratus reticuisset, nū illæ omnes in omnibus morbis secandæ sint, an quemadmodū Hippocrati placet, aliæ in aliis. Eius enim, qui tā diligenter omnia scriberet, proprium officium fuerat, siquid in hoc præsidio à germana mensura discreparet, ad certos terminos redigere, ac quā sententiam in uenis explicandis haberet, id quòd & alii medici factitarunt, adscribere. Quidam enim nihil interesse dicebāt quancunq; uenam quis incidere uellet, ut quòd ex una aquaq; equalis totius euacuatio fieret. Rursum alii ingētem uel in hac re diuersitatem contingere censebant: nam aliquas ipsarum celerius, aliquas autē longa temporis mora affectam partē euacuare asserebāt. Cū igitur ille nihil tale scripserit, nec uenæ sectionis scopos declarauerit, clare unicuiq; patet, eum uniuersas has rationes ideo intermisisse, quia præsidio hoc nunquam sit usus. Perinde enim ut qui nunquam in ægroto aliquo

† τόπον.

† περί κοιλίας.
i. de aluo, de hoc
libro Galenus
et meminist. 6.
Aph. 1.

* non multum.

† Al. ἀμελοῦσι
i. negligunt.† Alex antiq.
Insuper demon
stratio, qua
Chryssippi de
uena sectione
dogma asserere
uidetur, nō ma
gis eorū qui sā
guinē spuerūt,
est cōis, quā a
uorum omnium,
quibus aliqua
corporis pars
phlegmone labo
raturā sit. Cete
rum etc. Vide
etiā superius
pag. 5. c. d. & in
jra pag. 13. a. b

cataplasmata expertus est, is & differentias ipsorum, & conficiendi modum, & occasionē, rationemq; utendi describere nequaquam potest (solum. n. ijs, qui illa qñq; more Erasistrati administrauerunt, necessario incumbit de horum singulis differere) eodē pacto quicumq; uenae sectione penitus non sunt usi, occasionē illius, modūq; utendi, & mensuræ scopos, tradere nequeunt. Verum qui illa utuntur, eos in primis & de his oībus, & multo magis de uenarum differentia distinctim tractare operæpretium est, ac ad illa, ut si nihil aliud, hoc tamen commune facere, qd nihil differat, si hæc uel illa secetur, quia cuncta inflammatas partes ex æquo euacuare possint.

Erasistratum hæc etiam ratione a uenae sectione abstinuisse, quòd in febrium, ac inflammationum curatione, in quibus conuenit maxime, mentionem de ipsa non fecerit. CAP. 5.

Verum eiusmodi rerum nihil scribere, ac usum omnē auxiliij de medio tollere, in eo præsertim affectu, qui illud oīum consensu præcipue requirebat, quis id manifesto argumento esse non diceret, qd Erasistratus auxilio ipso nunq; sit usus: quid. n. difficultatis fuerat cum in tractatu de febribus hæc uerba faceret: igitur circa ægritudinum principia ac inflammationum generationes omnis sorbitionum, ciborūq; adiectione prorsus subtrahenda est, si illic adscripsisset. Utē dū uerò uenae sectione, quo totius orationis series talis esset: circa initia ægritudinū ac inflammationū generationes, omnis sorbitionū ciborumq; oblatio auferenda est, utendū uerò uenae sectione. Inflammationes enim quæ febres faciunt, ut plurimū ex repletionem fiunt. Si ergo in huiusmodi temporibus adiectiones offerantur, easq; cōcoctio, ac distributio pro suarum actionū facultate uicissim reddant, & uasa nutrimento impleantur, adhuc multo maiores ac uehementiores inflammationes fieri tūc contingeret. Commodius itaq; fuerit cibaria non exhibere, illicoq; uenae sectione uti. Et talis quidem dictio esset, si ille ut inedijs, ita & uenae sectione, uti uoluisset, uerum cum id non adscripsisset, quomodo quis uirū crediderit eius remedij usum laudasse? Cum uerò neque in alio quopiam opere medicinali hoc fecisse illum cōstet, aliquid etiā multo firmiter de illius sententia pronunciare audebit. Quis enim arbitrari posset, qd Erasistratus, cū alioqui loquacitate quā prolississima gaudeat, grauatus fuerit uel semel suis cōmentarijs, quæ conscripsit, quatuor aut quinque syllabas addere? Ego itaq; et si nulla Erasistrati monumēta iā superessent, omniaq; perijsset, id quod & Chryssippi libris ferè imminet, tamē discipulis illius sententiā sui magistri profitētibus credere magis adducerem, q̄ his, qui Erasistratū neque aliquando uiderūt, neq; ullos illius discipulos, aliosue, qui ad illos discendi gratia proficiscebantur, aut qui ijs rursū familiariter uterentur, conspicati sunt: sed potius ea temere post tot annorū sæcula asserūt, quæ neque ipsi cognouerunt, neque ab aliquo qui cognouerit, audiuerūt, neq; Erasistratū quatuor saltem, uel quinque syllabas de hac re scripsisse animaduertent. Nam τρέμνειν φλέβα, hoc est uenā fecare, quatuor syllabis exprimitur: φλεβοτομία uerò quinque syllabas usurpat: proinde id quod superius uerbis Erasistrati per me adscriptum est, puta, utendum uerò uenae sectione, nouem syllabis græce effertur. Quiescant ergo illi iam, qui tum studiosis, tum ægrotis ipsis artis commoda eripere conātur, dicētes, Erasistratū quidem usum uenae sectione esse, uerum eius mentionē ob id nō fecisse, quia illa, q̄ cataplasmatū, olerumq; decoquendi ratio, multo euidētior esset. Si enim artis studiosi eam ob rem uenas secare in aīum inducent, quia quēadmodum uenae per inedia euacuatae inflammationes discutiant, ita & uenae sectio, omnes sanè deinceps illos quos Erasistratus inediā sustinere iubet, uenae sectione curabunt. Atqui uel hoc uile etiamnum, abiectumq; est.

Errare etiam, quàm maxime Erasistratus eos, ac ipsi Erasistrato aduersari cum uenae sectionem suscipiunt.

CAP. 6.

Cæterum si adolescentes, qui neque de uenae sectionis mensura, neq; de uenarum secāda rū ratione, quicquā audiuerint, ad p̄sidiū hoc sese accingāt, id statim, ut dictū antea est, ab iplo quoq; initio maximum afferret nocuentū. Præstiterit igitur illos neq; penitus uenae sectionem aggredi, quàm citra respectum dictorum, auxilio manus admouere. Plures enim hac ratione perierunt, quàm quibus non fuerat uena secta. Nā medici natu grandiores uenas tunc temporis nunquā secātes, alijs euacuatorijs auxilijs utebantur, quæ idem, quod & uenae sectio, uerum longiore tempore efficere poterant: nisi si ob affectæ partis dominium, uel plenitudinis excessum, mors ægrotū præoccuparet. Sed qd nostra tēpestate febres cunctas in principio uenae sectione indigere putant, non mediocri hercle noxa ægrotos afficiunt. Sic. n. sibimet de huiusmodi auxilio persuaserunt, tanquam si ab Erasistrato ita scriptum esset, ut ego nō multo antea additis ipsi orationi nouem syllabis, significauī, quò sententia talis fieret, nā eius denuo meminisse consultius fuerit: Igitur circa ægritudinum principia, & inflammationum generationes ab omni prorsus sorbitionum ciborumq; adiectione abstinendum est: utendum uerò uenae sectione. Talem enim Erasistrati sententiam nostri temporis medici ægrotis minime consulētes, esse uolunt, cum alia quidem tēpora scopiq; ipsius inediæ, alia item uenae sectionis habeantur: quæ ego omnia in præsentī commentario ordine idoneo explicabo. Nunc si quidem ueluti cum illi à senioribus persuasi nouam auspicabantur palinodiam, sic mihi quoque propositum meum omnino immutandum est, eaq; ratione inhibendum censeo illis, qui hæcenus uenas temere secarunt,

Acarunt, ne eas in posterum penitus fecent. Vt enim Plato ait, minus aberrare eos consentaneū est, qui ea non aggrediuntur, quæ non norunt, quam qui illa tractant, quæ nunquā didicerunt: nā hoc idem, & isti faciunt, sibi ipsis persuadentes, quæ & quibus uenā secare expedit, & cætera id genus, quæ à me recitata sunt, inuentu facilia existant: hinc quæ; adeo in cuiusque morbi initio in ediam unā cum uenæ sectione ex æquo usurpant: ac hoc ipso, si uera fateri licet, Erasistrati sententiam modis omnibus inuertunt. Nam & uenas secant, & extemplo à uenæ sectione nutriunt, cum ille contra uenas secare inhibeat, sine quæ; nutrimento degere studiosè cōsulat. Quia uero isti ueritatē multo magis, quam Erasistratum in honore habeat, ostendere eis operæ pretiū est, quæ sermo ille quæ de sanguinis reiectione conscripsit, nō proprie ad illum solum affectū pertinet, ut qui unicuique phlegmoni sit communis. Verba autem sic habent: ^b Adharet enim ijs tempore reiectionis ex inflammatione periculum, in quo offerre nō facile est. A uenæ uerò sectione in ediam longo tēpore toleranti, ne uirtus eius exoluatur, periculū imminet. ^c Sic ille de ijs, qui sanguinem uomunt, uerba facit, ea de causa eis uenā secare prohibet. Cæterum quæ ipse inflammationem subsequi suspicatus sit, dum ait, offerre non facile est, hoc est, dare cibaria: & à uenæ sectione in ediam longo tempore toleranti, ne uirtus eius exoluatur, periculum imminet, unicuique in cōspicuo est. Neque enim illic ad sanguinis reiectionem quicquā proprie spectat, quo quis à uenæ sectione absterri possit: uerum utraque, hæc, hoc est, neque propter inflammationes cibos dare, atque id ^d tempore uenæ sectionis factitantibus, periculum de resolutione uirium imminere cum febribus quoque cōmunia sunt. Porro si diligentius animū aduerteris, reperies Erasistrati sermonem hunc uenæ sectionem in febricitantibus multo magis, quæ sanguinem spuētibus detretare: à principio enim dum sanguis reijcitur, haudquaquam uas ruptum inflammatione corripitur: at febrium initia, uel Erasistrato teste, necessario inflammationis principium habet. Proinde si ad corroborandam rerum incertarum fidem ijs, quæ manifeste apparēt, ut edum est, uidi ego plurima uulnera, quæ priusquam ægris uena secaretur, coalescebant. Fieri ergo nihilo secius potest, quæ uas ruptū nullo pacto inflammetur, dum modo nos cætera rite administrauerimus, sanguinis quæ; quantum nobis uisū fuerit, in tēpore euacuauerimus. ^e Præterea si Erasistratus dicit, quæ necessarium sit tempore, quo affectæ partes inflammatione corripuntur, in edias sustinere: ideo quæ; uirtutē uenæ sectione antea dissoluere ueretur: multo magis ab ipsa in febricitantibus, quæ in sanguinem reijcientibus, nobis cauendum est. His etenim uenā ruptam priusquam inflammetur coalescere possibile est, & multo magis si euacuati fuerunt: febricitantibus autem partem aliquā etiam inflammari necesse est. Cæterum quæ possibile sit uas sine inflammatione cōglutinari, id alicui etiam ex reliquis uulneribus credibile apparebit. Frequenter enim uidimus, cum quibusdā singulari certamine pugnantibus integrum crus, brachium uel abscissum ^f esset, coaluisse tamē uulnus antequam inflammatio oboriretur: quod quidē multo magis continget, si, ut Hippocrates ait, sanguis copiosus illico fluxerit. Sæpius etiā foramen in cauas thoracis partes illatum, in tribus diebus conglutinatum conspeximus. Quin etiam nuper in palæstra aliquis insigni plaga accepta, extemplo uehementer tussiendo, duas ferme sanguinis cotylas reiecit: sed ille, quia ei statim uena secta, alia quæ; quibus opus habebat, facta fuissent, neque omnino deinceps tussit, & nūc quoque sanus incolumis quæ; degit. Ex his itaque dispicere licet, quod si quis uel adhuc Erasistrato obtemperare uelit, abstinere magis à uenæ sectione in ijs debeat, quæ iam inflammari inceperint, quam quæ nondum inflammatione sunt correpta.

Ex eisdem Erasistrati uerbis, quæ ab eius sectatoribus adducuntur, conuincit, quod ipse uenæ sectione non sit usus.

C. A. P. 7.

P Præterea ne illud quidē minus clarum est, quæ Erasistratus uenæ sectionē, neque cum in edias, neque ante ipsas in edias, unquæ usurpauit. Veruntamen non nulli eo contentionis demeritæque peruenerunt, ut cum sermones hos audierint, discutiendorum eorum nullā sanè rationē inueniant: tanquam uerò nihil illis obiectum esset, propriam sermonum farraginē auspicantur, unā illam sententiam in ore habentes, quam Erasistratus his uerbis asserit: Consequens est est, quæ circa inflammationis tempora uulneratis nihil sit offerendum: uenæ enim euacuatæ, sanguinē, qui in arterias infilierit, facilius suscipient: quod ubi contigerit, inflammationes minus euenient. Et sic illi persuasi, quæ ipse uenæ sectione usus sit, hinc aperte colligi posse aiunt. Quo. n. loco ipsam in ediam ueluti euacuatorium præsidium ille accersit, multo sanè magis, inquit, ad uenæ sectionem se accinget. Aduersus quos si quis dicat, quæ per ea, quæ allegant, Erasistratum quidē uenæ sectione ante in ediam usum esse non demonstrant: sed potius consequens esse ostendant, quæ ipse postea illā usurpauerit: isti hunc ridentes, Tu tandem, aiunt, quid consequens sit cognoscis, Erasistratus autem, cognouit? quasi uerò ille ingenio exercitato non fuerit præditus, tu quæ; illo multo sis promptior, ac rationibus magis polleas. Si itaque uolueris, illi, ut te discendi causa frequentet, consulemus, quo scilicet quid ad quancquæ rem uel consequens, uel pugnas sit, cognoscere assuescat. Atque his uerbis habitis illinc discedunt: in posterum uerò, ut collocutoribus aliquam cōtumeliam inurant, adiungunt sibi hominum perfrictæ frōtis cateruam adeo copiosam, ut præ illo

Sexta Classis.

cccccc rum

A† Al. non ueritate, sed Erasistratum.
B† Vide supra pag. 5. d. quo locus hic illic legatur.

C† Al. e. anti quis. Sic sermo, non quia spuant sanguine, iccirco prohibet uenā laborantibus secari, sed quia ipse inflammatio nem suspicatur si subsequatur esse, in qua ait, offerre quidē, hoc est dare cibaria, nō est facile: ei uero, qui post uenā sectionē longo tempore, sine cibo permanserit, periculum est ne uires exoluatur. Neque hoc loco ad sanguinis etc.
D† post sectionem in uena.
E† Qui phlegmone facturus erat, quantum nobis etc.

DE VENAE SECTIONE

rum clamoribus nemo loqui quicquam possit, eiusmodiq; finem congressu statuunt. Sed nos E
 impraesentiarum eum non quaerimus, qui conuicia spargenti uices referat, uerum in primis quidem,
 num Erasistratus uenae sectione aliquando sit usus: Secundo autem, quas nam hoc auxilium vires
 habeat, indagamus. Atqui horum utriusque propriae habentur demonstrationes. Quod enim Era
 stratus uenae sectione non sit usus, testatur & monimenta illius, & discipuli fide dignissimi, Chry
 sippiq; uniuersum auditorium: Caeterum de auxilij huius facultatibus non eadem est ratio: nam
 de his enunciata quaedam quae uerissima, nec non & conclusiones selectae afferuntur. Praeterea, si
 quis istis quoque potthabitis, solum rerum ordinem sequi uoluerit, uel sic scripta Erasistrati, qua
 nihil tale in his proditum sit, in odium omnibus periclitabuntur. Reputa igitur haec in animo, praeser
 tim exordio illinc sumpto, ubi ille in de reiectione sanguinis Chrysippum laudibus extollens, quod lo
 co uenae sectionis membra uinculis excipere consueuisset, haec ad uerbum scripsit: Hoc ipsum au
 tem facere uolunt iij, qui sanguinem reijcentibus uenam secant. At Chrysippus multo consultius
 agit, ut qui non solum id quod in statat praeculis habeat, uerum & impendentis periculi curam ge
 rat: † adharet enim his tempore reiectionis ex inflammatione periculum, in quo offerre non facile
 est, a uenae autem sectione inedia longo tempore toleranti, ne uirtus illius exoluatur, periculum
 imminet. Atqui hic causam non adiecit, ob quam tempore inflammationis inedia iniungat, ut pro
 te quae ab illo declarata est, cum in hanc sententiam scriberet: Consequens est quod uulneratis circa in
 flammationis tempora nihil sit offerendum: uenae. n. euacuatae, sanguinem, qui in arterias infilie
 rit, facilius suscipient: quod ubi contigerit, inflammationes minus continget. Qua propter ille in
 edias tempore inflammationis ea causa laudat, quia illae uenas euacuant: uerum si ambas has senten
 tias in unum redegeris, sermo integer talis erit: Chrysippus sane recte fecit, qui non secuerit uenam
 ijs, qui sanguinem reiciebant, eod quod illi paulo post euacuatorio auxilio, puta inedia, indigebant.
 Praeterea idem iste sermo, si compendiosius quoque dicatur, eiusmodi erit: Sanguinem reijcientes
 nequaquam sunt euacuandi, quia paulo post inflammatione ingruente euacuatione opus habebunt.
 Etiam uero clarius is hoc pacto explicaretur: Ante inflammationis tempus uenas euacuare non li
 cet, ipsis quippe euacuat, inflammationes cessant. At sermo iste euidenter sibi ipsi repugnat, nisi
 si quis suppetias illi laturus, duo haec temere adijciat, quod uidelicet satius sit ut corpus per infla
 mationis tempus euacuetur, non ante: quod quidem inedia sit magis, quam ipsa uenae sectio usurpada.
 Sed si haec dicat nos hunc neque quod propositum fuerat demonstrasse, neque sibi metum consenta
 nea dixisse, respondere debimus: in hoc quoque has partes discrepare dicemus quod ordinem sermonum non
 obseruent. Omnibus enim hominibus, qui praesertim tantum mentis possident, ut consideratio
 ne etiam pauillum quid consequi possint, perspicuum est, quod huic, qui sanguinem in arterias
 transilientem per euacuationem uenarum ad proprium locum reducere uelit, id primo quoque
 tempore sit faciendum. Manifestum etiam est, quod euacuatorio auxilio quam celerrime utendum
 sit, ut quo & breuissimo temporis spatio, & sine ulla corporis perturbatione, euacuationem quam
 uis perficere possimus. Quantum. n. inediae per sepe laedat, superius demonstratum est. Proinde
 in hunc modum alicui dicere integrum erit: Arbitror equidem ridendos esse eos, qui Erasistra
 tum quandoque sanguinem reijcentibus uenam secuisse putant, quandoquidem ubi inedia tam
 quam euacuatorium praesidium laudat multo hercle magis ipsam uenae sectionem laudaturus
 fuerit, ubi quoque inflammationis tempore euacuatione opus esse arbitratur, sub illius initium
 magis, quam cum futura est: ipsam laudaturum fuisse in confesso est. Neque enim Erasistratus
 rerum adeo imperitus erat, ut non multo citius sanguinem ex arterijs in uenas reduci putaret, cum
 neque circa insultus initium ille uehementer esset defatus, neque a calore febrili tantopere eliqua
 tus, ut ob id crassiusculus efficeretur. Nam qui hoc ipsum assereret, semel potius deridendum,
 quam illos quos accusat, exhibere: quandoquidem cum Erasistratus ipse scribat, uenae sectionis
 usum ea causa non esse usurpandum, quia inflammationis tempore longe melius sit ut assumpti
 tionem euitemus.

† Vide supra p.
 5. d. & pag. 13.
 a. quo hic locus
 legatur.

* Exactus.

Desiderantur hoc loco non pauca.

*Aduersus quendam Erasistratum, quid cum Erasistratus multis locis Repletionem cura
 rit, de uenae tamen sectione non fecerit mentionem.*

C. A. P. 8.

* παραπληρο
 σοι, quam di
 ctionem hic &
 infra interpre
 serit aduri, co
 teri autem im
 pleri uertunt.

Continere immedicabile, aut perfecto non facile sanabile, qualia ipsis quoque hemorrhoidibus
 caccidunt. Porro cum nos membrorum deligaturas diceremus multitudinem absque uenae sectio
 ne attrahere ad se posse, ille hoc ait impossibile in plethoris esse, ob quas Erasistratus brachia
 manusque ac tribias aduri dixit, fierique id, quia uasa pro sanguinis multitudinem intederentur. Qua
 ratione ergo in illa id, quod in profundo est, delabi amplius poterit, cum & sine illo ne ipsa rupatur
 periclitari iam uideatur? Atqui iam declarauimus quod Erasistratus Chrysippum laudauerit non apposi
 ta, ut ego nunc scribendo faciam, aliqua sermonis distinctione, uerum absolute, in suam suam praedictis. Om
 ni namque sic habet. Deligatioes uero laneis uinculis circa alas ipsas ac iugina faciendae. Deligatioes. n.
 inquit,

Ainquit, faciendæ, neq; interim utrum hoc auxilium plethoricis solis nihil cōmodi offerat, alijsq; è diuerso emolumēto sit futurum, sermoni addidit, sed simpliciter pronunciauit, quò de oībus dictum istud intelligamus. Atqui, aiebat ille, si de oībus id intelligendum esset, ipsemet istud declarasset in hunc modum scribens: Deligationes in omnibus faciendæ, uerum simpliciter protulit, Deligationes laneis uinculis circa alas inguinaq; faciendæ, eò q̄ nos ipsi suspicari possemus orationem hanc de illis tantum habitā esse, in quibus ad membra sanguinem transferri possibile est: nam in quibus id fieri nequit, ne uincula quidem eorum membris sunt adiicienda. Cur ergo, aiebamus nos hoc qđ nūc dicis, Erasistratus non scripsit? an quia iis qui adeo repleti sunt, ut eis brachia, tibieq; ac cubiti adurantur, sanguinē subtrahere necessariū sit, cæteris uerò sola membrorum deligatio sufficiat? Quoniam, inquit, non hominibus uulgaribus scripsit, uerū iis qui ea, q̄ res ipsas necessario consequuntur, cognoscere atque operari possint, impossibiliaq; nequaquam aggredi in animū inducant. Nonne ergo, in quiebamus, si aliquando plethorica dispositio corpus occupauerit, etiā si Erasistratus istud non scripserit, uenæ sectione opus esse dices? In confessio enim est, quòd hoc omnibus cognitum sit, ideoq; ab Erasistrato nō est descriptū: cæteros nanque affectus quicumque sine repletionem fiunt, Erasistratus seorsum mederi iussit. Verū cum ille ad hæc obstreperet, primum quidem hortatus eum sum, ut sententiā ex tertio de febribus descriptam audiret: deinde uerò & eam, quæ in priore de salutaribus commentario habet. Nam quæ in tertio de febribus reperitur, hæc est: Igitur circa ægritudinum principia, ac inflammationum generationes, omnis ciborum, sorbitionumq; oblatio subtrahenda est, plerūq; enim inflammationes, quæ febres suscitāt, ex repletionem fiunt. Si ergo in huiusmodi temporibus oblationes dentur, & eas concoctio distributioq; pro suarum actionū facultate uicissim distribuant, uenæq; alimēto impleantur, adhuc longe maiores ac uehemētiores inflammationes sæpe numero fieri accidit. His uerbis Erasistratus nomē plethoræ. i. repletionis aperte descripsit, modumq; illius curandi tradens, inediæ cōmeminit, uenæ uerò sectionem silentio planè praterijt. Quapropter ad Erasistratē illum me conuertens, quater, inquam, ò amicissime mentitus es, quando quidem Erasistratum repletionis medicandæ rationem separatim scripsisse patet. Idem nanq; uel in priore salutariū libro, ipsaq; illius præfatione recitat, quòd cuique cognitū esse possit, illū cum repletionis remedia ordine scriberet, quiduis potius quā uenæ sectionis meminisse. Dicitio autem sic habet: Summā in quibusdam sanitatis curam rationemq; habere oportet, ideoq; quauia quis eum, qui in repletionem fieri cōsueuit, affectum cognoscere atq; obseruare possit, in primis colligendum est. Incipiente enim ea, à dissoluentibus abstinendum quam maxime est: si autem illa nondum adsit, antequam ægritudinis initium fiat, illis utitor. Atqui plures modi extāt, quibus huiusmodi affectus dissolui potest, neque iidem cunctis quadrant. Sed de his iam ordine dicere constituimus. Qui ergo corpus laboribus exercere consueuerunt, his multo præstantissimum fuerit, ut illos paulo plures quā pro consuetudine ineant, ipsisq; affectū hunc dissoluere tentent: ab exercitiis uero sudores in balneo proritēt. Porro si quid* supercalefactione exiccātū est, tum pluribus lauacris uti, hisq; oībus peractis, in multa quiete longo tempore nullas oblationes assumentem degere, consuetum est. Illo enim tempore repletio summopere sustollit, præsertimq; si post exercitia & lauacra q̄s lōgo temporis spatio nulla oblatione utatur, quiescatq; postea aliquandiu. Prandium uero subtrahendum est, sed & coena minor solito assumenda. Tū qui offeruntur cibi nutrimento ferè careant, ueluti sunt olera pleraq; tā cruda, quam cocta, cucurbitæq;, ac cucumeres, peponesq; teneri, & ficus recētes: legumina item cum oleribus cocta. Panis quoque omni* uitio careat. Nam sic uniuersa talia partim aluū lubricam reddent, partim nutrimenta, quæ ex illis fiunt, neque copiosa neque fortia efficient. Verū à carnibus piscibusq; ac oībus rebus cum lacte chondroq; & amylo elixatis, & cæteris id genus alimentis dicto tempore abstinendum, uel prorsus paucis utendum. Huic autem uictus rationi diligenter ob id insistendum, quòd repletio iam consistens, secure sustollatur. Cæterū qui corpus laboribus exercere non sunt assueti, his plura exercitia cōmodum non est iniungere^a †: ^b* quanquam hæc alioqui, prout plurima alia, euacuationes tutas faciant. Præterea uero quicumque ad uomendū propēsi sunt, ut a cœna uomitiones instituant, omnibus communiter utile est. Ne autē ad aliquid aliud minus idonei fiant, uomitus ab oblatione non multum temporis intercedat, sic. n. cibi adhuc in superioribus partibus existentes facilius euomentur: proindeq; alimenta q̄ ex ipsis cibis generantur, non multo ante uomitionem distributa sint. Ad hæc postero die^c † lauacra, sudoresq; prouocare oportet. Quin et euacuato iam corpore, atq; repletionem^d * restaurationē nacta, paulo post ad consueta redeūdum. His ergo uerbis Erasistratus clare per omnia indicauit, qđ ad repletionis affectum medicandum alijs oībus auxilijs usus sit, uenæ autem sectionem nunquam adhibuerit: istudq; & in sequente operis parte innuit, dum in hunc modum loquitur: Hæc uerò animo reuoluenda sunt, q̄ non omnes homines ad quosuis affectus æqualiter propēsi sunt, sed ubi aliquando idem symptoma, ueluti repletio est, intra plurimos cōtingat, * † in omnibus ad q̄ cōsueuit loca, impetu fertur, & in alijs quidem ad hepax, alijs rursus ad aluum: nec desunt quidam &c.

At* Hac addēda ex antiquis exemplarib^o graecis, ne. s. quandoque, lassitudo præexistētis affectioni superuenit, ægritudinis principia fiat: sed aqua potiones, & lauacra & inedias oportet iniungere.

B* hæc enim, prout plurima alia, euacuationes tutas faciunt.

C † tum prandere, tum sudores & lauacra facere oportet.

* D ἀποκατάστασις. Et Alex anti quis clarius, nō omnibus ad eadem loca impetu ferri consueuit, sed alijs q̄dam &c.

bus illa, uel epilepticos affectus, uel articulorum dolores conciliet. Opus est ergo, ut unusquisq; ea q̄ illi contingere consueuerunt, considerans, curam affectibus proueniētibus idoneam instituat. Non. n. eadem ratione ad epilepsiam inclinato, qua sanguinem spuenti curatio exequēda: uerum illi perpetuo labore defatigari, huic autē à laboriosis exercitijs cauere operæpretiū est, uerēdum nanq; est, ne ex defatigatione initium rptionis suboritur. Sed, & qui epilepticis affectibus obnoxius est, in § labore continuo, ac § inedia * & cibi paucitate se contineat, frequētia at lauacra, quæ uehementem permutationem afferunt, modis oībus euitet. Quos uerò renales affectus plerunq; infestāt, his cibi cōcoctū faciles offerendi, ac lauacra affatim iniungenda. † potus autē constringēdi facultate careat, ne lotium acius redditum, loca per quæ excretio ipsa fertur, arrodatur: ad hęc exercitijs diu insistere, hmoi hominibus noxium est. Quibus autem: uel ad splenem, uel iecur fluxio ferri confueuit, his à laboribus nimis frigidaq; ablutione abstinendū, inediisque, & paucitate potationum, ac lauacris curatio in uniuersum procuranda.

Erasistratum perperam docuisse repletionis curationem, phlebotomiam omittendo: ac de noxa, qua ex inedia euenire solet: argumentum præterea libri de curandi ratione per phlebotomiam.

CAP. 9. F

Al. potionis.

† Potū autē subtrahere, non est conueniens.

* πάλιν ἐστὶν ἰμπερσῖς. sed ἰσχυρῶς ἰσχυρῶς ἰσχυρῶς.

* κατὰ τὴν ἰσχυρῶς ἰσχυρῶς ἰσχυρῶς.

IN his * rursum Erasistratus suā sententiam clare ostendit: Nā eos, quibus ex repletionē, uel sãguinis sputum, uel epilepticus morbus imminet, neq; fortiter purgantibus medicamentis euacuare unquam, neque frequenti frictione uti uoluit: quæ ipsa etſi debilior sit, quàm quæ huiusmodi morbis adamuffim opitulari possit, præstantior tamē nō paulo unā inedia existit. Frequēti. n. frictione non paucos istorum euacuauimus, cum aliàs præ animi ignauia, neq; purgans medicamentum assumere auderent, neq; uenæ sectionē sufferrent. Siq; auxilium hoc in omnibus sufficeret, forte quis ipso uenæ sectionis loco semper uti posset. Constat autē, q̄ interdum multo minus debiliusq; reperiatur, quàm quale corporis repletio exigat, maximēq; quia illi qui frictionibus non assueuerunt, si plus æquo perfricti fuerint, * dolorosis affectionibus illico corripiantur. Nō nulli e contra dēsam, duramq; cutim, cum habeant, etiam si plurimam subierint frictionem, nihilo minus, quàm paucissimā euacuationem experiuntur. At, si quis medicus in artis operibus diligenter uersabitur, ipsa experientia edoctus, quanto opere stomachi inanitio ad accersendum paroxysmum epilepticū faciat, sine negotio cognoscet. Dispiciet et̄ illos, qui ob solā stomachi læsam actionem epilepsias corripantur, ex inedia uehementer lædi, uelut & Diodoro grāmatico usu uenit. Is enim si quando in quodā ludo literario existens famem diutius sustineret, illico **G** epilepsia correptus conuellebatur. Huic itaq; præsentaneo remedio succurrebamus, iubētes ut circa tertiam, aut quartā diei horam, panē ex uino temperato assumeret: hocq; p̄sidio usus annis permultis sanus degebat, quippe qui huius solius rei curam gerebat, ut cibos in cēna assumptos quàm optimē concoqueret. Aliquando autē cum propter ciuilia quædam negocia in foro ad meridiem usq; sine cibo perdurare cogere, humi prostratus denuo conuulsus est. Iste igitur, ueluti indicaui, propter stomachi uitium epilepsia uexabatur. Manifestum etiā est, q̄ stomachus læsus, si modo ad hoc idoneus fuerit, alias partes non paucas unā secum exacerbet, ac ad consensum trahat. Hoc loco autē aduertēdum est, q̄ in huiusmodi affectibus, os uētris, stomachus à medicis appelletur. Cæterum uel multi ante nos fuerunt qui hos affectus iam pernouerant, ideo que de his plenius tractare alibi præstiterit: impræsentiarū uerò hucusque dictum de ipsis sit, quò obiter declarem multos epilepticos ex solo stomacho longioribus inediis perturbato, in exacerbationē incidere. Proponat ergo homo aliquis, qui a deo repletus sit, ut brachia, & cubitus, coxas, tibiasq; sibi * exuri sentiat, tps uerò anni uer incipiens: neque enim hoc ipsum exemplum perraro cōtingit, immo nos per id temporis homines sæpissime hoc pacto affici conspeximus: Huic accedat, quòd is exercitiorū, ac frictionum sit penitus expers, facileq; ab inedijs lædatur: **H** Nobis porrò inuestigandum fuerit, qua ratione hunc euacuare debeamus. Nunquid ergo euacuationem instituemus lauacris frequentibus, aut exercitijs, aut inedijs, uomitionibus uel à cœna factis? nā præter hęc apud Erasistratum nulla alia repletionis remedia reperiuntur. At qui ipse exercitijs uti iis, qui id non cōsueuerunt, nequaquam concedit: à lauacris et̄ illos, qui epilepticis affectibus obnoxij sunt, arcet: arcebit itē, mea quidē sententia, eosdem à uomitionibus, ut q̄ caput euidenter replere soleant. Cæterum inedia inter ea, quæ caput replent, a deo eminent, ut ex illa tensio uehemens circa brachia, manusq; oriatur: neq; tamen ea quoque ad euacuandū satis uirium obtinet, quin potius si qui stomachum affici aptum habuerint, iis insignē lētionem infert. Quomodo igitur ipsam euacuationem adoriemur? num frictionibus solis? Verum earum Erasistratus prorsus non meminit: præterea fieri nō potest, ut illæ in insuetis, tot tantæque fiant, quæ sufficienter euacuent. Aut postremo illum laneis uinculis excipiemus? At Erasistratus huius rei nullam hoc loco mentionem fecit, id remedium ad solam sanguinis reiectionem cohibendam referens. Concipiatur autem in animo, quòd etiam de hoc ipso consideratio satis luculenta sit facta, ueruntamen illis, qui eo repletionis uenerunt, ut & membra exteriora sibi aduri putent, **auxilium**

Auxilium hoc quam molestissimum, ac nullius momenti esse antea dictum est. Neq; etiã credibile illud est, ab Erasistrato in libro de sanguinis reiectione recitatum, † qđ scilicet reiectionis tēpore ex inflammatione periculū imminet: in quo ille ea propter agros sine cibis degere iubet, quoniam eorum, quos curandos suscepimus, uirtutē uenæ sectione prius dissoluere non liceat. Haudquaquam enim necesse est ut inflammatio repletionē insequatur, dum illā euacuare præ occupauerimus. Et quāquam id quoque, si quis eminus consideret, in rebus salubribus persuasibile magis, quam uerum uideatur, Erasistratus tamē plenitudinem, quæ aut epilepsiam, aut reiectionem sanguinis effectura est, euacuare per uenæ sectionem nunquam est ausus. Sic etenim in obseruādis Chryssippi placitis prinax est, ut neq; euacuare p uenæ sectionē, neq; fortiter purgātibus medicamentis unquā uti in aīum induxerit. Arqui tum uenæ sectione, tum purgatione aliqua plenitudinem commodissimē euacuare poterat. Tamē ille de his nihil scripsit ibidem, quē admodum neq; cum de paralyfi, uel de podagra ageret: illic enim etiam in repletionē causam reiicit, ac deinceps neque uenę sectione, neque aliquo efficacium illorum, & purgantiū medicamentorum utitur. Præterea opinionem suam in libro de sanguinis reiectione longe clarius prodidit, idq; in illa operis parte, ubi homines quosdā ex cōsuetæ excretionis retētionē, sanguinis

† Vide supra p. 5. d. & p. 13. a. & e. quomodo hic locus legatur.

B reiectionis periculo subesse asserit. Cum nanque inter alia retentionum genera, hæmorrhoidū quoque cohibitionem annumeraret, nō simpliciter has euacuatione indigere ait: uerū, prout in cæteris operibus cōsueuit, sic & ibi omnes, quas ipse compertas habuerat, medelarū species, sola uenæ sectione excepta, recēssit. Dictio autem sic hēt: Præsentibus igitur ijs, quibus sanguinis exuperantia frequenter fieri cōsueuit, sudorum & lotij excretiones quadrarent. Conueniret et subtractio eorum, quæ offeruntur, ac deambulationes in locis planis, non celeriter peractæ. Verum in his rursus plenitudinem, & sudoribus, & lotio, & inedijs, in ambulationibusq; euacuandam censens, usum uenæ sectionis non adhibuit. Præterea si neque prius quam inflammatio fieret, neque cum facta iam esset, neque cum futuram suspicaremur, uenæ sectionē usurpandam in hoc libro indicauit, superuacaneum sanè fuerat illū in alijs operibus de eadem mentionē facere, præcipueq; postquam curationē inflammationis aut iā factæ, ueluti primo de febribus: aut futuræ, aut de qua suspicio esset, aut incipientis, ut ex alijs patet, lōge antea descripserit. Verumtamen hoc quidam ex Erasistrataeis nō animaduertentes, dicere contendunt, illū euacuatorio auxilio, puta uenæ sectione, usum fuisse, cum tamen ipsemet Erasistratus manifeste contrariū asserat. Nā simulatque circa inflammationis tēpus offerre cibos per difficile esse dixisset, ea de causa futura iā inflammatione uenæ sectionis usum explosisse se indicauit. Ista ergo oratione palam

C declaratur, qđ quibus inediā cōsulturi sumus, eisdē a uenæ sectione modis omnibus interdiciere debeamus. Non ergo cōsentaneum est, ut quis circa unum eundemq; ærotum, utraque auxilia, nempe inediam & uenæ sectionem usurpet. Hinc quoque perspicue patet Erasistratum, siquādo is inediā ærotis iniungit, eo tēpore uenæ sectione nō esse usum, ac propterea illius in alijs operibus, ut & superius significatum est, nullam mentionem fecisse. In oībus enim illis, ueluti declarauimus, inediā suadens, uenæ sectionem (perperam quidem istud ille faciens) è medio sanè tollit, ut à nobis alio quoque prius in opere demonstratum est: minus tamen peccat quā illi, qđ oēs illos, qui inedia utuntur, statim & uenæ sectione opus habere existimant. Ego enim sequenti cōmentario ostendere aperte conabor, qđ non solum omnes illi uenæ sectione non indigeāt, uerū ne plethorici quidem ipsi, nisi prius qualem illa plenitudo naturam obtineat, discernat: huicq; accesserit de habitudine ætateq; ærotantis, ac de tempore, & regione, atq; constitutione cōsideratio tum quæcunque antecesserunt, quæ uel ipsum ærotum etiamnum molestant, symptomata. Ob singula enim hæc permultos uenæ sectionem, non nunquam citra noxam

D experiri non posse ostendam. Præterea & alios plerosq; tibi ob oculos ponam, qui absque repletionē cum sint, uenæ sectione nihilo minus opus habent. Posteaquam autem de his singillatim disseruero, tum & occasionem, & mensuram uenæ sectionis ordine explicabo. Addam etiam istis eam, quæ in secandis uenis differentia est. Declarabitur quoque, semel ne an pluries sit subtrahendum. Ad hæc uerò non minore opera disquiretur, quibusnam, cum adhuc commoda ualetudine fruuntur, ueris tempore, uel purgationem, uel uenę sectionem, usurpare conferat.

∴

GALENI DE CVRANDI RATIONE PER SANGVINIS MISSIONEM

L I B E R

Theodorico Gaudano interprete.

*Denuo ad Græcorum exemplarium fidem ab Augustino Gadaldino
diligentius recognitus.*

ARGVMENTVM LIBRI.

Explicatur uniuersa Methodus secundarum uenarum, affectus scilicet, scopi, mensura, locus, tempus, & reliqua quæ ad uenas & arterias cum ratione secundas intelligere necesse est.

De Quæstionibus, quibus omne uenarum probe secundarum negotium continetur. CAP. I.

Vi de sanguinis emissionem speculantur, unum sibi, primumque proponunt, nempe, ut, quæ corporis affectiones euacuatione indigeant, considerent: ac deinde alterum, quæ nam ea, quæ sanguinis sit detractio: nã multi sunt affectus, qui alia quapiam euacuatione quidem indigeant, sed non sanguinis missione. Tertio post hæc ut dijudicent, qui innoxie hanc ferre euacuationem possint: quippe cū saepe fiat ut affectio uenæ sectionem desideret, cæterum laborans eam ferre nequeat, siue propter ætatem, siue propter anni tempus, siue propter regionis naturam, siue ob os uentriculi uitiatum, quod persæpe per abusum stomachi appellat: ac nos sanè etiam, compendii nimirum causa, hac appellatione toto hoc utemur libro. Sed & sunt qui, tamen si uel maxime, quod ad morbum pertineat, sectione uenæ indigeant, ob totius tamen corporis habitum ferre nequeant. Quæ si quis et definire aggrediatur, * particularis excipiet contemplatio, sicuti in alio quouis auxilio. Mox autem de uenis quæ ueniunt secundæ: nam de istis quæsitum est multum, nihil ne referat quam quis secare uenam uolet, os, n. omnibus æque affectibus prodesse: an, sicut Hippocrati, ac propè medicorum clarissimo cuique; uisum est, multum intersit, hæc an illa incideris. Porro hac quoque speculatione absoluta, succedit de scopis siue intentionibus oratio, quibus uidelicet quis animum attendens, uacuationis mensuram coniectura queat assequi. Ad hæc omnia, in quibus semel auferre præstet, in quibus uero repetita facere ablationem, quam ἐπαφαίρεσις nominant, expediat. Tum in quibus inanire ad animi conueniat deliquium, in quibus autem id tanquam summum malum uitandum. Hæc igitur prospiciat necesse est, qui probe hoc uti remedio uolet.

*Quibus libris Chryssippo, Erasistratoque, ac horum, Sectatoribus occurratur, qui uena secanda usum
uel sustulerunt prorsus, uel perperam intellexerunt. CAP. 2.*

Sanè de omnibus istis in medici methodo tractauimus, sicut & seorsum aduersus Erasistratum, quæ perperam ab hoc abstinuit remedio. Deinde alium et librum conscripsimus ad eos Erasistratos, qui usum esse hoc auxilio uirum asserunt. Itaque odio sanè dignissima est, scelerum sophistarum, tum uersutia, qui cum mentiri se sciant, astu tamen contraria præ nouarum rerum studio adstruant: tum sapientiæ uanæ aucupium, qui rerum utilissimarum ignari, contraria tamen uerbis asseuerant. Horum alterum Chryssippo Cnidio accidit, qui uenæ incisionem ex omni medicinalium præsidiorum numero tollendam censuit. Secuti hunc sunt sui discipuli, & ipsi apud Græcos clari, Medius, & Aristogenes. His et magis Erasistratus, ad summos euectus honores, Chryssippi seruauit sententiam. Post quem, ipsius discipuli, principio quidem præceptoris decreto insistebant, sed tempus successu eorum ex numero quidam ab ijs defecerunt, pudore affecti impudentissimo. Nam quid aliud in illos dicam, qui

*Posius legendum
περί καιρού, u. de
occasione, sic. n.
uidetur legisse
antiquus inter
pres, qui sæpe
καιρόν uertit in
pus, sic quoque
ratio legendum
docet.*

A qui afferere sustinet phlebotomia auxiliū recipere Erasistratū tametsi nusq̄ in cōmentarijs ul-
lo in morbo hoc cōsulere cōspiciat. Immo consentaneū est, inquit, qui inediā tanq̄ euacua-
toriū auxiliū adhibeat, multo magis phlebotomiā admittere. At qui hæc afferunt, oēs ad ea tun-
dēdā esse uenā aiunt, ad quæ Erasistratus cibo abstinēdū p̄cepit. Cū ergo ille in opere de febrī-
bus scribat, adhibendā morborū principiis inediā, seq̄ tur utiq; oībus detrahēdū esse sanguinē,
id qd̄ sanē isti ēt arbitrātur, illo utiq; in tpe. Verū maximū id malū fuerit, si ita faciēdū adolefcē-
tibus artē discētibus p̄suadeatur: multoq; ēt p̄niciosus, si nō alia quoq; q̄ discernere cōuenit,
respiciant. Quocirca alio libro ea exponere necesse habui, quō uidelicet adolefcētibz cōmō-
stratē, & Erasistratū uenæ sectione haudquaquā usū (id. n. p̄stat eos credere, q̄ oībus uno ordine
uenā incidere, quibus ille ciborū usu interdicit) & maximū laborātibus inde prouenire commo-
dum, si quis recte utatur. Itaq; aliud mihi denuo, mea quidē sn̄ia, de phlebotomia scribendū non
fuit, cū nimirum remedij huius usus quidē in medendi sit methodo expositus, simulq; in opere
de tuēda ualitudine: in duobus at libellis, quorum alter ad ipsum Erasistratum inscribitur, alter
ad Romæ agētes Erasistratæos, prauas illius opiniones indicarim. Cum tñ precibus me suis ob-
tundere nō cessarent, complures amicorū, quos piget, ut mihi vī, curādi librū perlegere, coactus
B tandē sum ad hæc scribenda descendere, ne. sinuidere illis uidear: mox uerō serie conuenienti
oīa, quæ de hoc auxilio proferri possint, enarrare. Atque adeo iam tempus est orationē ordiri.

*Quid affectus, affectiove: & quibus ex libris petenda principia, quæ ad secunda uenæ uiam
ac rationem maxime faciunt.* C. A. P. 3.

Affectiois uocabulum, uelut alibi diximus, ab afficiēdo dictum, æque atq; illud, de multis
effertur rebus. Sed nunc recessus in statum præternaturam, qualescunq; si fuerint, affectio-
nes, siue affectus toto hoc libro nominabimus. Quæremus autē omnium primum quot, quales-
que eæ sint, uacuationē poscentes: deinde, quæ nā ex ijs uenam incidi postulent. Quoniam autē
oīa, quæ in quæstionem ueniunt, duo inuentionis organa obtinēt, nempe rōnē, & experientiā:
idque cum in artibus oībus, tum per omnem propē uitam: necesse esse arbitror, & nunc quoq;
me, aut ratione sola, aut sola experientia, aut iunctis ambobus, quæ propolita sunt scrutari. Por-
rō qm̄ ratio ipsa partim ex cōmunibus tantum notionibus progrediens inuenit, & demonstrat:
partim uerō etiam quæ ex istis inuenta sunt, ad demonstrationem adhibet: utraq; ratione oēs
uti artes demōstrauimus: ac nos quoq; in præsentia, utra earum utilis reperietur, eam rebus no-
stris accommodabimus. Sanē priori ratione omnes per totam uitam homines uti assolent: alte-
Cra uerō nō oēs, nā proprie ad artifices attinet. Etenim geometra primū artis suæ theorema per
solā priorē rationem demonstrat: † deinde in secundo nō sola ea utitur, sed ad^a eius demōstra-
tionem, quod^b ex prima^z probatum est, unā adhibet. Quantum uerō deinceps à primo recedit
theoremate, tantum ēt à prima ratione abscedit. Deniq; uerō, & paucissimis utitur, per ea q̄ de-
monstrata sunt, alia demonstrans, & per illa rursum alia, & iterum per illa alia, ut tandē demon-
stratio ad ea, quæ plebi incredibilia sunt, procedat, nēpe ad Solis, Lunæ, & terræ, non solum ma-
gnitudinum, sed & distantiarum cognitionem, Ex quibus tādē inuentis horologia cōstruunt, &
clepsydras, q̄ hac uidelicet uia incedunt, Lunæq; ac Solis deliquia prædicunt. Sic igitur, & nra
artificialis ratio, multis utetur, quæ in aliis operibus sunt demonstrata, puta, q̄ cōplures sunt fa-
cultates, q̄ aīalia gubernant, quarū alias naturales, alias aīales appellamus. Generationis autē
principia in rebus oībus pro materia quatuor hñt elementa, quæ per sese mutuo tota misceri in-
que inuicē agere sunt nata. Quapropter nulla hoc libro Asclepiadis fiet mentio, ut cuius elemē-
ta falsa ostēdimus, & in decimotertio de demōstratione cōmētario, & in opere de Asclepiadis
placitis, in quo quintus, & sextus elemētōrū eius cōfutationē cōtinēt. Demōstratū est etiam, & in
cōmētario de elementis ex Hippocratis sn̄ia cōscripto, de qualitatibus effectricibus, quarū no-
Dmina sunt, Caliditas, frigiditas, Humiditas, & Siccitas, & de humorū, tum dīria, tum generatio-
ne. Porrō de medicamentis humorē unumquēq; purgātibus pauca, quædam in libro De ele-
mentis, sed separatim in alio libro tractauimus. Vtilis quoq; in rē p̄sentē tractatio de tēperamē-
tis est, elementorum sequens tractationē: uerū oīum maxime liber de plenitudine, in quo ostē-
sa est, & ut ad uires plenitudo, & ut ad capacitatem in qua continetur. Atque hæc plenitudo à
medicis κατὰ τὸ ἔγγυμα nūcupatur. Optimū ergo fuerit, ut qui scienter uolet expēdere, quæ hoc
uolumine dicenda ueniunt, de Plenitudine librum prius perlegat: quæ uerō & ille ante plecta
requirit, ipse indicabit. Nec uerō mirum cuiquā uideri debet, si tātis sit opus, ut probe de uena
secanda contemplari liceat: non. n. ad huius tñ auxiliij inuentionem, sed & aliorum omniū, ne-
cessaria est eorum, quæ modo recitauimus, cognitio. Nam si citra illorum notitiam recte curare
possemus, † haud esset cur ea tanti faceremus. Sed hæc præfari necesse fuit. Tempus autē nunc
est orationem ordiri, cōsiderando quot sint affectiones uacuatione indigentes. Ergo si quis eas
experientia collectas exponat, sola opus est ad explicationē memoria. At si uia rationali, cōmu-
ne & generale^b inueniat necesse est: ex illius deinde in species differentiasq; sectione usque ad
species ultimas, affectuum numerus uacuationem indicantium, inuestigandus est. Sic enim con-
stare uniuersa, quæ per rationalem uiam intentionem fortiuntur, monstrabimus.

† εἴτα τὸ δευ-
τέρω μὲν χρῆ-
ται ποστέα secū-
da sola utitur.
A* In antiqu.
αὐτοῦ. i. ipsius
s. secundi theo-
rematis.
B* διὰ τοῦ πρώ-
του. i. per primū
s. theorema.

A † οὐκ ἀνε-
ποῦδαταιμεν
αὐτὰ. i. haud
uisq; elabora-
uissimus, sen cō-
posuissimus ip-
sa.
B† Additur in
antiqu. πρώτων
i. primo.

Que

DE CVRANDI RATIONE

Quae corporum affectiones uacuatione indigeant.

CAP. 4. E

Igitur cum artis medicae officium sit, omnes partium corporis functiones, ubi corrumpuntur quidem, recuperare: tueri autem, ubi saluae fuerint: haecque ad constitutionem sequantur naturaliter: necesse est hanc, dum praesens est, seruare, intereuntem uero recuperare. Cum ergo primarias actiones a similaribus corporibus perfici ostensum sit, ab instrumentariis uero secundarias, uidentur est tibi, qui in corpore continentur humores, quam aut utilitatem, aut noxam partibus eius afferant. Posteaquam igitur in libro de plenitudine demonstratum est, bifariam & fieri & dici plenitudinem, nempe uno significato, ut ad uires: altero, ut ad continentium humores uasorum laxitatem. quod quidam uocant *κατὰ τὸ ἔγχυμα*, utriusque uacuatione est opus: siue in homine ualitudinario, siue ualente euenit. Sane quemadmodum qui onus gestat non protinus ubi grauatur, ac fatigatur, iam, cecidit, & uictus ab eo est, ad eundem modum ubi uirtus a plenitudine grauatur, fieri potest ut nondum homo aegrotet. Siquidem non nulli, qui consuetam etiam munia obeunt, sentire sese graues, pigros, legnes, atque egre mobiles referunt, atque ea est ut ad uirtutem plenitudo: Velut ubi post exercitia tendi uideantur (quemadmodum Erasistratus dixit, *Implentur brachia, & cubitus) non exigua est ea alterius plenitudinis nota, quam *κατὰ τὸ ἔγχυμα* uocari a quibusdam proposui, quandoquidem *κατὰ τοὺς ἐγκχυμίνους*, id est in infusis per uasa humoribus, consistit, & intelligitur. Dictum autem est in libris De sanitate tuenda, ubi in toto corpore sensus prouenit ulcerosus, ac potissimum dum mouemur, talem affectum mali succi esse sobole. Attamen id non paucis consuetas etiam dum res agentibus usu uenire conspiciuntur. Quaeque autem, & in partibus quibusdam corporis, non in tota mole indicia existunt affectionum illis in partibus consistentium similium iis, quas in toto corpore consistere dictum nunc est. Nam caput aliquando solum grauari sentimus, aut ulcerosam quandam affectionem habere, aut musculos temporis quos *κροταφίτας* nuncupant, intendi, idque aut simpliciter, aut cum maiore quadam caliditate. Sic & in iecinore, liene, uentre, costis, septo transuerso, grauitatem saepe penumero percipimus. Similiter in ore uentriculi, aut grauitatem, aut morsum, aut nauream, aut ciborum fastidium, aut absurdum appetitum, quaeque sentiscimus. Ad haec autem fixi in parte quapiam dolores, idque aut ob humorum copiam confertim in gruentium, aut propter spiritum flatuosum, uacuationem indicant, sicut qui ab acri humore partem exedente, rodenteque proueniunt. Sunt autem qui ab intemperie nascuntur, atque inter eos ipsos quidam ab ea sola citra humores, alij uero cum humoribus. In omnibus itaque istis modo propositis, infestantium tum humorum tum uaporum euacuationes a pathematis, id est passionibus, hominem liberant. Non tamen uena lecta prorsum est opus, sed sufficit purgatio, frictio, balneum, & inunctio cum digerente medicamine. Ergo qui uena incisa iuuetur affectus, deinceps dicamus.

Quo pacto cor, & reliqua corporis partes ab Humoribus alterentur.

CAP. 5.

Non solum nutrimentum animantis partibus ex sanguine est, sed calor quoque naturalis per seuerantiam ex sanguine obtinet: quemadmodum ex lignis comburi idoneis qui in foco est ignis, a quo aedes totas calefcere conspiciuntur. Itaque quemadmodum ignis hic offenditur, interim quidem congestis in eum confertim lignis, interim uero, tametsi non multis, tamen admodum madentibus, non nunquam autem omnino non impositis, aut ualde exiguis: Sic qui in corde est calor, inter dum se ipso minor efficitur, aut propter sanguinis copiam, aut propter ingentem inopiam, aut propter qualitatem frigidam: interim uero maior, aut propter calidam sanguinis qualitatem, aut propter pauculam inopiam. Quicquid autem cor in caliditate frigiditateque appetit, eius protinus, & alia corporis partes participes fiunt. Euenit autem, & una in parte per saepe praeter naturam, tum caliditas, tum frigiditas, sicuti saepe penumero in alijs commeterijs demonstrauimus: Idque duplici ratione prouenit interim ob humores calidos, aut frigidos, interim uero ob solam intemperiem. Ceterum quae membratim accidunt caliditates, aut frigiditates eas, quae parti quidem affectae uicinae sunt, una alterant, at in totum extendi corpus priusquam cor mutant, nequeunt. Eundem in modum, & H cordis corpus duplici modo alterari ostensum est, aut per intemperiem, aut propter humores calidos uel frigidos, aut ob alicuius horum inopiam. Porro humores calidos frigidosque fieri demonstrauimus pro cibi potusque modo, & ob plenioris corporis animique tum motum, tum quietem. Ceterum quemadmodum in uentre frequenter prae naturam corruptionem perpeffis, aut crudis, & alterationis expertibus plurimo tempore manentibus, & in flatum uersis: Ita ubi sanguinis fraudantur generatione, humorum in arterijs, uenisque affectiones proportionem respōdebunt iis, quae a frustrata in uentre concoctione proueniebant. Quoniam autem calida simul humidaque omnia celerrime putrescere apparent, & praecipue si in locis calidis sint, consequitur necessario, quod ex uentre distribuitur nutrimentum, quoniam a natura non superatur, inque sanguinis boni generationem non conuertitur, alias aliam perpeti putredinem. Atqui cum, quae ex materia calida putrescunt calidiora et euadant, calidior quoque erit proinde sanguis putrescens. Hic autem ubi calidior fuerit, calidior quoque sensibiliter pars in qua putrescit, euadet. Porro autem, quoniam a notabiliter calidis una quae uicina sunt, incalescunt, una quoque cum sic affectis partibus, quae circumquaque ulterius sunt, incalescent, idque calore acri, ac mordaci: eiusmodi, non est qui a putredine proficiscitur. Ergo si pars

quae

** παραπίμπρα
τα.*

Al. qualitate.

Aquæ hoc pacto incaluit, in signis sit, & calorem suū in eo protēdere valeat, siue quæ uicina ipsi sit, siue quæ ex principalibus, siue quæ calida, unā & ipsum accēdet, ut quod natura calidissimū sit. Quod si semel illud accensum fuerit, facile totū ipsius iam corpus simul excalfiet, quæ admodū ab ingēti in foco flamma, quæ illam continet domus. Vocant autē id pathema Græci quidem πυρετόν, Latini verò febrem. Sed & non nūquam priusquā putrescere incipiat sanguinis multitudo, in partem aliquam confertim decumbens, aut prorsum eam extinxit, ut actio interiret, aut certe non contemnendam noxam infixit. Nam hoc pacto apoplexiæ proueniunt multo nimirum sanguine in principiū animatis confertim incumbente. Nam ubi in aliam partem præceps ruit, tumorem inibi præter naturā efficit: ex hoc genere est phlegmone. At ubi crassior est, melancholicę; magis naturam refert, qui decubuit sanguis, scirrhusus tumor efficit: sicut si pituitosior sit fluxio, laxus: sin biliosa, erysipelas existit. Discriminata hæc ad vnguem habes in ijs, quæ modo recensuimus operibus. Nunc autē ut dixi, quæ sunt demonstrata, hypothesium loco, hoc in sermone assumens, consequentē illis esse sermonem de venæ sectione demonstro. Igitur cū plenitudo duplex sit (optimum enim fuerit hinc auspicari) & ea, quæ ad vires refertur, facile in putredinē pueniat, atque etiam interdū in partes quasdam ingruens, inibi tumores præter naturam excitet: & altera quoque quæ κατὰ τὸ ἔγγυμα appellat, sæpe in partes decubat, ac tumores creet, immo & apoplexias & ruptiones venarū moliat: eam celeriter euacuare tērandū, priusquam magnū aliquid malum in homine admittat. Porro fusissime expositū est in tuēde valetudinis uolumine, quo pacto utranque affectionem, & agnoscere, & sanare oporteat: sicut ubi febris, aut sanguinis reiectio præ plenitudine inuasit, aut apoplecticarū infirmitatū aliqua, quō & illas curare oporteat, in curandi methodo diximus. Quare de his nunc conscribere superuacaneum censeo. Nā si perinde, ut in illis tractatibus scripsi, ita & hic scribam, bis eadem de re verba facere cogar, ac propterea in longū etiam sermonem extendere. Si in compendium sermonem hunc cōtraham, duorum alterum subibo periculum, aut ut ob breuitatē obscurus fiam, aut distinctionem aliquā utilem præteream. Verum quoniam haud mea voluntate hūc aggressus sum sermonem, si quod doctorū peccatum eueniat, ipsi culpam ferent, qui auctores fuerunt, ut hoc onus susciperem: sicut si recte atque ex sententia accidat, utilisque appareat, laudem illis omnem cedo.

Qui scopi in mente habendi. Quibusve indicijs discernendi, ut sanguinem mittamus. CAP. 6.

Rursus ergo orationis sumatur principium. Qui res cōsuetas adhuc factitant, sed princeps illis pars aliqua, aut totum corpus grauatur, tenditurve, ijs necessaria est euacuatio. Porro si ætate nec pueruli sint, nec senili, de secāda vena consiliū inito, præ oculis habens principales hosce scopos, nēpe plenitudinis, tū quantitatem, tum qualitatem, & virium robur, atque infirmitatem: deinde naturalē totius corporis habitum, tempusque, & regionem, vitamque; antea actam, tū an cibi potusque; copia, & præcipue affatim nutrientium, qui sic affectus est, sit vltus. ad hæc cōsuetudinē, & res præter consuetudinē actas, quosque motus exercuerit, quas excretionem habuerit, aut præter solitū compescuerit: ad omnia autē hæc num gracilior, aut crassior euaserit. Sanè utriusque plenitudinis quantitas ex propriorum signorum magnitudine definietur. Quanto enim grauior sibi homo videtur, tantū & plenitudinem quo ad vires creuisse constat. Ad eundem modū, quantum auctus fuerit tensionis sensus, tantum & alteram in auctam, plenitudinem, quam à quibusdam κατὰ τὸ ἔγγυμα, vocari diximus. At utriusque plenitudinis qualitatem partim ex coloribus agnosces (memor colorem humorem esse, si quidē modicē à calore frigoreque; externo affectum totum corpus fuerit) partim ex ijs, quæ humorū naturæ cōiuncta sunt. Etenim calidiores, calidior totius corporis sensus sequitur, frigidiores vero frigidior: Tum eos qui in venis quidē aceruantur humores, tumor, vaforumque; distensio: qui vero in carne, sensus in ea, aut grauitatis, aut tensionis, sicut certe, & caliditatis. Porro dispēfantium nos facultatum infirmitatē, ac robur proprijs indicari functionibus ostendimus: arbitrarijs quidē, ea quæ in neruis, & horū principio cerebro: pulsatiuis autē, ea, quæ in arterijs, & corde: at à functione, quæ in bona editur nutritio, aut nutritione abolita, tum colore bono, aut malo, tertia facultas, nēpe nutritrix, quæ à iecore proficisci demonstrauimus, agnitionem sortita est. Vbi ergo extantibus plenitudinis signis ualentes facultates fuerint, venam incidet, videlicet si tensua quidem sit affectio, b) t) nullo discrimine, magisque; et in phlegmonode: Sin infesta sit degrauians plenitudo, haud semper sanguinis molienda detractio est: fieri. n. potest, ut crudus per corpus collectus sit succus. In quo aduertendum diligenter est, quantum ualeat, robustaque; sit virtus, & quantum humor ipse sit refrigeratus: nam exoluta ab id genus affectibus uirtus, adhibita sanguinis missione, in extremum malum recidere solet, ut nequaquam postea restitui possit. Quod ubi euenit, periculum nō leue consequitur, potissimum si febris accedat statu æstiuo, stomachoque; male affecto, aut toto adeo corpore natura molli, & tēperie humido: eiusmodi enim hominibus multa accidit per halitum digestio, repētinaque; syncopa, etiam si febris haud magna inuadat. Si verò horum nihil sit, caterū hyems fuerit, regiove natura frigida, tum natura quoque; hominis frigidior, iis per sanguinis missione, & totum corpus grauius refrigeratur, & accidunt non nulla, quæ ad grauē sequuntur refrigerationē, symptomata. Quocirca qui sic affecti sunt, eos sanguinis missione vacuare non cōuenit.

At Additur in Oribasio libro septimo collectio num medicinalium, vel frigiditatis.

B) t) ουδεν επιδιοτιζουε- vos, est in imps- sis. i. Oribasio ap ουδεν επιδιοτιζουε- vos. i. nulla amplius adhibet ta distinctione.

C) Al. humoris ipsius sit genitum.

sed

DE CVRANDI RATIONE

sed frictionibus, mediocriterq; exalfaciendibus vñtionibus, tum potionibus humorum crassi E tudinem incidentibus, ac modice calfacientibus: Nam q̄ ualenter calfaciunt, nimis subito vires deijciunt, ut in reliquam curationem non sufficiant: saepe etiam febrem auxere: itaq; & inde vi ribus noxa obuenit. Quapropter humorum incidentes crassitudinem, tum cibi, tum potus me diocris sunt in exalfaciendo facultatis.

*Quibus morbis praecauendis ueris tempore uel uena sectio, uel purgatio
conueniat.*

CAP. 7.

Porrò qui sanguine ex pectore reiecto in presens quidem curati: ceterum eã sortiti sunt cor poris structuram in thoracis, pulmonisq; partibus, ut uel pauculo plus collecto sanguine p- tinus, aut uasis alicuius osculum referetur, aut ipsum rumpatur: ijs etiam si nullum in corpore et dum symptoma extiterit, ineunte tamen uere sanguinem mittere oportet. Similiter qui prom- pre morbum comitalem, aut apoplexiam incurrunt. Ad eundem modum, si aliorum morborũ cuipiã obnoxium esse hominem cognorimus, puta peripneumoniã, pleuritidi, anginae, comit- tendum nõ est, ut expectemus dum aliquod euidentis plenitudinis symptoma appareat, sed ante uertere sanguinis detractione praestat. Eodẽ modo quibus hæmorrhoides retentæ sunt, potissi mũ si natura sint atrabilaria. Quiq; quotannis ætate plethoricis morbis corripiti assolent, & hos F quoq; ueris initio uacuare expedit. Eadem ratione, & qui ipso etiam uere illiusmodi malis ve xantur. Sunt autem quidam oculis imbecillioribus, aut scotomaticis quas uocant, hoc est uerti- ginosis obnoxij passionibus, qui & ipsi principio ueris inaniri poscunt. Sed illud prius uidendũ quid sit, quod in illis aceruetur. Siquidem non nullis amaræ bilis succus plus cæteris colligitur: quibusdam bilis atræ, aut pituitæ: alij ex æquo oēs, in quibus sanguis abundare dicitur. Hos er go omnes uacuabis. Sicuti et podagricos, & arthriticos ueris principio, exhibito uidelicet, aut medicamento purgante, aut sanguinis diminutione. Equidem complures ipse sanauit, qui tri- bus quatuorve annis per interualla pedum laborassent doloribus, exundante humore ueris ini- tio expurgato, aut sanguine diminuto. Cæterũ id neminẽ latere puto, illos in oĩ deinceps uictus, uitæq; rone agere moderatos. Nã intemperantes, uinososq; ac uentri gulæq; deditos, neq; pur- gatione, neq; sanguinis missione magnopere adiuueris, nã per uitæ intemperantiam, crudorũ humorum copiam ocyssime colligunt: uerum his ne manum quidem admouere tentandum est. Eis uerò qui præceptis salutaribus obsequuntur, summopere profueris, si principio ueris pri- mum quidem euacuaris: deinde autem ad exercitia, uictusq; rationem salubrem deinceps per- duxeris. Quæ de istis dixi, hæc tibi dicta putato & de omnibus, qui morbis iis, quos modo dice- G bam capi sunt apti, nempe aut comitali, aut apoplexia, aut uertigine, aut sanguinis reiectione, aut melancholicis.

*Non nunquam absque plenitudinis indicijs sanguinem mitti oportere: ac de ortu eorum affe-
ctuum qui rheumatici uocantur.*

CAP. 8.

Porrò non solũ ubi adest plenitudo, siue ea ut ad uires sit, siue ut κατὰ τὸ ἔχθυμα, mirifice pro- dest uenæ sectio, uerum etiam citra plenitudinem initio phlegmones, quæ aut propter icũ, aut propter dolorem, aut partium debilitatẽ prouenit. quippe cum dolor sanguinem ad se tra- hat, & saepe partium debilitas phlegmonem, absq; ut in corpore plenitudo sit, procreet: ostensũ est enim in uirtutum naturalium commentarijs, infirmam natura partem prompte grauari, si uel paulo plus aceruetur aliqñ in ea excrementi: quinetiam q̄ pars quælibet uim possideat, si- cut familiarium attractricẽ, ita quoq; alienorum excretricẽ: tum quod duplex sit alienum, alte- rum quãtitate, alterum qualitate: itaq; partem quamuis, quæ licet ab humoribus in se cõtentis non grauetur, tñ excrementa quẽdã habeat in qualitate præter naturam, ad eorum excretionẽ per uenas inibi fitas tãquã per canales insurgere. Porro si quod propellitur, prauus sit sanguis, siue alius quiuis succus, ad propinquam primum ueniat partem necesse est: ubi rursus duorum H alterum eueniet, aut enim concoctus, aut corruptus* in aliam tertiam haud transfuet: aut, si neu trum assequatur, denuo ex parte secunda in aliã labetur, atq; iterum ex illa in aliam: neq; cessa bit quoad in talem quãpiam illabatur, quæ amplius ex se propellere, quod in ipsa redundat, ne queat. Accidit autem id illis partibus, quæ uim excretricem uicinis omnibus imbecilliorẽ ob- tinent: siquidem haud etiam in illas, quæ præ uirium robore non admittant, repellere, qđ mo- lestum est, ualent. Nã & hoc quoq; nobis in illis monstratum est commẽtariis, quod non solum pars quælibet recrementum in uicinã protrudat, uerũ quod & recipiat quidẽ, sed cõtra sepe re- mittat, & cõtra repellat, in sese haud admittẽs: quo in certamine uictoria potitur ualidior. Qua- propter partes infirmiores omniũ primæ excrementi ijs morbis corripuntur. Huiusmodi qua- piã ratione rheumaticos uocatos affectus prouenire scito, toto uidelicet corpore infirmo, quæ una est mali habitus species: principibus uero illius partibus, paulum licet in sit ipsis sanguinis, grauari tamẽ solitis, eũq; ad carnosas cutis partes protrudẽtib; potissimũq; ad adenas excipiẽ- dis recrementis idoneos, tñ ob substantiæ laxitatem, tum quia omnium partium minime robu- stas habeant naturales uirtutes, sicut & pinguedo. Nam cum quatuor eæ sint, ut ostensum est, prima attractrix, secunda retentrix, tertia excretrix, & quarta alteratrix, alias quidẽ tres imbe- cillimas,

* In gra. impres-
fis legitur & uo-
φλαπύρα ut
uerru iterpres
hic in antiquis
autem & ταφον
θέρτα habetur
& digestus per
halitũ, & ita
uidetur legisse
Calaber.

Acillimas, adenes carnesq; obtinent: at unam alteratricē haud ita multo cæteris partibus minorē. Post adenes sequitur pulmo, fluxioni recipiendę promptissimus. Nam & hic tres facultates infirmas possidet, & corpus ipsum laxum. Deinde est lien. Porro cerebrum, aut perinde, ut illi, aut et plus, excipiendo fluxu est habile: cæterum hoc illis potius est, q̄ constructionem habeat reiicendis ijs, quæ accepit, promptissimam: habet enim ingentes uentriculos, qui pronis meatibus euacuantur. Quibus ergo carnosio genere pulmo, lien, ac cerebrum, natura robustiora sunt, in iis ad adenas, & carnes fluxiones perueniūt, ubi totus nimirum habitus infirmus fuerit, uelut in rheumaticis affectibus accidere solet. Merito ergo his curandis scopus est, non euacuatio, sed corporis totius roboratio quanquā in curationis initiū illis à misso oriatur sanguine: † ac si excrementa prauam et qualitatem habuerint, unā adhibeatur purgatio: In quibus maxime corporibus neutrius proprium expectandum plenitudinis symptoma est, puta grauitas quidem eius, quæ ut ad uires est, tensio uerò eius, quæ ut κατὰ τὸ ἔχθυμα. Eadem ratione in iis quibus pars quæpiam grauius ista est, aut utcunque aliter incipientem habet phlegmonem, eam si magnam fore suspicamus, curationem ab inanitione auspicamur, aut purgatorio medicamine exhibito, aut uena incisa, prout nimirum alterum altero magis conuenire iudicamus.

† κατὰ τρεῖς
declinibus.

† Aliqui uerunt. si uero excrementa, qualitate praua fuerint, purgationem adhibemus.

Græcus codex habet, καὶ ἀκμῆν ἢ νόσος, ἢ ὁ νόσος. ἢ ἢ morbus, & æger in uigore sit, atq; particula νόσος uacare in re interpres uidetur existimasse sicut & antiquus.

De uict rōne in mor. acu. cō. 2. t. 19. 7. a. 136. c.

B Inter Scopos sanguinis detrahendi qui nam ipsam detractionem, qui ipsius quantitatem dicantur indicare.

CAP. 9.

Recte ergo admonemur in ijs, quæ adiecta sunt libro De uictus ratione acutorū, sanguinem mittere, si magnus sit morbus, & æger florētī sit ætate, roburq; adsit. Perperamq; Menodus in sola syndrome plethorica seruari uenæ sectionē inquit. Contra. n. prorsum sanguinis mittendi scopi, primum in se plenitudinem non comprehendunt, sed fientis, sicut sic dicam, & passionis suspicionem. Nam si eam magnam fore apparet, omnino sanguinem mittemus, etiā si nulla existat plenitudinis nota, tantum inspecta ætate, uiribus, & regione, quæ sola in ijs, quæ adiecta sunt libro De ratione uictus, recenseri conspiciuntur. Vigentes enim ætate propter pueros, & senes in distinctionem assumpsit. Cæterum primi principesq; mittendi sanguinis scopi sunt, morbi magnitudo, & laborantis robur: & hanc esse primam dicendum est syndromen, non plethoricā, in qua seruata sit sanguinis missio; in illa enim, & hæc comprehenditur, ut quæ morbi magnitudinem adaugeat. Quippe nō solū ubi iam adsit morbus grauis, sanguinis detrahendi tempus est, sed ubi futurū suspicamur. Anteuertit. n. Hippocratis doctrina, qua nos docet, quæcunq; morbis iā præsentibus recte perageremus, melius esse, ut ipsa morbis incipientibus, aut imminētibus, anteuertendo faciamus. Quare & propositos scopos ad sanos transferre liceat. Siquidem & his sanguinem mittere expedit, ubi nimirum magni alicuius morbi metus imminet, ratione habita, & ætatis, & uirium. Nā si quis, ut magnū incurrat morbū sit habilis, licet nullum et corpore symptoma acciderit, uenam tñ secandam censemus: Satis est enim ætatem, & uires inspexisse. Ita que tria sunt quæ agnitionem continent, morbi magnitudo, aut p̄sens, aut imminēs: ætas florens: & uirium robur. Forte uerò negligentius in ijs, quæ adiecta sunt libro De uictus rōne acutorū, exposita uidere possit una ætatis particula. Nec enim florentem duntaxat dixisse recte habet, sed addenda est, & quæ illā præcedit, & quæ sequitur, uti uidelicet duæ tantum distinctioni eximantur, nempe puerorum, & senū. Verum senū ætas in uirium uerbo comprehendere potest: nulli. n. qui ea ætate est, robur inest. Quibusdam uero medicis ne pueris quidē robur inesse uisum est, sed perperam re intelligentibus, sicut alibi nos ostendimus. Ita que si magnum fore morbum expectamus, aut iā præsentē inspicimus, aut incipientē, uenam tundemus, uirium habita ratione, tantumq; ex oratione exemptis pueris: dicemusq; minus perfecte positā ætatis dignotionem ab eo, qui conscripsit ea, quæ adiecta sunt libro De uictus ratione acutorū: Satis. n. sunt ad incidendā uenam hi duntaxat scopi. Neq; .n. ubi tanta crudorum humorum copia accumulata est, ut secandam uenā prohibeat, ratio redarguitur: nam istis uirium robur non adest. Estq; hoc indicium, eos haud posse sanguinis missionem perferre, quando una cum colore corporis totius, qui exciderit ab indicando sanguinē abundare, pulsus adest in uehementia, & magnitudine inæqualis, exuperatibus per ipsius inæqualitatem, imbecillibus, & paruis. Definitis itaq; tribus mittendi sanguinis scopis, nempe morbi magnitudine, aut præsentē, aut imminente, aut incipientē; ætate florente: uirium robore, extra puerorum ætatem: ad alia antedicta mittendi sanguinis indicia, quæ non pauci medici adijcenda censuerunt, nunc accedamus. Coindicant autem hæc detractionis quantitatem, non ipsam sanguinis detractionem. Ita que ex morbo, ætate, & uiribus, minuendus esse sanguis cognoscitur: at uacuationis quantitas non existis modo, sed ex alijs deprehenditur. Ea sunt, plethorica uocata syndrome: aeris nos ambiētis temperies, in tempus, & locum diuisa: ea que, quæ in antea acciderunt uita circa comesorum tum quantitatem, tum qualitatem: excretionēsq; ac motiones, aut factas, aut non factas. Sed quænam sit in his diuersitas, paulo post uiderimus.

De ratione uacuandi eos, qui cum plenitudinis indicijs sanas obeunt actiones.

CAP. 10.

In præsentī aut de utriusq; plenitudinis notis contemplabimur, an ubi ea in homine solita ne gogia obeunte apparuerint, mittendus illi omnino sanguis sit: an id necessarium non sit; ubi nulla magni affuerit morbi expectatio. Porro quid hac de re sentiam, neminem uestrum ambigere

DE CVRANDI RATIONE

gere arbitror, ut qui sæpe affueritis sanguinis missionē suadenti, tum podagricis, tum arthriticis, **E** tum epilepticis, ad hæc melancholicis, quiq; sanguinem antea expuissent, aut in thorace structuram fortiti essent ad id malum idoneam, præterea uertiginosis, quiq; assidue corripuntur angina, peripneumonia, pleuritidibus, hepatidibus, ophthalmis uehementibus, aut, ut in summa dicam, magno quopiã morbo. Nã in illiusmodi omnibus necessarium esse remedium minutionē sanguinis arbitror confestim adhibitam, post habitam uirium, atque ætatis rōnē. Hæc enim si forte aliquando non dicatur, subintelligere oportet. At qui nihil eiusmodi unquam antea perpessi fuerint, omniumq; corporis partium inculpatam fortiti cōstructionem, geminam me uacuationis uiam proponere nostis, per uenæ sectionem quidē, si in uictu sint intemperantes: citra hanc, si tēperantes. Licet. n. frictionibus multis, balneisq; & ambulationibus, alijsq; motionibus, ad hæc unctio digredientibus, celeriter plenitudinē exhaurire, si utiq; uidebitur non esse crassi sanguinis abundantia. Talis est, ut plurimum melancholicus, raro uerò crudorum quos uocant humorum. Cæterum in redundantia humoris melancholici sanguinem mittere præstat, aut certe omnino medicamento uti atrā bilem expurgante. At ubi crudi succi exuperant, ante quàm morbus inuaferit, caute uacuabis: sed ubi iã febris corripuerit, ut ante monui, nequaquam. Habebis uerò eorum indicium tum colorē ueluti plumbeum, aut ex pallido album, omniaq; poti⁹, **F** q̄ rubrum, tum pulsuum inæqualitatē. Si uerò etiam admodum creuerit talis plenitudo, tum & corporis illis grauitas inest, atq; ad motus pigritia, tū mentis tarditas, & sensus hebetudo. Contra uerò si quibus ex compressis hæmorrhoidibus cumulatus in corpore sanguis extiterit, audacter uenam incidet, etiam si antea grauem experti morbum non fuerint. Fieri enim potest, ut apti quidem ad eiusmodi aliquem fuerint, cæterum ob inanitionem, quæ ex hæmorrhoidibus fit, nondum perpessi. Porro si quæ illis partes prauam fortitè structuram appareant, ac potissimum in thorace, omnino eis ocysissime sanguinem detrahes.

De ratione euacuandarum mulierum, quibus menstrua suppressa sunt, ac quòd sanguinis missio reuellendi gratia inanitis etiam corporibus adhibetur. CAP. 11.

Idem me sentire nouistis, & de mulieribus, quibus menstrua restitit purgatio. Neq; enim profecto proroganda in his euacuatio est, non tñ necesse est illis uenam scindere: quippe cū malleolorum scarificationes superfluitati quãdoq; euacuandæ satis esse queant: & quæ & alioqui hoc et hnt, q̄ mensiū uacuationem ciere possunt, sicut et in malleolis, ac poplitibus incisæ uenæ. Nam plenitudines à suppressis mensibus ortas, omnino per crura euacuabis, siue uenam secare oporteat, siue scarificare. Secte. n. in cubito uenæ mulierum reuellere purgationem assolent. **C** Porro quæ ex mulieribus albidiores sunt, sanguinem aceruare tenuem solent: quocirca adhibitis malleolorum scarificationibus maxime iuuatur. At quæ nigriores sunt, secta uena curato: crassiore enim sanguinem, ac magis melancholicum colligunt, magis uerò etiam si magnas habere uenas appareant, quod illis accidit, quæ graciliores sunt, ac nigriores. Carnosis uerò, & cãdidis paruæ insunt uenæ, quibus malleolos scarificare, q̄ uenã secare p̄litterit, quippe cum hæc paruas in cruribus uenas habeat: itaq; etiam si probe secentur, quod iustum tamen sit, non profluat. Cæterum nō cōtemnenda uenæ sectio est, tanquã non sit auxilium reuulsorium, cum me sæpe numero conspexeritis in ualida sanguinis è naribus eruptione eo usum, repente fluxionem sedasse. Expediit aut, uti uidistis, non eò usq; sanguinem educere, dū ad extremum uires ducatur, sed quoad quod symmetrum moderatumq; sit educum uideatur, prorumpētisq; sanguinis impetus nondū flaccescat, sed ualidus permaneat: secare in cubito uenam, si ex dextra nare prorūpat sanguis, in brachio dextro: sin ex altera, in sinistro. Simul autem cum hoc agis, artubus uincula iniicito, aut ex lana, aut ex canabe: tum hypochondrio directe supposito cucurbitam admittito. Nã hæc nos faciendo, ut scitis, semper erumpentem ex naribus sanguinem compescuimus, cum antea experiundo, quæ scribunt in nares inferenda medicamēta, atq; in frontem illinēda, **H** infirma omnia cōpererim. Itaq; ad ea, quæ supra de sanguinis missione dicta sunt, & hoc quoq; Menodoti opinionem conuincit, qui putarit plethoricam uocatam syndromē remedii nos admonere. Nam quæ dicta est affectio, plethorica plane contraria est. adhibemus autem ad eam sanguinis missionem non ut euacuatorium, sed ut reuulsorium remedium.

Quando melius succedat partita sanguinis detractio; quando semel confestim, uel ad animi deliquium usque uacuandum. CAP. 12.

Nihil æque artem medicam in agendo coniecturalem efficit, uti cuiusq; remedij quantitas. Etenim, cum frequenter cōpertum habeamus tempus instare exhibēdi, aut cibi, aut potus, eiusque, aut calidi, aut frigidi: quantū tamen dandum sit, certo haud nouimus: Idem usu uenit in purgātibus medicinis. Nam quòd laboranti præbendum sit medicamen, aut bilem, tum flauam, tum atram, aut pituitam, aut ferosum excrementum euacuans, exacte nouimus: cæterum quantū præberi debeat, nescimus. Atqui talis exhibitio corrigi postea nequit. Nam quod semel in uentrem deuoratum est medicamentum, quo minus omne deuoratum sit, fieri non potest: neq; possibile est, ubi plus quàm conueniat, iam purgetur homo, partē oblati auferre. At in sanguinis missione summum id bonum est, euacuationem dū uoles posse sistere, ac rursus, quo uideatur tempore

* Αλεπιστάμα
θα βεβαίως. &
non scimus fir-
miter.

A tempore, fluere finire, quoad usque recte habere appareat. Quapropter præstat, nisi quid urgeat, priori missione minus detrahere, iterumque eam repetere, immo si lubet, & tertio. Vbi ergo nulla euacuatione est opus, uires sunt imbecilliores, in his euacuationem partiri expedit, ut nimirum & me fecisse uidistis in ijs, quibus crudiorum inerat humorum copia. Nā pauculo sanguine detracto, protinus melicratum exhibeo probe coctum cum incidentium medicaminum quopiam, uelut hyssopo, origano, & interim etiam nepita, aut pulegio, aut certe cum melicrato oxymel, aut oxyglycy: ac sic rursus sanguinem minuo, uel ipso eodem non nunquam die: interdum die postero, in quo rursus exhibitio propositorum medicamentorum quopiam, iterum de sanguine quid aufero: ac rursus tertio die similiter bis. Cæterum ubi feruescentis inest sanguinis plenitudo, acutissimam accendens febrem, subito ac simul euacuare expedit: eamque inanire tentandum, uel ad animi deliquium usque, uirium modo inspecto robore. Itaque memini quibusdam sex detractas protinus cotylas aut postridie, aut tertio, quartove: quibusdam primo et die, cum febris principio noctis cœpisset, aut medio, ac quæ pridie comederant, probe fuissent concocta. Nō nullis autem pridie inæqualitatem, aut sudorem, aut dolorem capitis alterius uel alicuius partis se sentire querentibus, ac proinde parce esitantibus, ubi febris præcedente inuassisset nocte, primo etiā die me sanguinem detraxisse memini. Nam in quibus tibi sanguinis feruentis copia apparet, quam ocysissime eum uacuare conator, priusquam in principem aliquam partem ingruat. Quamobrem nec per noctem sanguinem aliquando mittere uerearis. Siquid est ridiculum est, quod quidam faciunt, à secunda diei hora ad quintam, aut sextam solummodo sanguinem mittentes, haud alio quouis tempore: quos si non clysteres, cibum, aliaque exhibere remedia quocunq; tempore noctis uidissem, grauiter profecto in illos inueherer. Quoniam uero omnia agunt, haud præfinito uno horarum numero morbus morbis communi, sed ut affectus moneat, in sola autem missione sanguinis dictum modo tempus semper obseruant, tolerabilis est illorum error. Sic itaque affectis ægrotis, ut diximus, expedit & ad usque animi defectum sanguinem educere. Noui enim ex iis quosdā necessario ex animi deliquio refrigeratos, ac toto corpore affluentibus madoribus, & aluo rupta, celerime morbo liberatos. Vtile est autē pulsuum diminutionibus animum aduertere, tangendo eos sanguine etiamnum fluente, sicut in alijs omnibus, dum sanguis mittitur, facere consueui, ne uidelicet nobis, nec opinantibus, pro animi deliquio mors occupet: quod sanè tribus euenisse medicis noui. Venam secabat eorū unus mulieri febricitanti, aliorum uterque uiro, sed ad tantum animi duxere deliquium, ut uires recuperari non possent. Proinde satius est tam copiosuacuationibus abstinere, nisi magna incumbat necessitas. Quin & reuulsionem, non leue & ipsam auxilium, quodque sæpe secta adhibetur uena, quanto maiorem in numerum particulares auxeris detractionis, tanto efficaciorē effeceris. Hæc itaque prænouisse præstabat.

Quæ præuidenda ante uenæ sectionem, ut tuto sanguinem mittamus.

CAP. 13.

Rursum autem à principio ad propositam reuersi speculationem, exponamus quæ summe necessaria esse compertum habemus iis, qui innoxie uenæ sectionem obire semper uolēt. Primum omnium scire conuenit, dum propositi scopi huius præsidii augentur, maiorē indicare euacuationem, dum uerò exoluuntur, tū detrahendum de sanguinis missione, quanto illi minores euaserint. Morbi itaque magnitudo cum uirium robore primi erant mittendi sanguinis scopi, ille quidem quæ faciendæ sunt indicans, hic tanquam illum haud prohibens, id quod contra indicare iuniorum medicorum quidam appellant: Non nunquam, n. affectio mittendum sanguinem commonet; cæterum uirium contra robur prohibet. Quibus ambobus scopis præsentibus, constat, ut ante diximus, nullam esse crudorum humorum tantam talemque plenitudinem, quæ hoc inhibere auxilium possit. Deinde considerandum, quæ sit naturalis hominis temperies; Nā quibus amplæ sunt uenæ, quique modice graciles sunt, nec candidi, neque tenera carne præditi, copiosius euacuabis: contrarios autem parcius, quippe qui exiguum habeant sanguinis, carnemque facile transpirabilem. Hac ratione nec pueris uenam tundes, usque ad quartum decimum ætatis annum: post quem si multus congestus sanguis appareat, tempusque anni uernum fuerit, regioque natura temperata, & pueri natura bene sanguinea, sanguinem minues: multoque magis, si aut peripneumoniæ, aut anginæ, aut pleuritidis, aut alterius acuti grauisque morbi, periculum incumbat. Detrahes autem primum, ut summum, ad cotylam usque. Quod, si postea perpendenti uires, permanere ualide uideantur, dimidium eius adicies, reiterat amissione. Didicisti autem uehementi pulsui cum æquabilitate, tanquam minime fallaci uirium robustarum signo, fidem semper habendam esse, ex abundantia autem & magno. Itaque & septuagenariis, modo dicti adsint pulsus, si affectus iubeat, uenam secabis. Sunt enim quidam, & in hac ætate multi sanguinis, uiresque habent robustas: sicut alii ficci, & pauci sanguinis, & facile arefcentes quauis percussa parte. Itaque non numero annorum solummodo animum aduerteres, quod quidam faciunt, sed & corporis habitui. Nam sunt qui sexagesimo ætatis anno uenæ sectionem non ferant, cum quidam qui septuaginta nati sunt annos, perferant. Veruntamen minus his utique detrahes, etiam si eandem habere affectionem, quam florens corpus, appareant.

Sexta Classis.

ddddd

Quibus

* Al. granitæ,
& ita est legit.
Oribasius.

* Al. nigrescentes. & ita Oribasius.

DE CVRANDI RATIONE

Quibus indicijs uacuandi sanguinis mensuram discernamus.

CAP. 14. E

Optimum aut fuerit, priusquam aperiatur uena, hæc omnia cōsiderare, & maxime hēmorrhoidibus suppressis, aut muliebri purgatione. Vbi uero incisa uena sanguis effluit, mutationi eius, & maxime cum adest iam phlegmone, labascenti; fluxionis robori, potissimum aut pulsuum mutationi tanquam indicio haudquaquā mendaci, animus diligenter attendendus est: continuoq; quiescendum pulsu alterascente, aut in magnitudine, aut in quauis inæquabilitate. Nā de mutatione in imbecillitatem, quid attinet dicere? didicisti. n. in hac qualitate certam fieri discretionē firmarum, infirmarumq; uirium. In quibus autem iuxta sectam uenam phlegmone est ingens, optimum est sanguinis, & in colore & in consistentia mutationem expectare, sicut indicauit Hippocrates in libro de acutorum uictu, qñ de pleuritide uerba facit: alius. n. est qui in phlegmone est sanguis, ab eo qui scdm naturam, utpote plus excalfactus. Nam si antea crudior erat, rubrior modo, & flauior efficitur: si eiusmodi prius fuerat: ad atredinem uergit adustione. Proinde Hippocrates de pleuriticis hunc in modum scripsit: || Secunda uero in cubito uena interna: nec uerearis multum detrahere, donec rubrior, flauiorq; multo fluat, aut pro puro, & rubro liuidus, utrunque. n. euenit. Siquidē signum constituit assumpti alicuius in sectam uenam ex phlegmone sanguinis, mutationem in eo apparere. Non tñ omni ex parte hæc expectanda est: sed est qñ antequam fiat mutatio, cessare conueniat, idq; duplici nomine, ob infirmas uidelicet uires, aut phlegmones malignitatem: interdum. n. nihil ab ea emititur, sed inibi fortiter cōstrictus est. Si tñ uires exolui euacuatione nondum uideantur (id quod ex pulsu scies, & si cui sanguis mittitur, ætate sit florenti) expectanda est mutatio, potissimum si ambiens sit temperatus, † Duo .n. hæc sunt, ob quæ maxime coniecturalis efficitur euacuationis in hoc auxilio quantitas, laborantis natura qualis sit, quam utique ad amissim nouisse non liceat: & ambientis temperies qualis sit à misso sanguine futura. Nam cum febrilis calor multum sanguinis digerit, atque abstinenter laborans uicitat, necessario breui illum nutrimentum ex sanguine destituit, interimque uirtus exoluitur. Absumitur autem ob laborantis quidem temperiem, si calida humidaq; sit, cuiusmodi est puerorum: ob ambientem uerò si regio sit calida, & tempus æstiuum. Proinde minus detrahimus, q̄ plenitudo commonet, quod ad ætates quidem attinet, in pueris: quod ad corporis habitus, in candidis, & quibus mollis teneraq; est caro, quales Galli sunt: quod ad tēpus, sub carne: similiter et in regionibus, & constitutionibus. Alia uerò ratione, ut & ante propositum est, in contrariis, hoc est in frigidis tum temporibus, tum locis, largam euacuationem fugimus, propter insequentem nimirum refrigerationem. Quapropter unum definire in quoq; dictorum uacuacionis modum scripto non licet. Memini. n. quibusdam ad sex usque libras sanguinem detractum fuisse, ita ut febris protinus extingueretur, nec ulla sequeretur uirium afflictio: quibusdam uero sesquilibram haud citra leue saltem uirium detrimentum: quibus si quis duas uacuasset, extreme læsisset. Quapropter utiliter quibusdam unam quoq; detraxi aliquando, immo uerò non nunquam hac quoque minus, idque ex uena aut cubiti, aut poplitis, aut tali. Nam ex uenis, quæ ad magnos oculorum angulos conspiciuntur, aut sub lingua, quod certe mentione dignum sit, effluere non solet: sicut nec si quis summa in manu, aut pede uenam secet, quemadmodum putat, qui lienem curari aiunt à uenæ, quæ ad secundum paruum digitum sita est, sectione, de qua fufius deinceps differetur.

Quod natura euacuatione è directo soleat affectus omnes per sanare.

CAP. 15.

† κληθες est in codicibus grecis. Oribasius aut legit κληθες a passio.

Quæcunq; igitur de hoc scemmate, siue speculatione, a medicis dicta sunt, ea si scribere aggrediar, opus erit libro iis singillatim dicato, eoq; ingenti. Ceterum quemadmodum in aliis, quæ hactenus definita sunt, effeci, ut. s. & mentem meam uobis exponerem, qui eam à rebus ipsis probari uidistis, idem nunc quoq; faciam, sumpto initio ab iis, quæ quotidie in laborantibus uidentur: quæ quidē Hippocrates diligenter obseruata, memoria prodidit. Est uerò eorum unum primariumq; caput, hoc scilicet: Quibuscunq; κατ' ἴξιν eruptio sanguinis accidit, summum id commodum laborantibus affert: hoc aut κατ' ἴξιν quod in rectum intelligatur, omnibus cōfessum est, cum clarissime se penumero hac uoce κατ' ἴξιν in hoc utamur significato. Quibus uerò cōtra euenit, nihil inuat, aut et interdum nocet, q̄ uires scilicet citra morbi leuamen deiiciat, atque exoluat. Non enim in liene turgente ex dextra nare erumpens sanguis, nec in iecore ex sinistra, ullam fert utilitatem: sed reuulsio quibus in directum adhibetur, euidentem utilitatem celeriter ostendit: quibus contra, haud et. Dextra igitur nare sanguis erumpens, ad dextrum hypocondrium fixa cucurbitula, clare celeriterq; sistitur: sicut ad sinistrum, ex sinistra erumpens. Porro reuulsionis causa, si uenam feces, in directe quidem oppositis sanguinis eruptionibus, citissime conspicuam uidebis utilitatem: at si contra feces, nihil profuerit.

Vena sectione è directo patientis partis fieri oportere: ac de uenis, quæ in cubito secantur.

CAP. 16.

* in grec. cod. nō habetur hac particula negatiua.

Sic affecto liene* haud æque adiuuerit circa anularem digitum sinistrae manus incisa uena, atque si internam cubiti secueris: multum enim iuuat afflictum lienē sanguinis ex sinistro brachio detractio. Præstant autem semel quātum conueniat extraxisse, sed in duos dies id partiri satius est. Inuenire tñ nequeo, quam ob rem medici lienosis sanguinem detrahere neglexerint: siquidem

A siquidē ego ingētem perpetuo utilitatem prouenire cōspexi, siuel libra duntaxat una detracta foret. Vacuationis tñ mensura ex dictis scopis coniicienda est. Quin & pleuritidis, quæ è directo laborantis lateris adhibita fuit sanguinis missio, clarissimam sæpe utilitatem attulit: quæ uerò ex brachio opposito, aut oīno obscuram, aut certe post temporis interuallum. Ad hæc, oculorum per sepe dolores grauissimos è directo uenæ, quam humeralem nominant, sectio intra horę unius spacium compescuit. Conari autē in omnibus affectibus præstat, post modicam sanguinis missionem iterato mittere: interim eodem die, si ita expedire uideatur: interim postridie: nisi quā, ut ante dictum est, ad animi deliquium euacuationem ducere conueniat. Itaq; dolentibus oculis humeralis uocata uena, quæq; ex ea deriuata est, in cubito incisæ, luculentum celeriter commodum afferunt: Affecto uero latere, aut pulmone, aut septo trāsuerſo, aut liene, aut iccore, aut uentriculo, ea quæ per alas ad cubiti iuncturam pertingit. Hoc autem casu maxime interior secanda uenit: quòd si nō, certe ea quæ ab ipsa diducta, in iuncturæ apparet flexura. Nouistis sanè paulo ante ab humerali uena prædictam diduci, ipsam connectentē. Nam hi tres sunt loci mittendi ex cubito sanguinis, interior, exterior, medius. Igitur interior utilis est in iis, quibus inferiores collo partes patiuntur: Exterior uerò in iis, quibus quæ his superiores sunt, ut facies, aut caput. Medius locus interdum utraq; habet diductas uenas in ulteriorem brachii partē tendētes, ac deinde hic coeuntes: interim uerò celeriter in unum mutuo congregientes, in ipſo uidelicet iuncturæ flexu: ac non nunquam obscuram earum alteram, claram uerò alteram. Itaque ubi uena, quæ parti affectæ propria est, obscurior fuerit, & ad mediarum aliquam accedas, conare, quæ à propria diducitur, potius incidere. Est uerò ubi & quæ inferiores sunt cubiti iunctura, eas, quæ in ulna existunt scilicet, nihil secare prohibeat, ubi nimirum quæ in cubito sunt non appareant, sed eas certe quæ in rectum sunt affectis. Porrò tam perspicuum sæpe celereq; remediū, quæ è directo affectis partibus uenæ secantur afferunt, ut & qui patiuntur, & familiares ipsorum, sæpenumero obstupescant.

Historia Oeconomi Romani diuitis, qui fuit ab oculorum inflammatione, ac cæcitatē periculo, per sanguinis missionem è directo, liberatus.

CAP. 17.

Itaque ego olim rogatus sum à diuite quopiam in suburbij Romanæ urbis, ut rerum suarum Oeconomum inuiserem, cui cæcitatē imminabat periculum, nā ita ille dicebat: certe magno dolore uexabatur, idq; diebus iā uiginti. Diuitis autem illius familiæ præfectus erat medicus sectæ Erasistratæ, anxie semper uenæ sectionem refugiens, Vbi ergo laborante inspecto, iuuenē eum multi sanguinis cognouissē: ac oculos quidem nondum ulceratos habere, cæterū phlegmonem maxima fluxionemq;, tum in ambabus palpebris densitatem, atq; in altera quafdam et asperitates: à quib⁹ oborta caligine ægrotus magis magisq; dolebat, ac phlegmone fluxioq; acerbabantur: his inquam cōspectis, cognitaq; omni ratione curationis, qua medicus ille usus fuerat: me quidem assidue in suburbium uenire posse negabam, cæterum ex usu esse, ut triduū, ut minimum hominem paruis temporum interuallis inspicerem. Permite igitur illum inquam mihi, si uideatur, tres hosce dies. Immo uerò, inquit, ut facias obsecro, gratiamq; habebō: quin iā hominē tecum ad ædes tuas in urbem abhuc. Venit autem circiter horam quintā: ac prima protinus detractio tres sanguinis libras exhausti, deinde hora nona aliam. A quibus mirifice refectus, inunctus est postero die mollium collyriorum quopiam, cui admistum erat, quod uinum habet, sicuti in eiusmodi facere consueuimus, illitu sub palpebris factō, specilli cuspide in summo medicamen impositum ferēte. Id primum quidem mane faciebam, deinde ad horam tertiam, postea ad nonam. Post quas iniunctiones sub occasum Solis in balneum ductus est. Postero deinde die, palpebris extra uersis bis inunctus est, maiore copia collyrii illius quod uinum recipit, molli illi collyrio admista: dein ad uesperā lotus est. Postridie uerò mane obuius diuiti illi egreffus, eo loci ubi ex uehiculis descendere solent, salutauit illum oculis apertis, phlegmoneq; ac fluxione planè liberis, qui ante biduū illos ne aperire quidem præ fluxione, atq; dolore potuerat. Itaq; res incantationi similis uisa est, adeo ut & ipse ille curationis celeritatem admiratus, exclamaret, unaq; qui cum eo erant omnes in clamorem prorumperent: cū nos interim haud magnū quippiam fecissemus, nisi tātum ex medici illius comparatione, qui summum malum attulerat uenæ sectionis metu: Porrò ex palpebris restabant extergendæ laboranti, tum densitates illæ, tum asperitates, cæterum id fieri non poterat citra medicamentū mordax. Atqui ferre illud ne tiquam potuisset, nisi prius uacuatus foret: dictum enim sæpe à nobis demonstratumq; est, acris omnia medicamenta parti cuius admota, nisi uacuum corpus omne fuerit, atq; ad amissim excrementi expers, fluxionem attrahere, phlegmonēq; efficere. Percontatus itaq; tunc diues, quæ nam ea fuisset incantatio, req; omni intellecta, exinde Erasistratæum illum medicum αἰμοφόρον, quasi dicas sanguifugum, nominabat. Hæc itaq; narratio utriusq; indicationem continet, tum quæ in affectionibus eiusmodi uenam secare oporteat, quod in præſenti oratione propositum nobis haud erat: tum quòd è directo laborantium partium: præterea humerales uenas secandas, ubi superiores pectore partes laborant.

Sexta Classis.

dddddd 2 Qua

DE CVRANDI RATIONE

Quæ uena quibus affectibus secandæ: ac de ratione euocandorum menstruorum. CAP. 18. E

Porrò que madmodum predictæ omnes partes in cubito secta uena iuuantur, ut dictum est: sic quæ his inferiores sunt, illis quæ per poplites, & malleolos decurrunt. Sunt autem dictis inferiores coxendix, uterus, uesica. At renes cui parti adscribi debeant, ambigunt: siquidem inferiores sunt ijs, quas prius recensuimus: superiores uerò quæ eæ, quas secundo loco. Itaque misso ex cubito sanguini interdum auscultant, ubi uidelicet recens fuerit phlegmone, copiaque sanguinis affuerit: quibus uerò affectio inest, quæ proprie nephritin nominat, eam quæ in poplite est secare expedit, aut certe quæ in malleolis sunt. Porro uteri inflammationes magis est quæ renum, à uenis in crure sectis iuuantur. Nam quæ ex cubito fiunt euacuationes, aliud est hinc adiunctum malum, nempe purgationes menstruas comprimant, sanguinem ad superiores corporis partes retrahendo: Quæ uerò fiunt ex cruribus, tamen abest ut retrahant, ut etiam menses promoueant: ac ubi id facere uolueris, tempus consueti mulieri circuitus tribus quatuorve diebus anteuertens, aut uena incisa, aut scarificatis malleolis cruris unius, pauculum euacuato: deinde postero die similiter facito in crure altero: ut tamen etiam istis diebus, in quibus uacuas, & ante eos quatuor aut quinque, extenuantem uictum procures. Conscripserunt autem à nobis seorsum liber de uictu extenuante. Sed mulieribus sine huiusmodi uictus ratione menses abunde prouocant, & nepita, & pulegium. Exhibebis ea in melicrato cocta, sed antea contusa, arida, cribroque subtili discretata, ac rursum trita usque dum pollinem tenuitate referant: ita denique melicrato insperge. Porro convenientissimum potui tempus est à balneo, inuolutis adhuc linteo. Atque hæc quidem medicamenta initia sunt. Valentiora sunt, fauina, & dictanum, cæterum usus ante dictis similis. Datur autem & hoc tempore medicamentum, quod proprie amarum appellatur, centum habens drachmas aloes, mistis aliorum medicaminum cuiusque sex. Optimum est, ubi cinnamomum acceperit. Sed hæc obiter sint dicta, quanquam non à re ipsa aliena, quoniam quidem sanguinis ex utero fluxui auxiliantur, cum euacuatione ex cruribus, quæ fiat aut malleolis scarificatis, aut incisa in talo, aut poplite uena. Memini me ischiadas, siue coxendices, uno die facta ex crure euacuatione curasse, nimirum ubi non ex frigore, sed impletis sanguine, quæ in coxa sunt, uenis, prouenissent. Quare secta in poplite uena commodior ita affectis est, quam in malleolo: scarificatio autem nihil perspicuo illis prodest.

*† Clarus, fluxu
xii coadunat,
τὴν ἀρρὰ σφύρα-
γῆν.*

De ratione uacuandi per sectionem uenarum, in inijs, ac sinibus fluxionum: ac eo quoque tempore cum præseruare ab imminentibus morbis uoluerimus. CAP. 19.

Porrò, ut summam dicam, incipientes phlegmonas reuulsu euacuare oportet: quæ uerò inueterata iam sunt, ex ipsis, si fieri potest, affectis partibus: quod si nequeat, saltem ex uicinis. Etenim in incipientibus, auertere quod insuit expedit: in inueteratis autem, ipsum tantum quod affectæ parti infixum est, euacuare. Euacuabitur porro id optimè per uenas coniunctas cum ijs, quæ in partibus ipsis sunt fixæ. Huic rationi experientia quoque subscribit. Quocirca quæ in gutture & arteria, graui torquentur inflammatione, in principio quidem secta in cubito uena, post principium autem sub ipsa lingua, magnifice prodest, incilis uidelicet uenis, quæ sub ea sunt, amabatur. Sic indurata phlegmonarum in oculis reliquæ, secta quæ ad magnum decurrit angulum uena, mirifice iuuantur. Sicut capitis grauitates, & inueteratos in eo ex plenitudine dolores leuare manifeste solet rufa in fronte uena: At incipientes, aut etiam uigentes, per cucurbitam in ceruice procurata retractio, interim quidem solam, interim cum scarificatione. Cæterum præuacuatum esse corpus uniuersum oportet. Eadem ratione incipientes in occipitio dolores, aut etiam uigentes, incisa frontis uena iuuat. Quippe reuulsiones cum euacuatione adhiberi magis debent in fluxionibus incipientibus: quæ uerò fiunt, ex ipsis partibus affectis, aut illis uicinis, in phlegmonis quæ uelut scirrhii naturam referunt. In quibus autem corporibus nulla dum particula affecta est, cæterum uacuationem uerè ineunte anteuertimus, in ijs, si quidem talis sit homo, qui quotannis æstiuo tempore febrilibus morbis obnoxius esse assolet, atque eorum suppeditationem euacuare studemus, æque pars quæuis in sanguinis detractionem accommodata est: sicut sanè etiam si arthriticus sit, omnibus articulis laborans. Quibus autem eximie pars quæpiam, ubi prius euacuati non fuerint, infestetur, haud æque liceat ex quauis parte euacuationem moliri, uerum sicut in ijs, qui pati iam occipiunt. Quamobrem podagricos ex cubito euacuato: comitialibus uerò morbis uertiginibusque obnoxios, potius ex cruribus. Cæterum si retentæ hæmorrhoides mittendi sanguinis occasio sint, si quidē cohibere eas uoles, quæ in brachio sunt: sin prouocare, quæ in cruribus sunt, uenas secare conuenit: at in ijs, quibus repressi sunt menses, semper in cruribus. Non enim ut in hæmorrhoidibus quidam eiusmodi liberati euacuatione uolunt, quidam habere etiam gaudent, ita quoque se res habet in mensium purgatione. Quippe cum hæmorrhoidum euacuationem uereamur, ne in tantam euadat immoderationem, ut hominem uel protinus interimat, uel hydropicum, aut cachecticum hoc est habitus mali, reddat: At uteri purgationibus, ut quæ secundum naturam sunt, tale nihil euenit. Accedit tamen aliquando, ut ex utero per erosionem sanguis erumpat, in quibus non idem est curationis scopus: si quidē haud effluere sanguinem uolumus uti ex mensibus, sed plane sistere consilium est. Cetero ergo in his omnibus, iis qui uere ineunte ad sanguinis missionem accedunt, hæc ratio est. Si quidē insigniter infirmam partem aliquam habeant,

Abeant, in quam quæ colligitur plenitudo decumbat, per reuulsionem euacuare: at si tale nihil sit qua cuique magis placebit, excepta tamen aut hæmorrhoidis, aut mensium retentione, ut paulo ante definiuimus.

Aduersus eos qui primis tantum morbi diebus sanguinem mittobant. CAP. 20.

DE hoc sanè potestate & supra dictum est: ueruntamen satis fuerit & hic quoq; omnia percurrere, omnibus quæ ante dicta sunt, in unum collectis, & quæ non distincta sunt, una disceretis. Igitur uniuersim hoc sciendum, in sanguinis missione dierum numero primum haud esse attendendum, sicut quidam scripsere: ac non nulli admodum ridicule, post tertiæ diei paroxysmum, quando uidelicet, ut aiunt, dignotio quædam habetur, qualis sit in forma, & moribus, atq; adeo tota natura sua morbus. Alij extremum terminum mittendi sanguinis definiunt diem quartum: intra quem missionem sanguinis concedunt in paroxysmorum interuallis adhibendam, lecto quo libeat die. Alij detrahere festinant, quibus sanguinis detractione ex usu esse statuerunt transfluente etiam nunc eo, ac ubi nec dum firmiter in parte aliqua superfuitatem recipiente inherit, unum modo considerantes, nunc corruptio aliqua cibi in uentre concoquendi sit facta, aut tarda concoctio, aut etiam cibi in eo contineantur. Ergo quod maturandum sit, in quibus uacuatio ex usu est, nisi prius concoqui aut cibos, aut in primis uenis contentos semicoctos succos, oporteat, rectissime præcipiunt, habendaq; fides. Verum quoniam quintum sæpe diem, aut sextum ab initio expectant, priusquam nos ad curandum accerunt, expediet nihilo secius quoq; sanguinem detrahere, etiam si huius auxilij primum tempus sit omisum. Quocumq; enim die mittendi sanguinis scopos in laborante inueneris, in eo auxiliu illud adhibeto, etiam si uel uigésimus is ab initio extiterit. At, qui nam fuerint hi scopi? Morbus ingens, Roburque uirium, excepta ætate puerili, & aere nos ambiente ualde calido. Porro autem quoniam prius exoluitur temporis tractu in plerisque morbis uirtus, idcirco & mittendi sanguinis occasio dierum numero deperditur: non tanquam primario id dies efficiunt, sed re aliqua intercedente, nempe uirium dissolutione. Itaque si quando uel secundo à principio die uires exolui uideantur, à uena secunda abstinēbimus.

De hora in detractione sanguinis eligenda. CAP. 21.

Sed enim quod in ipso rursum die in quo sanguinem mittimus, obseruanda sit febris declinatio, clarere satis arbitror: quanquam quibusdam id non satis sit notum, qui manè tantum tundendam esse uenam, aut ad summum in horam usque quintam aut sextam, existimant. Verum si quis memoria tenet quæ toto supra libro sunt dicta, nihil tale committet, sanguinem mittens quauis diei noctisq; hora, modo respiciat, in febrientibus quidem particularium paroxysmorum declinationem: in quibus autem aut ob oculorum lippitudinem, aut aliud simile, citra febrē, hoc opus est auxilio, non declinationem omnino, cum omnino febris non adsit, sed magnitudinem aut doloris, aut phlegmones, aut totius affectus, in quo secta opus est uena, inspicere conuenit. Cum autem nihil eiusmodi aut urgeat, aut prohibeat, præstat manè uenam incidere, haud proterius ex somno excitis, uerum circiter horam unam iam antea uigilantibus. Dictum est autem, quod & lauacro uti quibusdam expedit: quod si uerum est, & præeunte quoq; ambulatione non nullis. Cæterum in quibus uere ineunte uenam incidere aggredimur, aut propter febris metum, aut alterius cuiuspiam affectus, scio me sanguinem misisse quibusdam etiam, posteaquam rerum solitarum quippiam obijisset siue in ludo literario, siue in officinis, siue in foro, siue in ædibus. Iteratæ tamen detractionis tempus, in quibus simpliciter quidem uacuare conamur, eodem die esto: at in quibus reuellere, si uel duobus deinceps diebus fiat, melius fuerit. Porro intento semper animo in omnibus id genus in laborantis uires esto, manu iugiter arterijs illius admota: sunt enim quidam tam ad patiedum apti, ut conferram inanitionem non ferant: quo casu, refecto primo die ægroto, iterare secundo detractionem expedit.

D*De affectibus, qui arterijs in capite dissectis inuuantur. CAP. 22.*

Quod autem arterias antiqui uenas appellabant, & à nobis alibi demonstratum est, & ante nos alijs confessum extitit. Ob id ipsum ergo, ac præterea ob disciplinarum affinitatem, cõpendij gratia satius mihi uisum est, haud alium conscribere librum de arteria secanda, sed orationi de secanda uena annectere, atq; id ipsum in hac parte, in qua consideramus quas uenas ob quas partes affectas secare oporteat. Sicut enim alias uenas ob alias affectas partes ostendimus secandas, sic quoq; & quæ in temporibus sunt arterias, & quæ post aures, incidere medicis mos est: in temporibus quidem, infestantibus oculos fluxionibus tum calidis, tum spirituosis: post aures uerò, in uertiginosis maxime, & iis qui diuturnis doloribus capitis calidis ac spirituosus affliguntur.

Iam uerò & ob alios quoq; affectus in capite consistentes diutinos, sunt qui arteriarum post aures utuntur sectione. Non tamen in ulla alia particula patiente eam adhibuerunt, tametsi multæ sint, quibus hoc potius auxilio, quam uenæ sectione, sit opus: ubi enim calidus spirituosusque infestus est sanguis in arterijs acruatus, illic communibus parti affectæ sectis arteriis est opus: uerum propter difficilem eruptionis sanguinis compressionem, arterias medici incidere metuunt: quippe cum, si quis in secanda forte uena arteriam vulnerauit, ægre statim sanguinis eruptionem compefcant: ac ubi res optime cadat ad cicatricem perducta diuisione, tamen aneurisma fiat.

DE CVRAN. RAT. PER SANG. MISS.

*De periculo impendente ijs, quibus non recte dissecta sunt arteria: & quo pacto Galenus
somnia monitu eas ausus est dissectare.*

CAP. 23.

E

Quin & interiisse quosdam noui ab arteria interiori in cubito uenæ subiecta, nō nullos quidem protinus ob uinculum circumpositum, uolentibus medicis sistere sanguinis eruptionem, in gangrænam incidentes: atos postea in aneurismate manu curando defunctos, necesse enim hic est laqueo uasculum non stringere. Itaq; maiusculas proinde arterias medici refugiūt, paruas autem tanquam haud ita multum profuturas: quanquam & ipsæ quoq; non nunq̄ haud paruum attulisse cōmodum uisæ sunt, cum hoc q; & citra aneurisma cicatrice claudantur. **Q**uin & si maior sit arteria, & ipsa quoq; citra aneurisma cicatrice includi potest, tota nimirum dissecta: idq; ipsum sæpenumero imminēs ex sanguinis profluuio discrimen sustulit: clare enim apparet, cum tota trāsuersim per se totam discinditur, reuulsis utrinq; partibus ambabus, unam sursum, alteram deorsum concedere. Atq; id quidem & uenis, uerum moderate, usuuenit, sed arteriis semper plus quàm uenis. Sanè uerò quæ mihi occasio extiterit secandæ arteriæ, nunc iā tibi edisseram. Monitus per quædam in somnia, quorum duo perspicuo mihi uisa sunt, accessi ad dextræ manus arteriam, inter indicem & pollicem sita: siuiq; fluere, donec sponte sanguinis resisteret, nam ita somnium præceperat: effluxit autē non tota libra. Subito itaq; diurnus extinctus dolor est in illa maxime parte fixus, qua iecur septo trāsuerso committitur. Mihi quidem hoc æta te iuuenili euenit. At minister Dei Pergami, diutino lateris cruciatu laborans, liberatus est arteria in summa manu incisa, aggressus & ipse illud in somnii monitu. Porrò alteri cui ex uulnere in malleolo inflecto dissecta arteria fuerat, sanguinis quidem cursus haud quieuit, donec ego uocatus totam dissectui: ac medicamento ex aloe & manna & ouorum albumine, pilis leporum molliusculis imposito, usus fui: citraq; aneurisma curatum est uulnus, obducta uidelicet arteriæ osculo carne. Vir autem ille quartum iam annum haud exiguis temporum interuallis coxæ dolore uexatus, exinde prorsum sanus extitit. Hæc itaque mihi persuaserunt, ut subinde in summis artubus, immo & in capite, arterias secarem in omnibus doloribus, qui à calida spirituosaque substantia nasci uidebantur, & maxime in membranis: quarum dolor punctiōni similis est, ac sensim expanditur, pungente quidem sensu una in parte, tanquam in affecti loci centro, infixu: tensionis uerò sensum percipiente omni circumcirca ad centrum particula.

SEXTAE CLASSIS FINIS.

aaaaaa bbbbbb cccccc dddddd

Omnes sunt terniones, præter dddddd duernionem.

Venetijs, Apud Iuntas.

ALFANI
ALFANI

ALFANI
ALFANI
ALFANI
ALFANI
ALFANI

SEPTIMA HAC NOSTRA EDITIONE

ALFANI
ALFANI
ALFANI
ALFANI
ALFANI

ALFANI
ALFANI
ALFANI
ALFANI
ALFANI

ALFANI
ALFANI
ALFANI
ALFANI
ALFANI

DE
[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

SEXTAE CLASSIS VINI

XXXXX

[Faint, illegible text]

Veneris, Apud Iunias